

EVEL

BALKAN İÇİNDE

ROMANYA DOBRUCASI
TÜRK MASALLARI

Mehmet Naci ÖNAL

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ
BAŞKANLIĞI

EVVEL BALKAN İÇİNDE

ROMANYA DOBRUCASI
TÜRK MASALLARI

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ
BAŞKANLIĞI

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını:732
Araştırma İnceleme Dizisi: 248

ISBN: 978-975-17-6399-0

Evvel Balkan İçinde Romanya Dobruçası Türk Masalları

Yazar/Editör:

Prof. Dr. Mehmet Naci ÖNAL

© Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı - 2025
E-Yayın: 2025

Redaktör: Dr. Alev BİRGÜL

Grafik Tasarım: Belgin ŞENALP / Hatice Özlem TÜRKEŞ YILDIRIM

Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı
Ziyabey Cad. No:19 Balgat-Çankaya/ANKARA
Tel: 0312 284 34 18 • Belgegeçer: 0312 284 34 65 • www.akmb.gov.tr

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ AYDIN SAYILI KÜTÜPHANESİ KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Önal, Mehmet Naci

Evvel Balkan içinde : Romanya Dobruçası Türk masalları [e-Kitap] / Mehmet Naci Önal .—
Ankara : Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı , 2025.

106 sayfa : resim, tablo ; 24 cm .— (AKDITYK Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını ; 732 .
Araştırma-İnceleme Dizisi ; 248)

Bibliyografya: 103-106 ss.
ISBN: 9789751763990

1. MASALLAR
2. MASALLAR, TÜRK
3. HALKBİLİM -- MASALLAR, TÜRK
4. FOLKLOR -- MASALLAR, TÜRK
5. TÜRK MASALLARI -- DOBRUCA (ROMANYA)

I. e.a II. dizi

398.5

Uluslararası Yayınevi

Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı 1983 yılında kurulmuş olup 42 yıldır uluslararası düzeyde faaliyet göstermektedir. “Tanınmış Uluslararası Yayınevi” kategorisinde yer alan AKM; yayımladığı özgün bilimsel kitaplar, çeviri eserler (Almanca, Çince, Fransızca, İngilizce, Rusça vd.) ve bilimsel süreli yayımlar ile çalışmalarını ulusal ve uluslararası alanlarda yürütmeye devam etmektedir. AKM tarafından yayımlanan eserler, Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almakta; dünyanın en geniş çevrim içi kamu erişim kataloğu olan Worldcat.org’ da dizinlenmektedir. Yayınlarımızla ilgili ayrıntılı bilgiye akmb.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

EVVEL BALKAN İÇİNDE

ROMANYA DOBRUCASI
TÜRK MASALLARI

Mehmet Naci ÖNAL

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ
BAŞKANLIĞI

*Romanya Türk halkına
ithaf olunur.*

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ XI

GİRİŞ 1

ROMANYA DOBRUCASI TÜRK MASALLARI

1. TEKERLEMELİ MASALLAR

1. Tavşan Avı 15

2. HAYVAN MASALLARI

2. Tilki ile Leylek 17

3. Kurdun Avı 18

3. OLAĞANÜSTÜ MASALLAR

4. Tembel Oğlan 20

5. Yeşil Kuş 21

6. Ayşe İle Çarşamba Karısı 25

7. Balıkçı 28

8. Devle Çocuk 30

9. Kelçe-I 33

10. Kelçe-II 39

11. Mahmut Pehlivan 45

12. Portakal 50

13. Kaplumbağa Gelin 56

14. Kurbağa Gelin 60

15. Padişahın Çocukları 63

16. Yılan Kız 69

17. Kaybolan Kuş 74

18. Ayşe İle Fatma 77

19. Ayı 79

4. MİZAHİ MASALLAR

4.1. Kahramanı İnsan Olan Mizahi Masallar:

20. Puppuklar Ötünce-I 85

21. Puppuklar Ötünce-II 88

22. Korkak Köse 91

23. Padişah Çocuğu ile Köse 94

4.2. Kahramanı Hayvan Olan Mizahi Masallar

24. Mırmır Pehlivan 97

25. Beş Kafadar 101

KAYNAKÇA 103

KAYNAK KİŞİLER 106

ÖN SÖZ

Romanya'nın Dobruca bölgesi siyasi sınırlarla daraltılmış olsa da tarihi ve kültür coğrafyası Bulgaristan Dobrucasına ve Bulgar Türklüğüne kadar uzanır. Romanya Dobrucasından yaptığımız derlemelerde, Bulgaristan'dan ve Tuna Nehri'nin yerleşik adası Adakale sular altında kaldıktan sonra, buradan göç etmiş olan Türklerden kaynak kişiler bulunmaktadır. Türk halk kültürünün siyasi sınırları aştığı ve sözlü kültür ürünlerinin birbirini tamamladığı görülmüştür. Vidin (Németh, 2014) dahil Bulgaristan Türklüğü (Özkan, 2008) ve Romanya Dobrucası (Önal, 1998) aynı kültür dokusunun yanırlarıdır.

Bükreş Üniversitesinde (1992-1995) okutman olarak çalışırken 1993-1995 yılları arasında Dobruca sahasında (Önal, 1998) süpürge yöntemiyle pek çok Türk halk kültürü ürünü derlemiştik (Önal, 2024: 383-408). Derlediğimiz halk kültürü ürünlerini deşifre ederek bilimsel çalışmalar yapmış ve yayımlamıştık (Önal, 1997; Önal, 1998; Önal, 2011). Dobruca masallarının birkaçı üzerinde de bilimsel incelemeler yaparak değerlendirmiştik (Önal, 2021). Deşifre edilerek arşive kaldırılan diğer Dobruca masalları yayınlanmayı beklemekteydi. 1990'lı yıllarda Dobruca bölgesinde yer alan Türk/Tatar ahalisini dolaşmış, köy, kasaba ve şehirlerde ses kayıtları almış, fotoğraflar çekmiştik. Derlemeler sonunda 60 kaset doldurulmuş, yakın zaman içerisinde bu kasetler elektronik ortama aktarılmış ve 60 saatlik kayıtlar güncellenmiştir. Arşiv kayıtlarındaki masallar, bu yayımla birlikte gün yüzüne çıkarılmış olacaktır.

Derlemelerin yaklaşık 30 yıl önce yapılmış olması, masalların orijinalliği ve bütünlüğü açısından önem arz etmektedir. Bir bakıma miri malı korunmuştur. Dobruca Türkleri kendi kültür kodlarını sözlü kültür üzerinden canlı bir şekilde muhafaza etmişlerdir. Dillerinin devamlılığı ve kültürel unsurlarının sonraki kuşaklara aktarılmasında kuşkusuz masalların da büyük etkisi vardır. Romen okullarına giden Türk çocuklarının Türkçeyi biliyor olmaları, sözlü kültür ürünlerinin günlük hayatta bütün canlılığıyla varlığını korumasıyla doğrudan ilgilidir. Özellikle tek Türk köyü olarak kalan Köstence'den yaklaşık 60 km güneydeki Başpınar (Rom. Fintina Mare) köyü sakinleri sözlü geleneklerini canlı bir şekilde sürdürmektedirler.

Kaynak kişiler bazı masaları unutmüş veya yarım anlatmışlardır. Bütünlük arz etmeyen masallara yer verilmemiştir. Bu masallar arasında Türkiye’de en çok bilinen iki masal vardır: “Tın Tın Kabacık” ve “Zümrüdü Anka.” İsimlerini vermemizin sebebi, Türk dünyası masal çalışmaları için altyapı oluşturması içindir. Masallardan bazıları isimsiz olarak anlatılmıştır. Masala en uygun düşecek adlandırmalar tarafımızdan verilmiştir. Bu masalların adları ve masal numaraları şöyledir: Tavşan Avı, (1.1), Ayşe ile Çarşamba Karısı (3.3.), Devle Çocuk (3.5.) ve Kurbağa Gelin (3.11).

Saha çalışmasında Dobruca Türkleri bizlere kapılarını ve sofralarını açtılar. Dağarcıklarındaki bilgileri paylaştılar, sözlü kültüre ait her şeyi anlattılar. Masallar, bilmeceler, türküler, doğum, evlenme, ölüm âdetlerinden bayramlarına dek kültür dokularının her bir ayrıntısını misafirperverlikle birlikte ikram edercesine paylaştılar. 30 yıl sonra bile onlara olan minnet borcumuz bitmemiştir, ezelidir.

1990’lı yıllarda Balkanlar hakkında bilgilerimiz çok sınırlıydı. İstanbul Kapalıçarşı esnafından bir Balkan göçmeni komşularına kendilerinin de Türk-Müslüman olduğunu anlatmak için kitap edindiğini ve komşularına bu durumu defalarca anlattığını unutamıyoruz. Eğitim öğretim materyallerinde Türkiye’nin dışında kalan Osmanlı coğrafyasındaki kültür varlıklarımız uzun zaman ihmal edilmiştir. Gönül ve zihin dünyamıza işlenmemiş, anlatılmamıştır. 2025’ten geriye dönüp baktığımızda 30 yıl içinde Balkan Türk kültürü üzerine bilimsel çalışmaların yapılmaya başlandığı görülebilir. Yeni kurulan üniversiteler de dahil lisansüstü çalışmalarda Balkanlar üzerine yapılan araştırmaların arttığı izlenebilir.

Romanya Dobruçası masallarının 2000’lerden önce derlenmiş olması, kendi içinde bir şansı da barındırmaktadır. İnternet ortamının çok yaygın olmadığı, daha birkaç TV kanalının yayın yaptığı zamanlarda sözlü kültür ürünleri canlılığını ve güncelliğini korumaktaydı. Bu yüzden doğal ortamlardan gelen masaları derleme şansına sahip olduğumuzu, yıllar sonra daha iyi anlıyoruz. Masal anlatıcılarının emanetleri, değerli sözlü ürünleri yaşama devam edecektir. I. Kunos’un dediği gibi, sokaklardan derlediğimiz cevherleri, gelecek kuşaklara emanet ediyoruz.

Kaynak kişiler arasında 1897 doğumlu olanlardan 1913, 1915 ve 1919 doğumlu olanlar da bulunmaktadır. Sırlanmış olanlara rahmet, kalanlara sağlık ve uzun ömürler diliyorum. Eserin ortaya çıkışında Dr. Cansu DAŞ-DEMİR’in emekleri vardır. Eserin yayınlamasında emeği geçen bütün kurum çalışanlarına, AKM Başkanı Doç. Dr. Zeki ERSALAN’ın şahsında teşekkür ediyorum.

GİRİŞ

1. Dobruca Bölgesi

Dobruca bölgesi, tarihin her döneminde stratejik bir coğrafya olarak önemini korumuştur; kavimler göçünün bir güzergâhıdır. İlk Türk akınları Karadeniz'in kuzeyinden Avrupa'ya bu bölgeden geçmiştir. Homeros'un eserinde İskitlerden (Saka) söz edilmektedir. Bu coğrafya, İslam öncesi dönemde Atilla'nın ordularından Peçeneklere, Avarlara dek Türk akınları kuzeyden, İslam sonrası dönemde Selçuklu ve Osmanlı ile güneyden gelen Türk akınlarına sahne olmuştur.

Eflak, Boğdan ve Erdel voyvodaları, yaklaşık dört yüzyıl dış işlerinde Osmanlı devletine bağlı, iç işlerinde bağımsız olarak var olmuşlardır. 1877-1978 Plevne Savaşı sonrası "Berlin Antlaşması" ile Romanya tam bağımsızlığını kazanmıştır. İki ülke arasında, uzun sürmüş barışık bir zaman dilimi vardır. Romenleri tarih sahnesinde Ortodoks olarak varlıklarını korumaları, Osmanlılara bağlıdır.

Osmanlı, Karadeniz ile Tuna Nehri arasındaki toprak parçasına kadar yerleşmiş, Tuna Nehrini doğal sınır olarak görmüştür. Tuna Dobruca toprak parçasının da doğal sınırı olmuş, kuzeyde Moldova, güneyde ise Bulgaristan sınırı ile çerçevelenmiştir (Önal 1998: 4). Dobruca, Osmanlı döneminde Türk yerleşimlerinin yoğunlaştığı bir coğrafyadır. Bölgeye yerleşenler arasında Anadolu'dan göç etmiş "evlâd-ı fatihân" olarak bilinen Yörük kökenli Türk boyları ile Kırım'dan gelen Kırım Tatar Türkleri bulunmaktadır.

Dobruca'nın sınırları tarih boyunca çeşitli değişimlere uğramıştır. Silistre (Durostor) ve Pazarcık (Caliacra) gibi bölgeler (Güney Dobruca) 1940 yılında imzalanan "Craiova Antlaşması" ile Bulgaristan sınırlarına dâhil edilmiştir.

Türkiye ile Romanya arasında I. Dünya Savaşından sonraki en büyük göç, 1936 yılında yaşanmış, Dobruca'dan yaklaşık 150.000 kişi Türkiye'ye göç etmiştir. Sonraki yıllardaki sayılar binlerle ifade edilmektedir. Romanya Dobrucası'ndaki nüfus verileri kesinlik taşımamakla birlikte, resmî rakamlara göre bölgede yaşayan Türklerin sayısı yaklaşık 50.000 civarındadır. Romanya Dobrucası'nda yaşayan Türkçe konuşan topluluklar arasında Türkler, Tatarlar, az sayıda Gagauz ve Romanlar yer almaktadır (Önal 1998: 1-16; Ömer 2018: 191; Eren 1993: 292).

2. Dobruca Türk Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar

Romanya Dobrucası Türk masalları üzerine çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu alandaki araştırmalar hem Romanya’da hem de Türkiye’deki bilim insanları tarafından yürütülmüştür. Çeşitli dergi ve gazete, kitap ve lisansüstü çalışmalarda masallar üzerine derlemeler yapılmış ve yayınlanmıştır.

“Analele Dobrucea” dergisinde ilk masal derlemeleri 1920 ve 1921 yıllarında gerçekleştirilmiş ve Romence olarak yayımlanmıştır. Derlenen ilk üç masal üzerinde yapılan incelemeler, masalların doğallığıyla oynanmış olduğunu göstermektedir (Önal 2022: 123-140). 1930’dan itibaren aralıklı olarak yayımlanan “Emel” dergisinde yer yer masallar yayınlanmıştır (Ünlü 2016: 21-314). Bağımsızlık sonrasında bölgede yayımlanan Renkler dergisinde masal metinleri yer almıştır (Baubec, Kerim, Cemil, Mahmut, Memedemin, Sarıgöl 1992: 107-108). 1991 bağımsızlık sonrası “Karadeniz” ve “Hakses” gazetelerinde masallara yer verilmiştir.

Dobruca Türk masalları üzerine yapılan araştırmaların büyük bir bölümü, Romanya’da yaşayan Türk/Tatar kökenli araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. 1980 yılında yayımlanan “Boztorgay” adlı kitap, üç yazar tarafından hazırlanmıştır. İçeriğinde birçok halk edebiyatı ürünü yanında yalnızca bir masal bulunmaktadır (Alı ve Ablai, Vuap 1980: 368-378).

Mehmet Ali Ekrem’in derlemelerinden oluşan kitaplardan arasında “Bülbül Sesi” adlı eserde çeşitli halk edebiyatı ürünlerinin yanı sıra yedi masal yayımlanmıştır (1981: 163-190). Mehmet Ali Ekrem ve Hilmiye Mehmet’in birlikte hazırladıkları “Tepegöz Dobruca Masalları” Dobruca Türklerinin masallarına dair yapılmış en kapsamlı çalışmalardan biridir. Toplamda elli yedi masala yer verilmiştir (Ekrem ve Hilmiye 1985).

“Bozcigit Dobruca Tatar Masalları” Nedret Mahmut ve Enver Mahmut tarafından kaleme alınmış, on bir masala yer verilmiştir (Mahmut ve Mahmut, 1988). Nedret ve Enver Mahmut tarafından yayımlanan ikinci masal kitabı “Ayuw Kulak Batır Dobruca Tatar Masalları” adlı eserdir. Tatar Türklerinin kırk dokuz masalı yer almaktadır (Mahmut ve Mahmut 1991: 20-24). Enver Mamut ve Nedret Mahmut’un hazırladığı “Dobruca Türk Halk Edebiyatı Metinleri” adlı eser, 1997 yılında Ankara’da Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanmıştır. Çalışmada, Dobruca’ya sözlü edebiyat ürünlerinin yanı sıra masallar da yer almaktadır. Yazarlar, daha önce Bükreş’te yayımladıkları masallardan dokuzunu bu kitapta yeniden paylaşmışlardır (Mahmut ve Mahmut 1997: 189-258).

Romanya ve Türkiye’deki çeşitli üniversitelerde, Dobruca ve Romanya Türklerinin dili, edebiyatı, tarihi ve kültürü üzerine lisansüstü araştırmalar

yapılmıştır (Önal: 1995; Molali: 2005; Ulutaş: 2014; Ünlü: 2016; Bedir: 2018; Ömer 2018). Bu çalışmaların bazıları bölgeye özgü ağız incelemelerine odaklanırken bazıları masallara da yer vermiştir (Menabit: 2006).

Ankara Üniversitesinde hazırlanan doktora tezinde, ağız araştırmaları esnasına üç Tatar ve dokuz Nogay masalı olmak üzere toplam on iki masal yer almaktadır (Menabit 2006: 311-385). Sakarya Üniversitesinde yapılan yüksek lisans tezinde, ağız araştırmaları çerçevesinde bir masal bulunmaktadır (Murtazeyava 2010: 193).

Kültür Bakanlığınca yayımlanan Türk Dünyası Antolojilerinden biri de Romanya’da yaşayan Türk topluluklarına aittir. 1999 yılında “Romanya Sözlü Türk Edebiyatı” çeşitli halk edebiyatı ürünlerinin yanı sıra bölüm yazarları Mehmet Ali Ekrem ve Mehmet Ali Hilmiye, daha önce Romanya’da yayınladıkları masallardan bir bölümüne burada yer vermişlerdir.

“Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi” ikinci cildinde, Romanya’da yaşayan Türkler hakkında yapılmış çalışmalar ele alınmıştır. Romanya Türklerinin masallarının sınıflandırılması yapılmış ve yapısal özellikleri değerlendirilmiştir (Sakaoğlu 2002: 195-200). Nedim Bakırcı, “Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerine Bir İnceleme” adlı doktora tezinden üretmiş olduğu eserde, Romanya Türk masallarından iki örnek vermiştir (Bakırcı 2010: 554-555; 668-669). 100. Yıl münasebetiyle Esmâ Şimşek “Türk Masalları” adlı çalışmasında Türk Dünyasında Romanya masallarından birkaç örnek vermiştir (Şimşek, 2022).

Dobruca bölgesinden derlenmiş masallar üzerine yapılmış üç bilimsel inceleme M.N. Önal tarafından yapılmıştır: 1- “Destan’dan Masala Geçiş: Şah İsmail’den Mahmut Pehlivan’a” (Önal 2021: 105-122), 2- “Üç Yöntemle Kelçe Masalına Bakış” (Önal 2021: 197-218). 3- “Kültürün İdeolojik Kullanımı: Dobruca’da İlk Masal Yayınları” (Önal 2022: 123-140).

3. Romanya Dobruca’sı Masalları Üzerine

Masalların rahat okunabilmesi için ağız özelliklerine yer verilmemiştir. Dobruca Türkçesine özgü kelimelere dokunulmamış, gerekli açıklamalar dipnotlarda verilmiştir. Anlatım esnasında geçen argo ve şiddet unsurları temizlenmeye çalışılmıştır.

Dobruca Türkçesi lehçeden çok, ağız özelliği arz etmektedir ve İstanbul Türkçesine oldukça yakındır. -yor ekinde farklılık gel-iyi şeklinde olup –i sesi uzatılarak telaffuz edilir. Masalarda “pek islah” ve “çocuk” kelimelelerinin sıkça kullanılmaktadır. Bekâr erkek çocuklara “çocuk” denilmektedir. Atatürk’ün de sık kullandığı “çocuk” ifadesi, Balkan Türkçesine özgüdür. Masalların sonunda alışıldık bitiş kalıpları kimi zaman yerlerini şakayla

karışık şahsileşen cümlelere bırakır: “Beni de çağırıldılar düğünlerine. Ben de total eşekle varıncaya dek düğün bitti,” (K-1) veya “Bizi de çağırıldılar ama uzaktı gidemedik,” (K-2) şeklinde masalın sonundaki düğünlere kendilerinin de davet edildiklerini anlatmışlardır.

Masal derlediğimiz kaynak kişilerin beşi kadın, yedisi erkektir. Mesleklerine göre dağılımları şöyledir: Beş kadının tamamı ev hanımı, yedi erkek masal anlatıcısının ikisi çoban, biri çiftçi, üçü emekli, biri mühendistir. Masallardan 13’ü Başpınar köyünden, 3’ü Mecidiye kasabasından (sonradan il olmuştur), 3’ü Mangalya kasabasından, 2’si Köstence vilayetinden, 2 masal da Maçın kasabasından ve 1 masal Tulça vilayetinden derlenmiştir. Masal atası unvanını hak eden ve sekiz masal anlatan kaynak kişi erkek olup Başpınar köyündendir. Onu yine Başpınar köyünden 3 masalla başka bir erkek kaynak kişi takip etmektedir. Kaynak kişilerin kişisel bilgileri koruma adına ad ve soyadları büyük harflerle kısaltılmıştır.

Ad ve soy ad	Doğum yılı	Doğum yeri	Anlattığı masal sayısı
M.S.	1943	Başpınar	8 masal
O.D.	1942	Başpınar	3 masal
M.A.	1913	Mangalya	3 masal
K.R.	1915	Maçın	2 masal

Kaynak kişilerin biri 1987, dördü 1910-1920 arası, ikisi 1930-1940 arası, dördü 1940-1950 arası, biri ise 1960-1970 arası doğumludur. Kaynak kişi künye bilgilerine bütün masalların sonunda yer verilmiştir.

Çalışma 1 tekerlemeli masal, 2 hayvan, 16 olağanüstü ve 6 mizahi olmak üzere 25 masaldan oluşmaktadır. Uzun tekerlemeler giriş tekerlemesini sınırlarını aşarak “tekerlemeli masallara” dönüşür (Boratav 2000; Önal 2021: 33-54). Uzun masal tekerlemeleri kendi içinde bir olayı fantastik bir evren içinde anlatır. Bu tür içinde şaşılmalı işler olup bir başka şaşılmalı macerayla devam eder. Olaylar giriş tekerlemeleri gibi ters yüz edilmiştir. Tekerlemeli masallar, masal dünyasının olmaz işlerine uzun sözün estetiğiyle anlatır. “Tavşan Avı” adlı tekerlemeli masal derlemeler arasında tek örnektir.

Eş metni olan iki masal bulunmaktadır. “Kelce” aynı adla iki eş metin olarak anlaşılabilir da ikinci masal diğerlerinden farklıdır ve “Zümrüdü Anka”

masalının bir eş metnidir. Derlemelerde Keloğlan masallarına rastlanmamıştır. Bölgede “çocuk” ifadesi Keloğlan yerine kullanılmalıdır. Kelce ifadesi aslında kel olmayan, sonradan başına işkembe geçirip geçici bir kel görüntüsü veren masallar için kullanılmaktadır. Bu tür masallara düzmece Keloğlan masalları denmektedir (Dursun, 2008: 11).

Eş metin olan “Kaplumbağa Gelin” ile “Kurbağa Gelin” masalları ise isimlerinden başlayarak farklılaşırlar. Masalda genel fonksiyonlar aynı olup izleklerde ve kimi yanırlarda (motiflerinde) değişmeler, farklılıklar bulunur. “Puppuklar Ötünce” adlı masallar eş metin oluşturmakta ve yanırlarında değişimler göstermektedir.

Alışılmışın dışında masallar için yeni bir tasnif yapılmıştır. Hayvan masalları, anlatım tutumu bakımından ikiye ayrılmıştır: 1- Ders niteliği taşıyanlar ve 11- mizahi özellikler taşıyanlar. Bu türden hayvan masalları, mizahi masalların ikinci alt başlığı içinde verilmiştir.

Hayvan masalları arasında “Tilki ile Leylek” masalında misafirperverlik tersten verilir. Tilki ile leylek birbirlerine oyun oynarlar. Hayatın içinde de beklenmedik sürprizlerle karşılaşılabilir. Masalda “etme komşuna gelir başına,” türünden dersler verilmiştir.

“Kurdun Avı” masalı herkesin kendi yaratılış kodlarıyla yaşamını sürdürmesi adına örtük bir tembih niteliğindedir. Kendi doğasında kendisi gibi davranmayanlar başkası da olamazlar. Başkası olmaya kalkanlar da kendisi olamazlar ve başları dertten kurtulamaz. Kurt, kendinden beklenen davranışların dışına çıktığında başına türlü türlü işler gelir. Tevazuun fazlası zarar verir.

Olağanüstü masalların ilki “Tembel Oğlan” adını taşımaktadır. Her insanın içinde bir cevher vardır. Tembel deyip geçilmemelidir. “Ummadığım taş baş yarar”, denmiştir. Tembel Oğlan öyle bir iyilik yapmıştır ki sonrasında bu iyiliklerinin karşılığını görmüştür. Masal büyüü bir dünya içinde sürer. Aslında iyilik büyüü bir iştir. İyilik yapan iyilik bulur. İyilik, insanı farklılaştırır, insanı dönüştürür. Bu dönüşümler beklenmediktir, büyüüdür. Masallar, büyüleri gerçekten yaşanmış gibi sergiyle sunar. Gizemli olan iyiliğin içindeki büyüsel duyguların dirilişidir.

“Yeşil Kuş” ikinci olağanüstü masaldır. “Hüsnu Yusuf” adıyla da çokça bilinir. Masal yerelleşirken “kırklama” geleneği de görülür. Masal yer üstünde ve yer altında geçer. İçinde periler, kuşa dönüşümler yer alır. Masal bir yanırla olağanüstü yanırlarla bezenmiş olsa da diğer yanırla mitolojik unsurlarla- inancın dışına taşınarak- örülmüştür.

“Ayşe ile Çarşamba Karısı” adlı masalda anne kız arasındaki ilişkiye Çarşamba karısı girer. Bir bakıma dev karısıdır. Çarşamba karısı ifadesi,

Anadolu’da ilkbahar bayramını hatırlatır. Yüzlerine karalar sürüp yıkadıktan sonra çarşambayı atlatıp bahara çıkılan şenliğin ritüelidir. “Çarşambayı atlatmak” zor zamanlardan geçmek anlamında kullanılır. “Kaç Çarşamba atlatmış” ifadesi içinde istihza barındırır. Çarşamba kara/kötü işleri yapan kadının adı olur. Çocuklar Çarşamba Karısının sözlerine inanırlar. Zorda kaldıklarında kafaları çalışır. Akıllarını kullanmayı öğrenirler. “İyilik yapıp denize at Halik bilmeze balık bilir,” atasözü hikâye edilir. İnsan beklemedik şekilde yardım görebilir. İyi olmak bir erdemdir. İyilik karşılığında iyilik bulunur, iyilikler çoğalır. İnsan bütün bir evrenle iç içe yaşar. Bütün varlıklara saygı göstermelidir. Kuşlar bile bir gün size yardım edebilir.

“Balıkçı” adlı masalda balık, ihtiyar bir adama dönüşür. Bilerek veya bilmeyerek iyilik yapmak da her şeyi dönüştürebilir. İnsanlar iyilik karşısında, kötülükten iyiye dönüşebilirler. Masallardaki dönüşüm cismen gösterilir. Bu gösterim üzerinden ilişkiler yürür. Soyut olanlar somut hâle gelir. Olmadık işler bu iyilikler sayesinde başarılıdır. İhtiyar adam, iyilik simgesi olur. Tehlikeli işler karşısında yardım ederek çocuğu korur kollar. İyilikler sonuçsuz kalmaz, hesabı da yapılmaz. İyilik bir değerdir ve nereden ve kimlerden geleceği de hiç belli olmaz.

“Devle Çocuk” masalı iki kardeşin macerasını anlatır. Kötü babaya rağmen iki kardeş birbirlerine destek olurlar. Önlere çıkan dev gibi engelleri aşarlar. Masallardaki dev soyut bir engelin görüntüsüdür. Devlerin insanlara zararı dokunur. Akılları kıt, güçleri fazla, merhametleri yoktur. İnsanları susuz bırakıp onlara zarar verirler ve sadece kendilerini düşünürler. Masalda ağabeyi, kız kardeşi korur, halka yardım eder. Masalda dikkati çeken şey, arkaik destanlarda görülen mitolojik yaratılardır. Devlin canı bir domuzun karnındaki kuştadır. Kuşun tüyleri yolundukça devlin gücü azalır. 9 başından 8’i kesilir, 9 uncusu kesilmez. Yoksa yeniden başa dönülür. Yardımlaşma ve dayanışmanın farkındalığını bilmek değerler arasında yer alır.

“Kelçe” adlı masal iki eş metinden oluşur. İkisinde de farklar vardır. İlk masalda üç oğlan sırayla ormana giderler. Engel yine devdir. İlk iki kardeşin başı derde girer. Üçüncü kardeş olayları çözer. Son kardeş, son fırsattır. 40 oda temizlenecek, 41. odaya girilmeyecektir. Merak tam da burada başlar. Acaba 41. odada ne vardır? Mitolojik unsurlarla büyüsel işlemler iç içe yürür. At kahramana yardım eder. İki tüy verir ve zor zamanda yardımcı olur. Oğlan başına bir işkembe geçirir. Düzmece Keloğlan olur. İnsanlar kusurlu iken daha rahat hareket eder. Aşağılanmalarını sabırla izlerler: Kim iyidir, kim kötüdür? Bir engelin, kusurun veya eksiğin bir ayıp gibi dışarıdan görülmesi içeriden izlenir. Masal kahramanları kötülerini gözledikten, kötülüklerini izledikten sonra, kamu vicdanı adına gerekeni yaparlar.

“Kelçe” adıyla anlatılan masal eş metin değil, eş ad oluşturmaktadır. Masalın girişi benzer şekilde başlar. Padişahın üç oğlu bir kuyuya inmek durumunda kalırlar. Üçüncü oğul aşağı iner. Masal eş metinden farklı bir macerayla devam eder. Adı “Kelce” de olsa bu masal çok bilinen “Zümrüdü Anka” masalının bir eş metnidir. Yer üstünden yer altına inişler en eski inanışlarda görülür. Şaman yer üstü ve yer altı ruhlarını da idare eder. Yer altındaki kötü ruhlara karşı koyar, onlarla mücadele eder. Karanlık dünyanın varlıkları gün kararınca yer üstüne çıkarlar. Eski Türk inançlarında iki dünya arasında gidiş gelişler ve mücadeleler mevcuttur. Erlik ve avenesi yer altının sahipleridir. Halk arasında al, alkarısı, karakura gibi varlıklar gece görünüp insanlara fenalık yaparlar. Kelce yer altına inerek yer altını düzene sokar. Orada da yer üstüne benzer bir dünya vardır. Padişahı, insanları ve engelleri bulunur. Yer altı devinin dokuz kafası vardır. Zümrüdü Anka masalının devamı ayrıntılarıyla bu masalda yer alır. Kuyuya kendisini salan ağabeylerinden yeryüzüne çıktıktan sonra hesap sorar.

“Mahmut Pehlivan” adlı masal üzerinde daha öne bir inceleme yapılmıştır. Balkan bölgesi pehlivan yatağı olarak bilinir. Masal verilen adlandırmalar bu yönüyle ilginçtir. Mahmut Pehlivan, Koca Yusuf’tan sonra Amerika’ya gürüşmek için giden pehlivanlardandır. Yörede namı masallara intikal ettirilmiş, adı sözlü edebiyat dünyasında yaşatılmıştır (Önal, 2021: 105-122).

Çocuksuzluk yanışı ile başlayan masal, atı ve kendisi olağanüstü bir yardımla dünyaya gelmişlerdir. Atın adı Türk dünyasında çok bilinen “Kamertay”dır. Masal, halk hikâyesi ve mitolojik öğelerle iç içe yürür. Üvey annenin sözüne kanan babaya, konuşan ve uçan atıyla beraber çocuk bir ders verir. “Ana üvey olunca baba danışman gavur olur,” atasözü bu masalda karşılık bulur. Manas Destanı’nda da görüldüğü üzere, kahramanların bir arınma dönemleri olur. Çiftçilerin piri Baba Dihkan Manas’a tarımı öğretirken, masalda Mahmut Pehlivan arınma sürecinde bir dedeye misafir olur ve bostan işini öğrenir. Daha sonra mücadeleye devam eder. Atı destan kahramanları gibi savaşır, gerektiğinde işaretler, konuşur; birlikte doğup birlikte büyüdüğü yoldaşına yardım eder.

“Portakal” adlı masal çok bilinen “Üç Turunçlar” masalının bir eş metnidir. Masal kahramanı rüya yanışıyla başlayan bir tutkuyla yola düşer. Üç kızı üç portakala çeviren bir cadı bulunur. Yine insandan aslana dönüştürülen bekçiler vardır. Kahramanın bu engelleri aşması gerekir. Periler -olağanüstü iyiler- kahramana yardım ederler. Sihirli bilgiler ve sihirli aletlerle kahraman engelleri aşar. Bilgi değerlidir. Hem de çok değerlidir. Teknik aletler insan marifetidir. “Alet işler el öğünür,” atasözü teknoloji-

ye dek uzanır. Bir tuşla birçok iş yapar hâle gelinmiştir. Bilgi ve hünerle olmaz işler olur, çözümler. Masal dünyasında olağanüstü olayları, insanın kendi aklının değerini bilmesi, kendi içindeki yetenekleri hünerlere çevirmesi ve yardım alması sayesinde gerçekleşir. Masallar olağanüstülükler içinde sürerken insanın içinde yaşattığı olağanüstülükleri de açığa çıkarılır. Üç fırsat, üç kız, üç engel vd. ile üç, sözün estetik ahengini yineleyip son fırsata çevirir. Masalda dönüşümler süreklilik arz eder. Dönüşüm yaşamın doğal bir parçasıdır. İnsan hücreleriyle, düşünceleriyle büyür, değişir, büyüdükçe sürekli dönüşür. Her yaşta bir başka role soyunan insanın yaşamında bizzat dönüşümler yaşanır. Masal dünyasında iyiden kötüye, kötüden iyiye doğru dönüşümler ve bu kötülüklerle mücadele edenler yer alır. Hayat her zaman iki boyutlu bir yolculuktur: iyilik ve kötülük. Tercihleriyle var olan insan, kuralların dışına düşen bir beşerdir; şaşar düşerdir. İyi ve kötü arasındaki çizgiler, masal dünyasında daha nettir. İçimizdeki insan iyiden yadır. Masalın kahramanı kötülerle / cadılarla mücadele eder. Masallarda yaşam yaşanmadan deneyimlenir ve üçüncü fırsat mutlaka değerlendirilir. Çürük yumurta bile masalda işe yarar. Kızlar ördeğe dönüşür. Masallar mitik yanlarını yitirip dinginlik içinde anlatılsalar bile, bir yanları mitlere aittir. Pek çok engel olağanüstülükler içinden aşılır, masal mutlu ve hak edilen sonla biter.

“Kaplumbağa Gelin” adlı masal adından da anlaşıldığı üzere, içinde dönüşümleri barındıran bir masaldır. Üç ok atan kardeşler nasiplerini okun düştüğü yerde ararlar. Oklarını atıp gerdeğini orada kuran Dede Korkut’un ahali gibi, masal dünyası bir zamanların günlük geleneklerinden izler taşır. Herkes bahtına razı olacaktır. Üçüncü oğlan bir kaplumbağaya razı olmuştur. Dünya güzeli bir kız, kaplumbağaya dönüşmüş peridir. Üçüncü oğul, üçüncü gün kızın sırnı çözer ve kabuğunu ateşe atarak kendisiyle kalmasını sağlar.

O güne dek kaplumbağa şansı yüzünden aşağılanan gelin ve güvey artık sihirli eylemlerle kendileriyle alay edenlerle mücadeleye girerler. Periler ülkesinden olağanüstü yardımlar alırlar. Kanaat en büyük hazinedir. Bir eksikliği olanla alay edenler, bir gün gelir alay konusu olabilirler. Değerlerin aşınması olumsuz sonuçlar doğurmuş, masal kahramanları sabırla kendi farkındalıkları içinde mücadele etmekten vazgeçmemişlerdir. Adalet sonunda yerini bulur, hak edilen mutluluk emekle elde edilir. Her bir değer, masal dünyasında somut bir şekilde, davranışlar ve uygulamalar üzerinden sergilenir.

“Kurbağa Gelin” masalı “Kaplumbağa Gelin” ile eş metindir. Adlarından da anlaşıldığı üzere, iki ayrı adlandırma söz konusudur. Kurbağa

çalılık dibinde bulunur. İçinden yine hamarat ve güzel bir kız çıkar. Yeri tabaklık olur. Çalıktan ihtiyaç duydukları talepleri karşılanır. Masal metni içinde bir öncekinden farklı izlekler yer alır. Çalıktan düğüne gitmek için fayton, üç günlük çocuk gönderilir. Çocuk konuşup kötülere mahcup eder. Demirden bir adam çalıklardan çıkar, iyiler adına kötülere bertaraf eder. “Kaplumbağa Gelin” adlı masaldan ayrıışan ayrıntılar “Kurbağa Gelin” masalına ayrı bir çeşni katar.

“Padişahın Çocukları” adlı masal, sınamalarla doludur. Kimler padişah olabilir, sorusunun cevabı içindedir. Cesur, beceri sahibi, sabırlı, kendinin farkında olan ve akınını kullanabilen üçüncü çocuk bunu başarır. Bu başarının temeli, sonraki engellere de göğüs gerebilmektir. Nitekim yolda padişahın üçüncü oğlunun karşısına Köse çıkar. Kösenin bin bir hilesi ile baş etmek zorunda kalır. Yolculukta karıncalara ve arılara iyilik yapar. Hep aç olanlar, hep üşüyenler sembolik yardımlardır. Açlara ve üşüyenlere yardımcı olunmuştur. Gün gelir onların da kahramana hayati yardımları doku-nur. Çetrefilli yolculuğunda yaptığı iyilikler, sihirli bir hâl alır. Karşılığını iyilikle bulur. Padişah olmak, evlenmek için çıkılan yolda sihirli eylemler, iyiliklerin birer dönüşümü olup inanılmaz engellerin aşılmasını sağlar.

“Yılan Kız” masalı: acı derya, rüya yanışı, don değıştirmelerle iç içe yürüyen bir masaldır. Rüyada babasının zor durumda olduğunu gören evlat, onu kurtarmak için yola çıkar. Rüyada gizemli bilgileri edinmiştir. Rüyayla gerçek yaşam arasındaki bağlar doğru orantılıdır. Aslı insan olan yılanla mücadele edilir, sonra dost olunur. Yılanla birlikte babası ve 40 yoldaşı kurtarılır. Yılanı yanında götüren masal kahramanı, yılanın silkinip güzel bir kız olduğunu üçüncü gün görür.

Padişah oğlunu evlendirecektir. Yılan kız kocasını padişahın koşullarını kabul etmesi için gönderir. Olağanüstü işler sonrasında padişahın kızını yılan kızın erkek kardeşı alır. İnsanlar arası ilişkiler en zor olan ilişkilere dir. Bütün bir varlıklarla ilişki kurmak olağanüstü bir iştir. Kimi dönüşümler, en eski inançları masal düzleminde normalleştirilir. Budizm gibi Türklerin içinden geçtiğı inançlar, hayvanlara zarar vermeyi kesinlikle yasaklar. Bitki-lerin dilinden anlamak, onların sırlarını bilmek, onları çoğaltmak demektir. Çeşitli olağanüstülükler, birbirinden farklı ilişkilerin başarısına yardımcı olmuştur. Mutlu sona ulaşmak, bütün varlıklara saygı duymaktan birlikte var olmaktan geçmektedir.

“Kaybolan Kuş” adlı masal, kolay yoldan kazanç elde etmek isteyenler için bir ders niteliğindedir. Kolay görünenden zoru yoktur. Kolay çabuk tükenir, çabuk tüketir. Bir iş için beygir derisinde bir dağa kuşlar tarafından taşınan adam, yukarıdan cevher atarak kurtulacaktır. Aslında bir tuzağa

düşürülmüştür. Masal kahramanı aklını kullanarak dağdan iner, bilmediği ülkelere gider, tanımadığı insanlarla tanışır. Yol sorup yardım isterken bir havuza üç peri gelir, birini yakalar. Onunla bilgenin isteği üzerine memleketine gider. Zorluklar kolaylığa, kolaylıklar zorluğa evrilir. Kemerini çözen peri kızı tekrar geri döner. Bu sefer en büyük zorluğa düşmüş, âşık olmuştur. Aşk zorluğu, engel tanımaz. Yeniden aynı zorlukları bu sefer bile isteye çeker ve kıza kavuşur. Masal dünyasında zorluklar, hayaller üzerinden yaşanmadan yaşatılır. Sihirler, ruhun hissettiklerinden daha etkili midir? İnsanın içinden gelip geçen duygular bir tür sihir değil midir? İnsanı yöneten ve yönlendiren duyguların yönetimi en büyük beceri, insanın kendini tanıması değil midir?

“Ayşe ile Fatma” masalı Cindirella /Külkedisi masalını bir eş metnidir. Öz ve üvey kızlar Ayşe ve Fatma’dır. Ayşe’nin çok sevdiği bir ineği vardır. Üvey anne ineği kestirir. Ayşe bu duruma çok üzülür, etini yemez, kemiklerini gömer. Zor zamanlarda kemiklerin yanına gider ve onunla konuşur. İneğin kemikleri onunla konuşur, derdine derman olur. Sihirli her şeyi kemikler yapar. Hor görülen ve aşağılanan evin kızı hak ettiği değeri, kemiklerin yardımıyla elde eder. Kemikler, güzel bir faytona dönüşür, en güzel kıyafetleri giydirir, düğüne gönderir. Düğünün en güzel kızına şehzade âşık olmuştur. Üvey anne ve Fatma bile onu tanıyamaz, şaşkına dönerler. Şehzade bu güzel kızın peşine düşer. Horoz konuşur, olanı biteni anlatır. Masal mutlu sonla biter. Dünyaca çok bilinen Batı’da 500’den fazla eş metni olan masalın Türk versiyonu daha doğal bir yapıya büründürülmüştür. İyilerin sahibi iyiliklerinin ruhudur. Bu ruh masalarda cisim bulmuştur. Kötüler mutlaka müstahakkını bulurlar. Kötülerin kötülükleri yüzlerine ters çevrilerek gösterilir. Adalet yerini bulurken dinleyicilerin vicdanı rahatlar, sükûnet bulur.

Üçüncü Bölümdeki ilk masal “Puppuklar Ötünce” adını taşır. İki eş metni vardır. Mizahi masalların kaderi canlı performans ile yazı arasındaki kayıplardır. Sözü gücü yazıda kaybolur. Söylenmek istenenler netliğini yitirip silikleşir. Bir eğlence ortamı içinde güle oynaya anlatılan mizahi masalların yazıda duygusal karşılığı yoktur. Anlatıcının kahkahaları kaybolur. Bu mizah bilinirse masal yeniden ruh bulabilir. Bunun içinde birtakım emojiler gerekir. Bilmeyenler masalın akışındaki eğlence, yeri geldiğinde gülüp söylemeler yazının “kuru yüzünde” kaybolur (Önal, 2024: 177-200).

Olağanüstü olmaz işler mizahi masalarda da yer alır. Masalda bir Köse vardır. Genellikle Köse olumsuz bir masal tipidir (Şimşek, 2024: 331-342). İnsanlara acımaz, kendinden başkasını düşünmez. Masaldaki görevi işverendir. Önceki iki kardeşi bahse sokarak zor duruma düşürmüştür. Üçüncü

oğul, gücenmeme şartını aklını kullanarak adım adım gerçekleştirir. Köse ne yapacağını şaşırmıştır. Şaşkın taraf bu sefer Köse'dir. Çeşitli hilelere başvursa da üçüncü oğlan hepsiyle baş eder. İki kardeşinin öcünü alır. Aklını şeytanlık üzerinden kurgulayanlar veya şeytani akla sahip olanlar iflah olmazlar. Tuzakları başlarına döner. Masallar kamu vicdanın sesi olur, yaşamı kaostan kozmosa, karmaşadan düzene dönüştürürler. Kötülerin kötülükleri yaşanmadan sergilenir. Herkese inanmamak gerektiği, kendine inanmanın en doğru sonuçlara götüreceği anlatılarak gösterilir.

“Puppuklar Ötünce” ikinci eş metni ile başka bir kaynak kişi tarafından farklı bir akış içinde anlatılmıştır. Puppuklar ilkbaharda öter. Bir yıllık bir çalışma süresinde kim diğerinin yaptıklarına kızarsa kaybedecektir. Bir bakıma sabır savaşı verilir. Sabırsız davranan kaybeder. Yaşam da tam böyledir. Sabırlı ve akıllı olanlar başarılı olur. Masal mizahi olarak anlatılsa bile derinlerden çıkarılacak dersler vardır. En ağır dersler güldürürken verilir. Evrende tek gülen varlık insandır ve aklın sonsuza doğru seyriyle kötülükler hatta ölüme karşı ön alabilir, zarardan ziyandan korunabilir, savunmalar geliştirebilir. Oyunu kurana karşı, oyun kurar. Hayatla masal arasında derin bağlar akılla ve sezgilerle kurulur. Aklını kullanmayanlar veya tembellikten ötürü kullanamayanlar, kullananların oyunlarının bir oyuncuğu olur.

“Korkak Köse” masalı kadının kocasını rezil veya vezir etmesiyle ilgilidir. Mizahı unsurların çokça yer aldığı masalda korkak koca bir vuruşta yüz sineği, yedi fareyi öldürmüştür. Karısı kocasının kahramanlığını bir kemere yazdırır. Dünya âlem duymuş, Korkak Köse meşhur olmuştur. Masal anlatıcısı Hz. Ali zamanında derken Cenknemeleri, Müslümanların mazlum zamanlarını anımsatmıştır. Masal ve gerçek arasında bağlar kurmaya gayret edilmiştir.

Korkak Köse evinden dışarıya çıkınca kendini fark eder. Kendini bulmak için başka ortamlar gerekir. Aynı çevre anonimleştirir ve kişi kendini fark edemez. Korkak Köse devlerle karşılaşır. Engelleri aklını kullanarak aşar. Evinden fakir olarak ayrılan Korkak Köse evine zengin biri olarak döner. Öğretiler komik unsurlarla beslenir. Karı koca arasındaki ilişkilerden kendisi gibi olmayanlarla olan ilişkilere dek, çok yönlü sınamalar, kişinin aklını başına getirir. Gülerken aklını kullanmak zorunda kalan insanoğlu, güldüklerinden çıkardığı sonuçları içsel bilgilere dönüştürebilir. Eğitim formasyonunun en değerli ürünleri şüphesiz mizahtır.

“Mırmır Pehlivan” adlı masalda kedinin başından geçenler, yine yazıya geçmeyen kahkahalarla anlatılmıştır. Derlemeler bu yüzden daha kıymetlidir. Sözlü ortamı ve anlatı tutumunun önemi, yazınca fark edilir. Perfor-

mans ortamını gören derleyici, kayıpları hemen görebilir.

Mırmır Pehlivan bir kedidir. Kedi, sahibinin sözünü tutmayınca dayak yer ve alıp başını yollara düşer. Kedilerin doğası biraz da böyledir. Kendi başına, kendi kararlarını kendileri verirler ve istediklerine bağlanır, istemediklerinde bağı koparıp alır başını giderler. Mırmır Pehlivan koca ararken diğer hayvan türleriyle karşılaşır. Onlardan biriyle evlenir. Olmayacak iş olmuş, kedi birdenbire kahraman kesilmiştir. Adından belli olduğu üzere Mırmır Pehlivan'dır. Ormanın diğer varlıkları, Mırmır Pehlivan'ı çok merak etmişlerdir. Bu merakları onlara pahalıya mal olmuştur. Bir şeyi olduğundan ziyade büyütmenin ne denli zararlara yol açabileceği gösterilerek anlatılmıştır. En güzeli de hayvanlar üzerinden dedikodunun ayyuka çıktığı bir ortamda, gerçekliğin kendi içinde çatışması ve gülmeyi kolaylaştırmasıdır.

“Beş Kafadar” adlı masal Batıda Grimm masalları arasında “Bremen Mızıkacıları” olarak bilinir. Türkiye’de en çok anlatılan masalardan olup çoğu zaman adı verilmeden anlatılır. Kimi zaman “Dört Kafadar” olarak da görülür. Belli bir emek verdikten sonra, değeri bilinmeyen hayvanların kendi başlarının çaresine bakmaları mizahi bir çizgide anlatılır. Kendi aralarındaki cinsiyet ve tür farklılıklarına rağmen dayanışma ruhuyla davranırlar. Birlikte ortak amaç için yol alırlar. İnsanlarla olan ilişkileri, bir bakıma kıymetini bilmeyen insan türünün hayırsızlığına hak ettikleri cezayı güldürerek sezdirirler: birlik ruhu, yardımlaşma ve değer yargıları sergilenir.

“Ayı” masal, özellikle “Kara idi kıllı idi erim idi / çalı idi çırpı idi evim idi” tekerlemesi ile hemen akla gelir. Bu masalın bir başka özelliği, bilinen eş metinler arasında en derli toplu ve konu bütünlüğü olmasıdır. Masalın genellikle bir kısmı akılda kalmıştır. İyi ve kötü arasında, kimin kazandığını kimin neye layık olduğu, gerçek yaşamada ve masalarda kamu vicdanı adına bir karşılığı gösterilmiştir. Ayı, koca sembolik bir tiptedir. Kocasını kötü, kaba bile olsa, kadının eri kadar yeri vardır. Masal üzerinden zamanın ruhuna işaret edilir. İnsan her yere sığmaz, kendi evinden başka (Önal, 2021:55-76).

**ROMANYA DOBRUCASI
TÜRK MASALLARI**

1. TEKERLEMELİ MASALLAR

1. Tavşan Avı

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde zaman zamandayken, kalbur samandayken, susura malka keçi berberken, ben babamın beşikte sallarken babamı düşürdüm. Babam üver dedi, annem babam bir oklava vurdu, fırladım gittim bokluğa. Boklukta üç para buldum. Paranın birisinin turası silik, birinin yanı kırık, birinin hiç aslı yok. Yani kırığı verdim aldım bir martini. Turası siliği verdim, aldım bir dipsiz kazan. Hiç aslı olmayanı verdim, aldım anasından doğmadık bir tay. Kazanı getirdim kapıma, martini vurdum sırtıma, bacaklarım omuzlarıma.

Az gittim uz gittim dere tepe düz gittim, gece gündüz sel gibi yel gibi aktım gittim. Bir de baksam bir çalının dibinde bir tavşan. Hemen martini gözüme aldım, pat demiş “miki men” dedim. Patlamadı. İnip baktım bizim tavşan üç gün olmuş öleli. Neyse tavşanı (aldım) elime, gene anasından doğmadık tayı tutayım (dedim) bir de baksam karşıda beyaz bir şey belirdi. Dedim bu bir saray olacak. Oraya vardığımda şu tavşanı oturur, kızartır yerim. Bir de baksam bir sazlıkmış. Orada leylekler falan var. İşte bakınca durdum iki taşın üstüne dipsiz tencereyi koydum. Tavşanı koydum pişirdim. Ağzım şapır şapır, kulaklarım lüpür lüpür, karnımın hiç haberi yok. Tavşanı yedim. Bindim gene taya, giderken girmişim herifin pırasa bahçesine. Adam da beni tutmasın mı, bu nasıl deli diye. Bereket versin orada abim gelirmiş. Hey yapma be Hüsnü Ağa, bu deli değil velidir diye tuttu benim kolumdan dönüp eve getirdi. Bu masal burada bitti (Mecidiye/K-9).

2. HAYVAN MASALLARI

2. Tilki ile Leylek

Günlerden bir gün tilki, leyleği yemeğe davet etmiş. Yemeği hazırlamaya başlamış. Leyleğin yemeğini düz bir sahan içine, kendi yemeğini ise derin bir sahana koymuş. Leylek gelmiş, sofraya oturmuşlar. Leylek yemeye başlamış ama gagası uzun olduğu için düz kaptan yiyemiyormuş. Tokur tokur sesler çıkarıyormuş. Sonunda leylek aç, tilki tok bir şekilde sofradan kalkmışlar.

Aradan biraz zaman geçmiş. Bu sefer leylek, tilkiyi misafir olarak davet etmiş. Leylek düz bir tabağa yemek koyup tilkiye ikram etmiş. Tilki yemekten bir lokma bile alamazken leylek derin tabaktaki yemeğini yemiş bitirmiş. Bu kez tilki aç, leylek tok bir şekilde sofradan kalkmış.

Tilki aç kalınca hatasını anlamış (Mangalya / K-7).

3. Kurdu Avı

Bir kurt acıkmış, kıra kısmetini aramaya koyulmuş. Yoluna bir koyun çıkmış. Kurt, koyuna:

— Ben seni yiyeceğim, demiş.

Koyun:

— Benim bir türküm var, türkümü çalayım da beni ondan sonra ye, demiş.

Koyun “me, me, me” diye bağırınca çoban çıkıp gelmiş. Çoban, kurda iyi bir sopa çekmiş. Kurt üzgün bir şekilde oradan ayrılmış.

Kurt, yoluna devam etmiş. Bu kez karşısına bir at çıkmış:

— Ben seni yiyeceğim, demiş kurt.

At:

— Benim ayağımın altındaki nala bak da sonra ye, demiş.

Kurt:

— Hadi bakayım, demiş.

Kurt atın nalına bakayım derken at kurda bir tekme atmış. Kurt perişan bir şekilde yoluna devam etmiş. Kurt bir yerde oturmuş ve söylenmeye başlamış:

— Ah geldi bir koyun!

Ye onu doyun

Ne lazım sana

Ayin oyun

Geldi bir at

Ye onu yan yat

Ne lazım sana

Ayin oyun.

Bütün avlarını kaçırın kurt, aç bir şekilde evinin yolunu tutmuş (Mangalya/K-7).

3. OLAĞANÜSTÜ MASALLAR

4. Tembel Oğlan

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde develer tellal iken pireler berber iken ben nenemin beşigini tıngır mıngır sallar iken... Nenem bir oklava vurdu fırladım gittim bokluğa. Boklukta üç para buldum. Biri delik, biri yarım, birinin hiç aslı yok.

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde bir padişah varmış. Bu padişahın da evlenecek yaşta bir güzel kızını varmış. Padişah kızını evlendirmeye karar vermiş ve adamlarıyla her tarafa haber salmış. Demiş ki:

—Kim benim kızına hiç bilmediğim, görmediğim güzellikte duvak, elbise ve gelinlik yaparsa kızını ona vereceğim.

Bu haberi duyan gençler maharetlerini koymuşlar ortaya, ama hiç kimse padişahın istediği güzellikte duvak, elbise ve gelinlik yapamamış.

O ülkede bir tembel oğlan varmış. Tembel oğlan bir gün hiçbir zaman kimselere söylemediği bir iyilik yapmış. Yapılan iyilikler anılmaz, başa kakılmazmış. Bunun üzerine bir pir tembel oğlana üç fındık vermiş:

—Bir gün işine yarar, demiş pir.

Oğlan, ben bu padişahın kızını alacağım, diye düşmüş yola. Gitmiş padişaha:

— Ben kızına talibim, demiş.

Padişah da şartlarını söylemiş. Oğlanı kapatmışlar bir odaya. Oğlan bir yandan şarkı söylemiş, bir yandan da yan gelip yatmış. Terzi başı oğlana yemek getirmiş, bakmış ki oğlan hiçbir iş yapmıyor. Terzi başı kendi kendine: “Bu adama yiyecek içecek veriyoruz. O da yan gelip yatıyor” diye endişelenmiş. “Bunun ne dikişten haberi var ne de başka bir şeyden,” demiş içinden.

Üç günün geçmesini beklemişler. Bu arada tembel oğlan fındıklardan birisini kırmış. İçinden güzel, kırmızı bir duvak çıkmış. Üçüncü gün kapıyı açıp bakmışlar güzel bir duvak.

—Elbise nerede, diye sormuşlar.

Üç gün daha müsaade istemiş tembel oğlan. Yine yiyecek içecek getirmişler, tembel oğlan da yan gelip yatmış. Üçüncü gün yine kapıyı açmışlar, bakmışlar güzel bir elbise. Hiç eşi benzeri yok, o kadar güzel bir elbiseymiş. İkinci fındıktan çıkan elbiseyi de padişah çok beğenmiş. Bu sefer:

—Gelinlik nerede, diye sormuşlar.

Tembel oğlan üç gün daha müsaade istemiş. Üçüncü fındığı da kırmış. İçinden güzel bir gelinlik çıkmış. Vakit tamam olunca gene gelmişler tembel oğlanın yanına. Kapıyı açmışlar ki eşi benzeri olmayan güzellikte bir gelinlik karşılarında duruyormuş.

Padişah tembel oğlana kızını vermiş. Onlar da muradına ermiş, biz çıkalım kerevetine (Macin/K-4).

5. Yeşil Kuş

Bir varmış bir yokmuş, bir padişahın hiç oğlu yokmuş. Bir zaman sonra padişahın bir oğlu olmuş. Adını Hüsnü Yusuf koymuşlar. Anası, çocuğu kırkklanmadan önce yalnız bırakıp evden çıkmış. Bu arada periler gelmiş çocuğu alıp götürmüşler. Gel zaman git zaman, aradan epey vakit geçmiş. Başka bir padişahın kızı bahçede gergef çevre işlermiş. Gergefine gelip bir yeşil kuş konmuş. Konduktan sonra alıp kuşu sevmiş. “Ah güzel kuş” diye seviyormuş. Kız kuşa ne takayım, ne takayım diye düşünürken:

—Aaa bir inci takayım, demiş, kendi kendine.

Kuşa bir inci takmış ve kuş gitmiş. Kuş bir zaman gelmemiş. Aradan birkaç gün geçtikten sonra kuş tekrar gelmiş. Kız, kuşu sevmiş, sevmiş. Bu sefer de kuşa bir altın takmış. Birkaç günden sonra kuş yine gelmiş. Kuşu tekrar sevmeye başlamış. Kendi kendine ne takayım ne takayım diye düşünürken aklına elmasları gelmiş. Bu sefer de elmaslarını takmış, kuş tekrar uçup gitmiş, ama bir daha geri gelmemiş. Kız kuşa âşık olmuş, lakin kuş artık gelmiyormuş. Çaresiz kalmış ve babasına:

— Baba bir hamam aç, gelene geçene kuşumu soracağım, demiş.

Padişah bir hamam açmış. Kız, hamama gelenlere kuşu soruyormuş:

— Şimdiye kadar ne gördün ne geçirdin?

Başından geçenleri yıkanan herkes anlatırmış. Üstelik kız, hamam için kimseden para almazmış.

Bir fukara ile bir çocuk varmış. Çocuk:

— Baba bizim bir şeyimiz yok ama ormana gidip bir sırt odun götürelim. Biz de gidelim hamama, demiş.

Varıp gitmişler ormana. Ormanda gezerlerken bir kütük patlamış, içinden bir eşek çıkmış. Bir naçak¹ bir de çatı²... Naçak kendi kesiyor, çatı sıkılıyor odunlara.

Fakirin çocuğu eşeğin kuyruğundan tutup yeraltına girmiş. Bir de ne görsün bir yanda keşkek kaynıyor, bir yanda çeşit çeşit yemekler. Çocuk bir yere saklanmış, bakmış ki bir kızın ağzına yemekler geliyor. Kız yemek yiyor, ama yemeği yediren görünmüyormuş. Yemek yiyen kız gitmiş. Sonra kırk tane güvercin ile bir yeşil kuş gelmiş. Kırk güvercin silkelenip kırk güzel kız olmuş. Yeşil kuş ise bir güzel oğlan olmuş. Oynarlarmış horoz ötünceye kadar. Horoz ötünce güzel oğlan:

¹ balta

² ip

— Gidin, dermiş.

Onlar gittikten sonra kuş almış çekmece içinden inciyi, altını, elması. Söylenirmiş:

—Altını güzel, incisi güzel, elması güzel, illa kendisi.

Bunu dedikten sonra oğlan bayılıp kalmış. Fakir çocuk çıkmış yeraltından, varmış babasının yanına gitmiş. Baba oğul beraber ormandan doğru hamama gitmişler. Hamamda kız soruyor:

—Ne gördün, ne geçirdin?

Fakir adam:

— Ben bir fakirim, sırtımda biraz odun var. Benim oğlum gelsin, o size bir şeyler anlatır, demiş.

Oğlu gelmiş. Olanları, ormanda gördüklerini padişahın kızına bir bir anlatmış:

— Biz fakiriz, gittik ormana, bir kütük patladı. Naçak kesti, çatı sıkıldı. Ben eşeğin kuyruğundan tutundum indim yeraltına. Birtakım odalar, yemekler gördüm. Daha sonra kırk güvercin geldi, bir de yeşil kuş.

Padişahın kızı:

—Anlat kardeşim, anlat demiş.

Çocuk anlatmış yine:

— Akşam olunca kırk güvercin geldi, silkinip kırk güzel kız oldular. Yeşil kuş da silkindi, ayın on dördü gibi güzel bir oğlan oldu. Oynadılar oynadılar... Horoz ötünce oğlan kırk kız gönderdi. Açtı bir kutuyu, sonra altını güzel, elması güzel, incisi güzel, illa kendi deyip bayıldı.

Padişahın kızı, babasına:

—Kapat artık bu hamamı, demiş.

Kız, çocuğa:

—Beni oraya götürür müsün kardeşim, sana şu kadar altın veririm, demiş.

Fakir adamın oğlu:

— Götürürüm, demiş yalnız oraya gittikten sonra bir yere saklan, demiş.

Padişahın kızı onun dediklerini yapmış, yeraltına indikten sonra bir yere saklanmış. Kırk güvercin ile yeşil kuş gelmiş. Silkelenip kırk kız olmuş güvercinler, yeşil kuş da güzel bir oğlan olmuş. Oynamışlar, eğlenmişler. Horoz ötünce oğlan, kızları göndermiş. Oğlan kutuyu açmış:

—Yine altını güzel, incisi güzel, elması güzel, illa kendi derken kız saklandığı yerden çıkmış.

Oğlan:

—Sen nereden geldin buraya? Bunlar bana da sana da zarar verirler. Sen saklan burada, demiş.

Kız orada saklanmaya devam ederken oğlanla kız baş göz olmuşlar. Bir gün, beş gün, bir ay, iki ay, üç ay derken dokuz ay tamam olmuş. Kız hamileymiş, doğumuna çok az kalmış. Kız:

—Ee ben ne yapayım, demiş oğlana.

Oğlan:

—Benim anam iyi bir insandır. Sen git onun bahçesine. Beni bu akşam Hüsnü Yusuf'un canı için misafir eder misiniz, diye söyle, demiş.

Kız gitmiş oğlanın anasının kapısına:

—Beni bu akşam Hüsnü Yusuf'un canı için misafir eder misiniz, demiş

Halayıklar oğlanın anasına:

—Hamile bir insan geldi, Hüsnü Yusuf'un canı için misafir olmak istiyor, demiş.

—Kimmiş bakayım, Hüsnü Yusuf bunca sene oldu kaybordu. Kızı al mutfağa yerleştir, demiş.

Kız o gece çocuğunu doğurmuş. Ertesi gün Hüsnü Yusuf, yeşil kuş olarak gelmiş:

—Benim başıma altın koyup ninni dese de, biri sallasa, demiş.

Halayıklar yeşil kuşun anasına gelip:

—Bir kuş geldi, demişler.

Anası:

— Yakın şamdanı, verin bana bir sakız, çığneyip ben bu kuşu bekleyeyim, demiş.

Sakız çığnerken uyumuş, ertesı akşam yeşil kuşu tutmaya çalışmışlar. Birinci akşam tutamamışlar, ikinci akşam tutamamışlar. nc akşam:

—Çatıyı tutkallayalım da öyle turalım, demişler.

Duvarları, çatıyı tutkallamışlar. Kuş gelince anası:

—Kapatın kapıları, demiş.

Kadın yeşil kuşa:

— Çocuğum sen misin, demiş.

Yeşil kuş:

— Ah ana, bırak beni! Ben kırk tane kızın içindeyim. Eğer bana kavuşmak istersen çağır kırk tane kız. Onlara bir hokka pamuk işlet, horoz

ötünceye kadar bir gömlek yaptır. Ben onları getiririm, ortalarına girerim. Sen Hüsnü Yusuf öldü, deyip gömleği atıverirsin ortaya. Sonra beni kurtarırsın onlardan.

Kırk kız dokuyup işlemiş, o gece bitirmişler gömleği. Kırk kuş ile yeşil kuş gelmişler. Anası gömleği atmış:

—Ah Hüsnü Yusuf öldü, demiş.

Kırk güvercin, sen öldürdün sen öldürdün diye birbirlerine girmişler. Paralamışlar birbirlerini. Sadece yeşil kuş kalmış gömleğin altında. Yeşil kuşu hemen alıp, yıkayıp paklamışlar. Hüsnü Yusuf silkelenmiş bir güzel oğlan olmuş. Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar (Macin/K-4).

6. Ayşe ile Çarşamba Karısı

Bir varmış bir yokmuş bir zamanda bir nine varmış. Bu ninenin bir kızı varmış. Kızın adı Ayşe'ymiş. Nine dul kalmış Ayşe'yi büyütmüş. Ayşe büyüyünce annesine sormuş:

— Anne, babam gençliğinde ne zanaat yapardı?

Annesi de:

— Kızım baban balıkçıydı diye cevap vermiş.

Kız:

— Onun kayığı yok mudur, demiş.

Annesi:

— Var, demiş.

Babasının kayığını onarmış suya açılmış. Açılmadan önce:

— Anne bana öğlene yemek getirir misin, demiş.

— Olur kızım, diye cevap vermiş, annesi.

Öğlen olmuş Ayşe'nin annesi yemek yapmış, suyun kenarına gelip kızına seslenmiş:

— Canım Ayşe'm kuzum Ayşe'm. Gel kenara, demiş.

Ayşe gelmiş tuttuğu balıkları annesine vermiş. Annesinden yiyecekleri almış, o gün Böylece geçmiş. Fakat Annesi ile kızın konuşmasını sazlık içinde bulunan bir çarşamba karısı dinliyormuş. Ertesi gün Ayşe tekrar balık tutmaya gitmiş, öğlen olunca çarşamba karısı gelmiş Ayşe'ye seslenmiş:

— Canım Ayşem kuzum Ayşem çık kenara.

Ayşe:

— Annem gelmiş, ninem gelmiş, kayık kenara, demiş.

Ayşe annesinin sesini bir türlü bu sese benzetememiş ve:

— Sen kimsin Annem değilsin çıkmam kenara, demiş.

Çarşamba karısı bunu duyunca geri dönmüş ve bir demirciye gelmiş. Demirciye sesinin daha güzel çıkması için dişlerini biletmiş, inceltmiş. Yine ertesi gün gelip Ayşe'ye seslenmiş:

— Canım Ayşem kuzum Ayşem kayık kenarı.

Bu sefer Ayşe inanmış:

— Annem gelmiş, ninem gelmiş, kayık kenara, demiş.

Ayşe kenara çıkmış, çarşamba karısı Ayşe'yi almış götürmüş. Ayşe'nin annesi daha sonra gelmiş:

— Ayşe Ayşe demiş, ama ses çıkaran olmamış.

Çarşamba karısının dokuz oğlu varmış, oğulları kırdan çalışırlarmış. Çarşamba karısı fırını on iki araba saman ile yakmış. Kıza, demiş ki:

—Bin küreğin üstüne, seni fırına atacağım. Oğullarım gelecek, yiyecek isteyecek. Ben de seni yemek diye onlara vereceğim, demiş.

Ayşe:

— Ama ben küreğin üstüne nasıl bineceğimi bilmiyorum. Önce sen bin de göreyim, demiş.

Çarşamba karısı küreğin üstüne yatmış. Ayşe çarçabuk çarşamba karısını fırının içine atmış. Çarşamba karısının oğulları kırdan gelmişler:

— Anne adam eti kokuyor diye bağırmaya başlamışlar.

Evin önünde dokuz kavak ağacı varmış. Ayşe kavak ağacının tepesine çıkmış. Oğlanlar fırını açıp bakmış ki anneleri yanmış. Kim yaptı bunu, diyerek yapanı aramaya başlamışlar. Bir de bakmışlar ki kavak ağacının tepesinde güzel mi güzel bir kız. Hemen hepsi dokuz balta almışlar, başlamışlar ağacı kesmeye. Tam ağacı kesecekken Ayşe öbür ağaca sıçramış. Böyle böyle Ayşe dokuzuncu ağaca atlamış. Tam dokuzuncu ağacı keseceklerken havadan turnalar geçmeye başlamış. Ayşe bağırarak:

— Canım turnam kuzum turnam, al beni kanadına.

—Alamayız alamayız, demişler. Geriki sürüye geriki sürüye, demişler.

Arkadan gelen turnalara Ayşe yine yalvarmış. Onlar da:

—Geriki sürüye, demişler.

En geride topal bir turna geliyormuş. Topal turna Ayşe'yi almış. Turna yolda sormuş:

— Sen kimsin? Nereden geliyorsun, demiş.

O da başından geçenleri anlatmış. Turna annesinin olduğu köyü sormuş. Ayşe de söylemiş. Turna Ayşe'yi köyüne bırakmış. Turna Ayşe'ye, demiş ki:

—Senin annenin gözleri sana ağlaya ağlaya kör oldu. Al bu iki tüyü annemin gözlerine sür. Sürersen gözleri açılacak ve seni görecek.

Turna bunu dedikten sonra uçup gitmiş. Ayşe tüyleri de alarak evinin olduğu yere gelmiş. Annesinin evi iyice eskimiş, annesine kimse yardım etmemiş, kimse bakmamış. Ayşe:

—Anne, anneciğim bak ben geldim, demiş.

—Benim yavrumu alıp götürdüler, kim bilir kimler yedi Ayşe'mi, diyerek ağlamaya başlamış.

Ayşe:

—Gel ben senin gözlerini iyi edeceğim, demiş.

Turnadan aldığı tüyleri annesinin gözlerine sürmüş ve annesinin gözleri açılmış. Anne kız kavuşmuşlar. Aradan çok geçmeden Ayşe'yi çok zengin bir genç istemiş. Kırk gün kırk gece düğünleri olmuş, çok mutlu olmuşlar (Fıntına Mare/Başpınar/K-12).

7. Balıkçı

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde iki fukara varmış. Onların bir çocukları olmuş. Bu çocuğun babası sadece balıkçılık yaparmış. Balık alır, balık satarmış. Çocuk on dört yaşına girince çalışmaya başlamış. Babası annesine, demiş ki:

Hanım bana öğlene yiyecek gönder, demiş.

Karısı da:

Olur, demiş yollarım.

Öğlen olmuş hanımı yiyecekleri çantaya koyup oğluyla yollamış. Çocuk yiyeceği babasına götürmüş. Bu sırada babası çok güzel ve büyük bir balık tutmuş, balık o kadar güzelmiş ki gül gibi kokarmış. Babası balığı bir kenara atmış. Çocuk:

Niye attın balığı kenara, demiş.

Babası:

Oğlum bu balığa ilişme, bu balık çok para edecek, demiş.

Çocuk:

Olur baba ilişmem.

Adam yemeğini yerken çocuk balığı kucağına alıp sevmiş. Tam severken balık suya kaçmış. Babası çocuğa çok kızmış ve çocuğu oradan kovmuş. Çocuk alıp başını gitmiş. Çocuk su boyunca giderken ağlarmış. O sırada çocuğun karşısına bir dede çıkmış. Dede sormuş:

Ey çocuğum ne ağlıyorsun burada?

—Niye ağlamayayım, demiş. Babam bir balık tuttu. O balığı severken kaçırdım o da beni kovdu, demiş.

— Çocuğum Allah seni yolladı beni kurtarmak için, o balık bendim, demiş. Sen bana arkadaş ol, gidelim padişahın köşkünde çalışalım, demiş.

Yolda dede çocuğa demiş ki:

Bak çocuğum bir iğne deliği bulsan paylaşacağız, demiş.

Tabii, demiş oğlan

Padişahın köşküne varmışlar. Şehre geldiklerinde bir tellal bağırmış:

—Padişahın güzel bir kızı var, onunla çok gençle evlendi. Hepsi düğün gecesinin sabahında ölü bulundu. Padişah bir güvey sahibi olmak istiyooooo, dermiş.

Dede de çocuğu alıp padişahın karşısına çıkarmış:

— Bak padişahım ben çocuğumu sana teslim ediyorum. Ben gelin

sahibi olacağım, sen de güvey sahibi olacaksın, demiş.

Nikah yapılmış. Dede, çocuğa:

— Çocuğum saat on ikide odanın kapısını açık tut. Aman açık tuttuğunu gelin duymasın, demiş.

Çocuk:

— Olur, demiş.

Gece kapıyı açık tutmuş, dede kılıcını almış, içeri girmiş. Tam on ikide kızın ağzından bir yılan çıkarmış. Çocuğun boynunu ısırılmaya çalışırken dede yılanı öldürmüş, sessizce odadan çıkmış. Aradan birkaç yıl geçmiş, çocuğu bir düşünce almış. Karısı sormuş:

— Sen ne düşünüyorsun? Niye üzülüyorsun demiş.

Çocuk:

— Bak sen annenin babanın yanındasın. Ben annemden babamdan uzaktayım, onları özledim, demiş.

Karısı padişaha gitmiş:

— Baba güveyin annesini ve babasını özlemiş, onları görmek istiyor, demiş.

Bir fayton yaptırıp içine altın koymuşlar. Yola çıkmışlar bu sefer çocuğun aklına dede gelmiş. Her şeyi paylaşacaklarına dair verdiği söz aklına gelmiş, yolu değiştirmiş. Yine de dede yolda karşısına çıkmış çocuğun.

— Biz ne konuşmuştuk. Şimdi senin olanları paylaşacağız, demiş.

Kızın bir bacağından dede, diğer bacağından çocuk tutmuş. Dede kılıcını kıza gösterirken kızın ağzından bir yılan daha çıkmış, o yılanı da öldürmüş. Dede, demiş ki:

— Çocuğum bu yılan öldürmek için böyle yaptım.

Binmişler faytona, babasının memleketinde de şarıl şarıl yağmur yağıyormuş. Aradan çok zaman geçtiği için, babası oğlunu tanıyamamış. Babasına:

— Amca bizi bu akşam misafir eder misin, demiş.

— Olur ama biz çok fukarayız, demiş.

İçeri girmişler. Ev sahibi:

— Anlat bakalım. Ne var ne yok, demiş.

Çocuk başından geçenlerin bir kısmını anlatmış, balık kızartmış yemişler. Çocuk yatsı namazını kılmak için abdest almış. Kolunda ay yıldız nişanı varmış. Babası bunu görünce oğlunu tanımış. Baba oğul birbirine kavuşup mutlu mesut yaşamışlar (Fıntına Mare/Başpınar/K-1).

8. Devle Çocuk

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde bir ailenin bir oğluyla bir kızı varmış. Çocuklar evde hep bir zarar verirlermiş, hiç annelerini dinlemezlermiş. Bunlar böyle zarar verince babaları at arabasına atıp götürmüş ormana. Erkek kardeş bir torba mısır ununu almış, köy kenarından başlamış serpmeye. Ormana kadar serpmiş, izlerini bulsunlar diye. Babaları çocukları ormanda bırakıp ağaç kesmeye başlamış. Çocuklar oyun oynarlarken babalarının izlerini kaybetmişler.

Aradan bir akşam geçmiş, iki akşam geçmiş çocuklar bir türlü evlerini bulamamışlar. Meğer tilkiler çocuğun attığı mısır ununu yemişler. Gezmişler gezmişler... Sonunda evlerini bulmuşlar. Babaları tekrar çocukları ormana götürüp ağaç kesmeye başlamış. Bunlar oyun oynarken yine babalarının izini kaybetmişler. Zaman sonra çocukların yiyecekleri bitmiş, gezerken aç karnına, Allah tarafından bir ekmek gelmiş. Küçük bir ekmekmiş, bu ekmek yedikçe bütünlenirmiş. Çocuk kardeşine:

— Biz ekmeği bulduk şimdi ben bir ok yapayım avlanayım, demiş.

Yapmış bir ok, ormanda avlanıp yemişler. Çocuk başka bir köye gitmiş, o köyde de bir dev bağlıymış, dokuz kat zincirle bağlı dururmuş. Oğlan, kardeşine:

— Bu deve güvenme! Güvenirsen bütün köy halkını yer, bizi bitirir.

— Güvenmem abi, demiş kız. Sen merak etme. Git avlan demiş.

— Güvenirsen seni bağlar, gözyaşınla bir fiçıyı doldurturum, demiş abisi.

Abisi avlanmaya ormana gitmiş. Kız meraklanırmış dev görmek için, nasıl bağlı diye merak edermiş. Dev kıza yalvarmış:

— Versene iki bakır su, demiş.

Kız acımış deve. Bir bakır su vermiş. Bir kat zinciri koparmış. İki bakır verince iki kat zinciri koparmış. Dev:

— Versene yedi bakır su daha demiş.

Kız yine acımış yedi bakır su vermiş. Devenin bağlı olduğu diğer yedi zincir de kopmuş ve başlamış kızı kovalamaya. Kız kaçmış, kaçmış, ormana gelmiş. İki göz ev yapmışlar ya, hemen o eve gelmiş. Abisi ormandan okuyla yayıyla gelmiş. Devi görmüş, almış kardeşini kaçmaya başlamış.

Dev köyün içine girmiş gidip çeşmeleri gasp etmiş. Kimselere su vermemiş. Bir kız verseler ahaliye su verirmiş. Oğlan kardeşini bir fiçıya bağlamış:

— Gözyaşınla bu fiçıyı doldur, bütün ahaliyi sen bu hâle getirdin, demiş.

Kız oturup ağlamaya başlamış. Ağlıyor ağlıyor seneler geçmiş, ama gözyaşıyla fıçıyı dolduramıyormuş. Abisi kızın bağlarını sökmüş:

— Bir daha böyle bir şey yapma demiş.

O köyde hiç kız kalmamış, herkes kızını götürür, devden su almış. Sıra padişaha gelmiş, padişah istemezmiş kızını vermeyi, tek bir kızı varmış. Ahali:

— Biz nasıl verseysek kızlarımızı senin de vermen lazım, demişler.

Padişah:

— Olur ama biraz daha bekleyelim, demiş.

Bu çocuk düşünmeye başlamış acaba bu devin kuvveti nerededir diye. Devın kuvvetini aramaya gitmiş:

— Hey Allah'ım sen bana yardım et, diye dua etmeye başlamış.

Allah'tan bir ses gelmiş ona:

— Bak falan yerde bir domuz vardır, o domuzun karnını kes. Domuzun içinde bir kuş var, o kuş devin kuvvetidir. O kuşu yoldukça devin kuvveti azalır.

Çocuk domuzu aramaya başlamış, domuzu bulup kesmiş. İçinden kuşu almış. Sokmuş cebine. Sıra padişahın kızına gelmiş, kızını götüreceken çocuk gelmiş. Ahaliye:

— Çekilin demiş.

Kıza gelin urbası giydirmişler. Kız hiç evlenmediği için gelinlik giydirmişler. Gelini deve götürürken bu çocuk çeşmeye gitmiş. Deve:

— Kendine güveniyorsan gel benimle güreş, demiş.

Başlamışlar güreşmeye. Dev, çocuğu kaldırıp bir yerden bir yere vurmuş. Çocuğu diz kapaklarına kadar yere sokmuş. Çocuk:

— Dev arkadaş bu olmadı, yeniden yapalım, demiş.

Yeniden güreş yapmışlar. Çocuk elini cebine sokmuş, birkaç tüy koparmış kuştan. Devın kuvvete başlamış azalmaya. Çocuk, devı kaldırıp bir yere vurmuş, devı göbeğine kadar sokmuş toprağa. Dev demiş:

— Olmadı bir daha yapalım.

Çocuk devı topraktan çıkarmış:

— Haydi yeniden güreşelim demiş.

Dev çocuğu tuttuğu gibi omuzlarına kadar sokmuş toprağa. Çocuk:

— Olmadı tekrar görüşelim demiş.

Birkaç tüy daha koparmış. Sıra gelmiş çocuğa. Çocuk devı kaldırıp bir vurmuş, dev boynuna kadar toprağa gömülmüş. Çocuk:

—Dev arkadaş artık senin kuvvetin bendedir demiş.

Dev:

—Olmaz, ben bu topraktan çıkarım, demiş.

Çocuk kuşu cebinden çıkarmış:

—İşte senin kuvvetin bendedir, demiş.

Başlamış kuşu yolmaya. Dev gittikçe kuvvetten düşmeye başlamış. En sonunda devin sekiz kafasını almış. Bu dev dokuz kafalıymış. Dev:

—Öbürünü de kes, demiş.

—Kesmem, demiş çocuk.

Onu da kesse dev yeniden kuvvetli olacakmış. Devi tekrardan bağlamışlar. Padişahın kızı kurtulmuş. Çocuk padişahın kızını beğenmiş. Padişah:

— Devi kim esir etti, demiş.

Ahali:

— Kuvvetli bir çocuk esir etti, demiş.

Padişah:

—Çocuğu getirin görelim neresi kuvvetliymiş, demiş.

Padişah kızına sormuş:

—Seni kim kurtardı, demiş.

Kız, çocuğu göstermiş:

—Bu kurtardı beni, demiş.

Padişah:

—Nasıl kurtardı seni devden, o devi kimse alt edemez, demiş.

—Baba güreş yaptılar. Bu çocuk en sonunda devi yendi, demiş.

Padişah kızını bu oğlanla evlendirmiş. Çocuk da kız kardeşini başka bir bey oğluyla evlendirmiş. Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar.

Beni de çağırdılar düğünlerine. Ben de topal eşekle varıncaya kadar düğün bitti (Fıntına Mare/Başpınar/K-1).

9. Kelce-I

Bir varmış bir yokmuş, bir adamın üç tane çocuğu varmış. Bunlar çok fakirlermiş, yiyecek ekmekleri bile yokmuş. En büyük oğlu:

—Baba ver bana okunu, ben avlanmaya gideyim bu akşam, demiş.

Çocuk akşam avlanmaya gitmiş, karşısına bir topal tavşan çıkmış:

—Bunu vurmuyayım tutup eve götüreyim, demiş.

Takılmış tavşanın arkasına. Tavşan gitmiş ormanın içine, iri bir adamın kucağına atlamış bu adam da devmiş. Çocuk:

—Ver tavşanı! O benim, demiş.

—Olmaz benim kucağıma geldi. Bu tavşan benim, demiş dev.

Olur olmaz, olur olmaz derken Dev:

—Tavşanı veririm, ama bana çırak olursan, demiş.

—Peki, demiş çocuk.

Dev çocuğu götürmüş sarayına. Sarayın tam kırk bir tane odası varmış. Domuzları, iki beygiri varmış, bunlar kırk birinci odadaymış. Dev:

—Bütün odaları silip süpüreceksin, temizleyeceksin yalnız kırk birinci odayı açmayacaksın, demiş.

—Peki, demiş çocuk.

Gitmiş geri geldiği zaman:

—Odalar temizlendi mi, demiş.

Dev çocuğu tutsak etmiş. Evdekiler bakmışlar ki büyük oğlan dönmedi. Ortanca çocuk:

—Baba abim gelmedi, ver okunu ben gideyim arkasından varayım, demiş.

Ortanca çocuk da varmış, ava gitmiş. Ormana gelince aynı tavşan onun da karşısına çıkmış. Tavşan kaçmış, çocuk kovalamış. Tavşan gitmiş devin kucağına sıçramış. Çocuk tavşanı isteyince dev, tavşanı vermemiş çocuğa:

—Evimi temizlersen veririm, demiş.

Onun da odaları temizlemesini istemiş derken ortanca çocuğu da tutsak etmiş.

Ortanca çocuk da gelmeyince küçük kardeş babasından izin istemiş. Babası küçük oğlunu bırakmak istememiş, çocuk yalvarıp yakardıktan sonra izin alıp yollara düşmüş.

Gitmiş ormana. Karşısına tavşan çıkmış. Tavşan yine kaçmış, gidip devin kucağına atlamış.

Çocuk:

— Ver tavşanımı, demiş.

— Veririm ama evimi temizlersen, demiş. Küçük oğlan da kabul etmiş.

Yolda giderlerken abilerini sormuş. Dev:

— Buralara kimse gelmedi, demiş.

Çocuk, devin evine gitmiş, devin dediğini yapmış. Kırk gün devin sarayında durmuş. Kırk birinci gün:

— Bakayım şu odada ne var, demiş.

Açmış kırk birinci odayı; iki at, domuzlar ve abilere orada duruyormuş. Atlardan biri ak, biri kara imiş. Ak soylu at:

— Şimdi dev gelecek, ben uçacağım benim üstüme binersen dev arkamdan yetişemez, demiş.

— Peki, demiş çocuk.

Dev gelinceye kadar binmiş beygirin üstüne. Gitmiş bir köye, bir adama bostancı olmuş. At, çocuğa iki tüy vermiş:

— Ne zaman başın sıkışsa bu iki tüyü birbirine sürt, ben imdadına yetişirim, demiş.

Çocuk başına işkembeyi ters geçirmiş. Bostan sahibi ona Kelce aşağı Kelce yukarı iş yaptırıyormuş. Kelce bir gün bostanı atına darmadağın ettirmiş. Ahmet Ağa gelmiş:

— Hey Kelce! Neredesin, nedir bu bostanın hâli, demiş.

Kelce asmış kendini bir direğe:

— Bir çocuk geldi, atıyla bostanı dağıttı, beni de böyle direğe bağladı, demiş.

Ahmet Ağa Kelce'yi çözmüş. Karşı köyde de bir padişah varmış. Onun da üç tane kızı varmış. Ahmet Ağa Kelce'ye:

— Al bu karpuzları, götür padişahın kızlarına ver, demiş.

Götürmüş, padişahın kızları gülüşürmüş. Kafasında bir koyun işkembesi var ya ona, Kelce deyip gülerlermiş. En küçük kız bilirmiş onun Kelce olmadığını, o çıkarmış çocuğa altın vermiş. Kelce gelip Ahmet Ağa'ya:

— Bana sarı sarı bir şeyler verdiler, deyip bilmezden gelmiş altın olduğunu.

Ahmet Ağa:

— Vereyim sana şu kadar para, sen o sarı şeyleri bana ver, demiş.

Kelce vermiş altınları. Ahmet Ağa, Kelce'yi aldatırmış, ama Kelce mahsus bilmezden gelirmiş.

Ahmet Ağa bir gün Kelce'yi elma beklemeye göndermiş:

— Bostanı dağıttın burada elmaları bekleyeceksin, demiş.

Birkaç zaman sonra Kelce kendi atıyla elmaları dağıtmış. Ahmet Ağa bu sefer de Kelce ile padişahın kızlarına elma göndermiş. Kızlar hep gülüşüyorlarmış Kelce'ye. Küçük kız daha güzelmiş, ikinci defa daha fazla altın vermiş Kelce'ye. Bir böyle iki böyle derken padişah kızlarını evlendirmeye karar vermiş:

— Bütün memleketten çocukları çağırın, benim kızlarım kendilerine eş seçecek, demiş.

Bütün çocuklar gelip geçmiş önlerinden. Büyük ve ortanca kız kendilerine eş seçmiş ama küçüğü seçmemiş. Küçük kız Kelce'yi beklemiş. Kelce gelip geçmemiş. Altın topla hangi çocuğa vururlarsa o kızlarla evlenirmiş.

— Herkes geçti, demiş birisi.

Başkası:

— Sadece Kelce kaldı getirin, o da geçsin köprüden. Belki onun kısmetidir, demiş.

Kelce köprüden geçerken küçük kız atmış altın topu Kelce'nin kafasına. Kelce:

— Of kafam kafam, demiş.

Padişah oradan:

— Yok bu olamaz, bir defa daha geçirin demiş.

Bir defa daha geçirmişler. Kız Kelce'nin kafasına bir daha atmış altın topu. Düşürmüş Kelce'yi. Padişah yine şaşırılmış, emir vermiş. Tekrar geçmiş, Kelce köprüden. Kız, Kelce'yi üçüncüsünde de altın topla vurmuş.

— Peki, demiş padişah. Küçük kızın kısmeti buymuş.

Padişah her bir kızına birer saray vermiş, ama küçük kızına bir kümes vermiş. Zaman gelmiş geçmiş, padişah damatlarını muharebeye çağırılmış. İki büyük damadını çağırılmış, ama Kelce'yi çağırılmamış. Kelce, karısına:

— Babana söyle bana da bir at versin. Ben de gideyim muharebeye, demiş.

Küçük kız gitmiş babasının yanına:

— Baba benim kocama da bir at ver, o da gelmek istiyor, demiş.

— Kör topal atı alsın, gitsin muharebeye, demiş.

— Peki, demiş, kız.

Bir topal katırı Kelce alıp düşmüş yola. Yolda giderken katır çamura

batmış. Kelce önden kaldırırmış geriden batarmış, geriden kaldırırmış önden batarmış. Enişteleri, demiş ki:

—Bu bize muharebeyi kaybettirir.

Kelce iki tüyü birbirine sürtmüş, kendi atıyla bir güzel giyinip ileriye varmış. Bütün askerlere geçmiş. Enişteleri ve padişah gelinceye kadar bütün düşmanı kırıp geçirmiş. Padişah da:

—Gidin çağırın o adamı bana demiş.

Çocuk gelmiş padişahın yanına:

—Padişahım sen bu tarafa çekil. Ben vuruşayım onlarla, demiş.

Çocuk vuruşup bitirmiş düşmanı. Çocuk parmağından yaralanmış, padişah çocuğun parmağını bağlamış. Padişahın parmağını bağlarken kullandığı parçayı alıp saklamış. Geri gelirken çocuk eski kıyafetini giyip kaptırla ordunun önüne geçmiş. Yine aynı çamurla uğraşırken diğer eniştelere:

—Hey hey ne yapıyorsun! Biz muharebeyi bitirdik sen hala çamurla mı uğraşıyorsun, demiş.

—Ne yapalım uğraşıyoruz, demiş.

Günler geçip giderken o gün eğlenmişler, ama küçük damadı çağırmamışlar. Bir iki yıldan sonra yine bir muharebe olmuş. Kelce gene katırı ile çamura takılmış. Yine elbiselerini değiştirmiş, tüyleri birbirine vurmuş, atıyla bütün düşmanı yenmiş. Padişah, çocuğu yanına çağırmış. Çocuk susamış. Padişah, çocuğa altın testi ile su vermiş. Çocuk bu altın testiye de saklamış. Geri dönüp eğlenmişler yine küçük damadı çağırmamışlar.

Aradan bir zaman geçmiş, padişah kör olmuş hiçbir çare bulamamışlar. İştmişler ki bir yerde yaban keçisinin sütü padişahın gözlerini açabilirmiş, ama kimse bilemezmiş nerede olduğunu. Padişahın kızları kocalarını yolamışlar. Küçük damat:

—Ben de gideceğim, demiş.

Kelce'ye öteki damatlar:

— Sen muharebelerde bir şey yapamadin keçinin sütünü nasıl getirirsin, demişler.

Kelce çok istemiş gitmeyi. Padişah:

—Peki alsın topal katırı da gitsin, demiş.

Eniştelere hızlanmış. Kelce onlardan ileri varıp bir çeşmeye kavuşmuş. Orman kenarındaki çeşmeye keçiler su içmeye gelirmiş. Keçiler su içinceye kadar sağlabilirmiş. Ama bilmek gerekiyormuş hangisinin yaban keçisi olduğunu. Dişi soyundan bir keçi olması gerekiyormuş. Kelce öteki eniştelere daha evvel sütü almış. Güveyler gelince:

—Ne oluyor, demişler.

Kelce sütü alıp kahvesini içiyormuş. Eniştelere:

—Babamızın gözünü açacak sütü aramaya geldik, sen ne yapıyorsun burada, demiş.

—Aradığınız süt bendedir, demiş ama birer nal yaptırırsanız kızgın demirden o zaman sütü size veririm, demiş.

İşaret koymak istemiş Kelce. İki büyük damat birbirine düşmüş. Biri:

—Sen yap, demiş.

Öteki:

—Yok sen yap, demiş.

Neyse kızgın demirden bir nal yapıp sütü alıp yola koyulmuşlar. Kelce onlara yanlış süt vermiş. Götürüp padişahın gözlerine sürmüşler, padişah daha fazla kör olmuş. Kelce eve gelmiş karısına:

—Götür bu sütü, baban gözüne sürsün, iyi olur demiş.

Karısı:

—Ben bu sütü götürürsem ablalarım elimden alıp eniştelere getirdi der, demiş.

Nihayetinde de öyle olmuş, sütü götürmüş ablaları elinden almış. Sürmüşler babalarının gözleri iyileşmiş. Padişah:

—Hanginiz yaptı bunu, demiş.

Büyük kızlar:

—Büyük güveylerin yaptı, demiş.

Güveylerine altınlar vermiş, Kelce'ye bir şey vermemiş. Bir zaman sonra padişah bir toplantı yapmış. Kelce savaştaki gibi bir güzel giyinmiş uzaktan geçerken padişah:

—Çağırın onu. Bana o çok yardım etti, demiş.

Çocuk gitmiş:

—Padişahım buyurunuz ben geldim, demiş.

—Çok memnun oldum. Çok yardım ettin bana, şimdi bana bir masal söyler misin, demiş.

—Olur, demiş çocuk. Ama çağır güveylerini ve kızlarını öyle söyleyeceğim. Kapıları kapatın kimse dışarı çıkmasın demiş.

Herkes toplanmış, kapılar kapanmış, başlamış başından geçenleri anlatmaya sonunda:

—Ben size yardım ettim parmağım yaralandı, demiş.

Çıkartıyor koynundan bezi:

—Sen bunu vermiştin tanıdın mı, demiş.

—Tanıdım, demiş padişah.

—Padişahım sen kör olmuştun. Koca güveylerin sana süt getirdiler, onu içtin daha çok kör oldun. Sana ben kızınla süt yolladım, ablaları elinden aldı, senin gözünü açtılar. O sütü ben getirdim, bütün bunları yapan benim. Ben senin küçük güveyinim, demiş küçük kızının kocası.

Padişah diğer damatlarını atmış kümese. Küçük damadına bütün mirasını vermiş. Kelce fırlatıp atmış kafasından işkembeyi. Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar (Fırtına Mare/Başpınar/K-10).

10. Kelce-II

Bir padişahın üç oğlu varmış. Babaları çocuklarına:

— Okunuz atın, nereye düşerse sizin kısmetiniz oradadır, demiş.

Büyük soyu oku atmış. Düşmüş bir kuyunun içine. İkinci oğlu öyle, üçüncüsü de. Hepsinin oku o kuyunun içine düşmüş. Oğlanlar:

— Kısmetimiz buradadır, demişler.

Bir organ getirmişler. Büyük soyu urgana bağlamışlar. Kuyuya inmekten korkmuş. İkinci oğlan da kuyuya inmekten korkmuş. Üçüncü, demiş ki:

— Ben ne kadar bağırısam da hep aşağı salın ipi.

Oğlan bağırması, yine de ipi aşağı doğru salıvermişler. Bu bağırıyor ipi salıvermişler. Kuyuya inmiş çocuk. Orada bir kasaba varmış. Ama başka insanların kasabasıymış. Varmış gitmiş bir eve girmiş. Üç tane kız oyuncaklarla oynarlarmış. Birinin altın topu varmış, birinin altın çıkırığı, birinin de piliç damı varmış. Bu girdiğinde, demişler ki:

— Sen ne arıyorsun burada. Babam gelirse seni öldürür, demiş.

Oğlanı saklamışlar. Kırk odaları varmış. Kırk birinci odaya saklamışlar. Babaları kahveden gelmiş:

— Burası başka bir cins et kokuyor, demiş.

— Baba kahveden almışsın bu kokuyu, demiş kızları.

— Yok, demiş babaları.

Öteki odaya, beriki odaya bakmış yok bir şey. Babaları yine kahveye gitmiş. Bu çocuk çıkmış odadan. Küçük kız:

— Niçin geldin buraya, demiş.

— Babam bize okunuzu atın, okunuz nereye düşerse kısmetiniz oradadır dedi. Biz üç kardeşiz. Büyük soyu büyük ağama, ortanca soyu ortanca ağabeyime, sen de benim kısmetimsin, demiş.

Varmış kuyunun başına. İpi orada bağlıyor büyük kıza.

— Ağabeylerim çekin, bu büyük ağamın kısmetidir, demiş.

Çekmişler. Ortanca kızı bağlamış.

— Çekin, ortanca ağabeyimin kısmetidir bu, demiş.

Üçüncü kızı bağlamış. Üçüncü kız, daha güzelmış. Kız:

— Önce sen çık, ağabeylerin seni kıskanıp ipini keserler, yedi kat aşağı düşersin, demiş.

Oğlan, kızı dinlemeyip önce onu göndermiş. Bağlamış kızı. Kız, oğlana iki kuş vermiş:

—Bak, demiş. İpin kesilirse iki tane kuş düşecek aşağıya. Biri kara biri ak. Karanın üstüne düşersen yerin ta yedi kat aşağıya düşersin. Akın üstüne düşersen belki kurtulursun, demiş.

Kız nasıl söylemişse oğlanın başına onlar gelmiş. Küçük kız yukarı çıkınca ağabeyleri kardeşlerin ipini kesmiş. İpi kestiklerinde çocuk kara kuşun üstüne düşmüş. Yedi kat yerin altına gitmiş. Bu çocuğun dünya ile ilişiği kesilmiş. Ne kadar çıkış yolu arasa da bir türlü bulamamış. Varıp dolaşmış bir kasabaya gelmiş. Çocuk gitmekte olsun. Giderken giderken yorulmuş. Bir ağacın altında uyumuş. Orada da bir kuş varmış. Bu kuşun hiç yavrusu olmamış. Bir yılan gelirmiş yavruları yermiş, çocuk oradayken bu yavru kuşlar başlamışlar bağrıışmaya. Oğlan bir de baksa ki kalın bir yılan ağaca çıkıyor. Eline kılıcını almış yavruları yilandan korumuş. Şimdi yavruların annesi gelmiş. Anneleri gelirken başlamışlar bağrıışmaya. Anneleri çocuğun yavrularına zarar verdiğini düşünmüş tam çocuğu yutacakken o arada yavrular:

—O bizi kurtardı, demişler.

Çocuk yatmış uyumuş. Kendine geldiğinde kalkmış bakmış yukarıda büyük bir kuş:

—Ne isteğin var, ne istersen iste benden, demiş kuş.

—Sağlığın, demiş oğlan.

—Yok, sağlıktan başka bir şey iste, demiş.

—Ben sağlıktan başka bir şey istersem yapamazsın, demiş oğlan.

—Nedir bu isteğin, demiş kuş.

—Beni yeryüzüne çıkarabilir misin, diye sormuş oğlan.

—Kolay ama sen bana kırk tulum et ile kırk tulum su getireceksin, demiş. Kanadıma bineceksin gideceğiz, demiş.

—Benim burada kimsem yok, bunları nereden bulacağım, demiş oğlan.

Çocuk kuşun yanından gitmiş bir köye gelmiş. Bir nine oturuyormuş:

—Nine, bana bir tas su verir misin, demiş.

—Veremem çocuğum. Çünkü bizim bir çeşmemiz vardı. Bir dev orayı zapt etti. Her gün bir insan götürüyorlar. Bugün padişahın sıra. Padişahın kızını gelin yaptılar, onu deve götürecekler, demiş.

Bu çocuk almış eline kılıcını. Bunların peşinden gitmiş. Dev bakmış ki her gün bir gelin, bugün iki kismet gelmiş. Dev çocuğu görünce:

—Hergün kismetim birken bugün iki oldu, demiş.

Çocuk kılıcıyla dikilmiş devin karşısına. Çocuk üç defa:

— Tutaşacak mısın benle, demiş.

— Ne tutuşacağım senin gibisiyle, demiş dev.

Çocuk yine sormuş. Sonra kılıcını eline almış. Bu dev dokuz kafalıymış. Devın sekiz kafasını kesmiş, bir kafası kalmış. Dev:

— Erkeksen bunu da kes, demiş.

Çocuk onu da kesse tekrar dirilecekmiş dev. Çocuk:

— Kesmem, demiş.

Dev oracıkta ölmüş. Kız atlamış faytondan, ellerini çamura bulamış. İşaret koymuş çocuğun ardına. Kim olduğunu bulmak için. Gelip olan biteni padişaha anlatmışlar. Padişah:

— Kimdir bu çocuk, demiş.

KIZI:

— Sırtında bir işaret vardır. Ben ardına nişan koydum, demiş.

— Nerede, çağırın çocuğu bakalım, demiş padişah.

Çocuğu bulup getirmişler. Padişah:

— Kızımı sana vereceğim, ne diyorsun, demiş.

— Ben ne kızını isterim ne de altın, demiş oğlan.

— Niçin, demiş padişah.

— Benim isteğimi yapamazsın, demiş çocuk.

Padişah:

— Nedir senin isteğin, demiş.

— Sen bana kırk tulum etle kırk tulum su bahşedebilir misin, demiş çocuk.

— O kolay, demiş padişah.

Orada koca sürü koyun varmış. Hemen birkaç kasap çağırılmışlar. Yaptırmışlar kırk tulum etle kırk tulum suyu. Padişah, çocuğa birkaç da altın vermiş. Çocuğu koymuşlar kuşun kanadına. Kuş, demiş ki:

— Bana gak dediğimde et, gıg dediğimde su ver.

Kuş “gak” demiş çocuk et vermiş, “gıg” demiş su vermiş. Tam yüzüne çıkacakken et bitmiş. Kuş “gak” demiş. Çocuk kaba etinden kesip vermiş. Kuş, o eti dilinin altında saklamış. Yeryüzüne çıkmışlar. Kuş, çocuğa:

— Yürü haydi, demiş.

Çocuk:

— Sen git, yürürüm, demiş.

— Yok sen yürüyemezsin, al şunları demiş.

Çıkarmış ağzından eti vermiş. Ağzının suyuyla oğlanın kestiği parçayı bacağına yapıştırmış.

Bu çocuk giderken ilk aşağı indiğinde kızların oyuncakları da yanına almış, kuşağına yerleştirmiş. Meğer sarayda düğün varmış. Bu kızların da düğün yapılyormuş. Padişahın küçük oğlu yola koyulmuş. Çocuk gitmiş gitmiş, yolda bir çobana rast gelmiş. Çocuk:

—Ey çoban! Bana bir koyun keser misin, demiş.

Çoban bir koyun kesmiş. Koyunun işkembesini kafasına geçirmiş, bir daha yola düşmüş. Çocuk gitmekte olsun bir usta varmış. O ustaya rastlamış:

—Bu akşam burada kalsam, yerim yurdum yok, demiş.

—Olsun, sen benim uşağım ol, demiş.

Padişahın tellalları her gün bir talepte bulunurlarmış. Gelinlerinin istedikleri şartlar varmış. Bunları duyan küçük oğlan, ustanın yanına gelmiş. Padişahın gelinlerinin talebini söylemiş. Ustasına:

—Bana altından top yapar mısın, demiş.

Usta bunu hiç işitmemiş. Çocuk, ustasına:

—Yaparım, de ben sana yardım ederim, demiş.

—Nasıl yaparım, demiş usta.

—Bana bir çuval ceviz, bir çuval fıstık getirsin padişahın, ben yaparım, demiş çocuk.

Usta:

—Benim ne marifetli ve bilgin çırağım var, demiş.

Getirmişler çuvalı, oraya koymuşlar bir odaya. Çocuk “tak tık” cevizi fıstığı yermiş. Çocuk içeride cevizi fıstığı yerken sanmışlar ki orada altın top yapıyor. Sabah olunca ustasına, demiş ki:

—Buyur ustam, altın top hazır.

Önceden sakladığı altın topu, çıkarıp vermiş. Ustası da padişaha altın topu götürmüş. O da büyük geline vermiş. Kızlar anlamışlar küçük oğlanın geldiğini. İkinci kız altın çıkırık istemiş padişahın. Padişah yine tellal çıkarmış, padişahın altın çıkırık istediğini ahaliye duyurmuş.

Çocuk tekrar ustanın yanına padişaha git ben yaparım de, gelmiş. Ustası şaşkın şaşkın bakınca:

—Sen git ben yaparım usta, demiş.

—Nasıl olacak, ben işitmedim böyle bir şey, demiş.

Çocuk:

—Yaparım de. İki çuval ceviz, iki çuval fıstık iste, ben altı günün sonunda tamam ederim, demiş.

Getirmişler fıstıkları cevizleri, bir odaya girmiş. Cevizleri, fıstıkları yerken altıncı günün sonunda:

—Al ustam hazır, demiş.

—Ne marifetli çırağım var, demiş.

Bunu da alıp götürmüş padişah. Küçük gelin şartını koşmuş. Bir piliç damı istemiş. Padişah ustaya sormuş:

—Bana bir piliç damı yapar mısın usta, demiş.

—Nasıl yapayım, bunu hiç işitmedim, demiş.

Çocuk:

—Olur, yaparız, demiş. Bu biraz ağır olacak dokuz gecenin sonunda üç çuval ceviz üç çuval fıstıkla yaparım, demiş.

—Tamam, demiş padişah.

Onuncu günün sabahı ustasına vermiş. Şimdi düğün başlayacak onlar zannediyor ki usta yapıyor, Kelce'yi kimse saymıyor. O kuş uçarken oğlana iki tüy vermişti:

—Ne zaman başın sıkışsa kara tüyü üste ak tüyü alta koyup ovalarsan sana kara bir beygir gelecek. Ak tüyü üste, kara tüyü alta koyup ovalarsan ak soylu at gelecek, demişti.

Ustası:

—Hadi Kelce, düğüne gidelim, demiş.

Kelce o sırada ellerini çarparak sinek öldürmeye çalışmış. O sinekleri kovalamakta dursun usta düğüne gitmiş. Usta düğüne gitmekte dursun Kelce hemen kara tüyü üste, ak tüyü alta koyup ovalamış, kapıya bir kara beygir gelmiş. Varmış düğüne gitmiş. Herkesin içinden ustasını seçmiş. Ustasına bir kırbaç atmış. Düğün sonunda hemen geri dönmüş. Az sonra ustası gelmiş. Kelce:

—Usta geldin mi, demiş.

—Geldim ama her yerim ağrıyor. Biri geldi bana bir kırbaç attı, demiş.

Kelce sinekleri kovarmış. Sabah olmuş, ertesi gün usta:

—Akşam ben gitmem düğüne, demiş.

Kelce, ak tüyü üste, kara tüyü alta koymuş. Ak beygir gelmiş kapıya. Kelce giyinip düğüne gitmiş. Bu sefer de ağabeylerine kırbaç atmış. Padişah emir vermiş:

—Yakalayın bunu, demiş.

Yaka paça çocuğu tutmuşlar. Çocuk babasını tanımış, ama babası oğlunu tanıyamamış. Çocuk, demiş ki:

— İki rekât namaz kılayım, ondan sonra bana ne yaparsanız yapın.

Çocuk abdest alırken bir nişanı varmış. Padişah, bu nişanı görmüş.

— Sen benim oğlum değil misin, demiş.

— Evet senin oğlunum, demiş çocuk.

— Neden ağabeylerine vurdun, demiş padişah.

— Hani sen bizi yollamıştın ya kuyunun başına. En sonunda abimler benim ipimi kesti. Yerin yedi kat altına beni yolladılar, demiş.

Padişah:

— İyi yapmışsın oğlum, demiş.

Padişah, büyük ve ortanca soyunu kırk katırın arkasına bağlamış. Küçük kızla oğlanı evlendirmiş. Kırk gece düğün yapmışlar. Bizi de çağırdılar ama pek uzaktaydı gidemedik (Fıntına Mare/Başpınar/K-2).

11. Mahmut Pehlivan

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde, bir kadınla bir adam varmış. Fakirmişler onlar. Hiç uşakları olmazmış. Bir de atları varmış avluda. At da yavru yapmazmış hiç. Gitmiş bu adam bir dağ başına. Yalvarmış Allah'a:

—Allah'ım bize bir uşak ver, bir de ata bir kuli¹ ver, diye böyle yalvarırken Allah'a. Çıkmış bir dede yanına:

—Ne yalvarıyorsun be çocuğum, demiş.

—Bizim uşağımız olmuyor birkaç yıldan beri, demiş.

—Ha kolay mesele o, demiş.

Çıkarmış cebinden bir elma:

—Bu elmanın kabuğunu soy, demiş, ata ver, kendiniz de yarı yapın yiyin, demiş. Eğer olursa çocuğun, ben gelmeyince ad koymayın, demiş. Eğer at da yavru yaparsa ona da ad koymayın. Ben geldiğim zaman koyarım adlarını.

—Tamam, demiş.

Adam alıp başını gitmiş eve, elmayı da götürmüş. Kabuğu soyup vermiş atına. Elmayı yarılamış, vermiş karısına, yarısını kendi yemiş. Sonra gündün güne olmuş uşakları. Çocuk olmuş. Çocuk, bir sene olmuş, iki sene olmuş adı yok. Çocuk başlamış mektebe gitmeye.

Büyümüş çocuk, adı yok. Sormuş ona öğretmen:

—Adın ne çocuğum, demiş.

—Benim adım yok, demiş.

Uşaklar kızdırmaya başlamış çocuğu.

—Gel adsız oğlan git, adsız oğlan, adı yok diye.

Uşak gücenirmiş. Sonra gün gelmiş o dede, o haneye gelmiş.

—Vay demiş, bu çocuğun adı olsun Mahmut Pehlivan, arkası yere değmesin, demiş. Atının adı da Kamertay olsun, demiş. Bir zor gördüğü an uçup gitsin, demiş.

Çocuk başlamış mektebe gitmeye, şimdi adı var. Korkarmışlar onun adından Mahmut Pehlivan diye. Hangisi gücendirirse çocuğu, tutup yere vurmuş. Kuvvetli çok.

Sonra Mahmut Pehlivan'ın annesi ölmüş. Babası almış başka bir anne. Üvey anne gelmiş. O çocuktan hiç haz etmezmiş. Gelmiş mektepten yemek yapmış, hazırlamış sofrayı:

¹ Tay, atın yavrusu

—Ye çocuğum, demiş.

O at da yavrulamış ya gezinirmiş avluda.

—Bak demiş, annen yemek yaptı, sakın yeme. Zehir koydu yemeğe, demiş. Sana zarar vermek istiyor, demiş.

—Tamam, demiş, çocuk, yemem, demiş.

Gelmiş mektepten:

—Anne demiş, yaptın mı yemek, demiş.

—Çocuğum başla yemeye, demiş.

—Dur, demiş çağırın pisiyi gelsin, demiş.

Gelmiş pisi sofranın altına yemekten bandırmış vermiş pisiye. Pisi yedi sefer dönmüş, sofranın altında bayılmış. O kadar zehir koymuş ki çok.

—Hey anne ben daha acıkmadım, seni denedim mahsus, demiş.

—Pek islah, demiş.

Gitmiş, uşak kitaplarını almış gene mektebe hızlanmış. Ertesi gün gelmiş mektepten gene uğramış o atın yanına ne söyleyecek o kuli ona.

—Bak, deyi, annen sana gömlek dikti zehirli. Zehir koydu gömleğe. Eğer, deyi, giyersen gömlekleri bütün etlerin dökülür yere, sakın giyme.

—Tamam, demiş.

Şimdi yemekler iyi. Zehirli yapmamış yemeği. Sadece gömlekleri dikmiş ikinci defa.

—Değiştirsene gömleklerini çocuğum, demiş.

—Yok anne değiştiremem, benim gömleklerim daha miskinlenmedi¹. Ben senin zehirli gömleğini giymem, demiş.

Üvey annesi düşünürmüş acep kim söyler, kim söyler bu lafları. Kim gözetler beni. Saklanırmış. Bir gün gitmiş Kamertay'ın yanına. Çocuk mektepten geldiği gibi Kamertay'ın yanına gidermiş. Çocuk selâm vermiş.

—Ne oldu Kamertay'ım? dermiş.

Gözüyle göz ediyor ona. Bak annen saklı kapı ardında deyi. Anlamış kadın kimin söylediğini. Gelmiş o saat içeriye. Birkaç pazı² yazmış. Pide pazılarından incecik kurutmuş onları. Yayımış battaniyenin altına pazıları. Şimdi geldiği an efendisi işten, kocası yaymış battaniyenin üzerine o pazıları kuru olduğundan dönüveriyormuş:

—Aman kemiklerim kırılıyor, dermiş, adamına.

—Ee ne oldu sana be kadın?

¹ kirlenmek

² yufka

— Be adam Kamertay'ın etinden yemezsem düzelmeyeceğim.

Kestirecek şimdi Kamertay'ı, çocuğun Kamertay'ını kestirecek.

—Be kadın demiş Kamertay'la benim çocuğum bir günde dünyaya geldi. Ne yapmaya keseyim onu, çocuk ne yapacak?

—Olmaz onu kesmezsen ölürüm ben, etinden yemem lazım.

—Tamam demiş keseriz, çocuk gelsin mektepten.

Çocuk mektepten gelince kırk tane adam toplamış babası, avluları yüksek yapmış Kamertay atlayıp gitmesin çıkmasın sokağa. Gelmiş çocuk mektepten, Bakmış Kamertay yok yerinde. Girmiş avluya, görmüş kırk tane adam. Kesecekler tayını onun.

—Baba demiş, ne oluyor burada avluda, demiş

— E çocuğum annen çok hasta, bu Kamertay'ın etinden yemezse düzelmeyecek annen, demiş.

—Peki demiş, keseriz, kesebiliriz ama, demiş, ilkin ben Kamertay'a bineyim. Ben onunla şimdiye kadar hiç gezinti yapmadım. Binip üstüne bir sefer meramımı alayım, demiş.

—Pek islah, al meramını.

Bu Kamertay çocuğun söylemiş kulağına:

—Bak demiş, babanın gençliğinde altından kılıcı vardı, demiş. Sen o altın kılıcını da al, bin üstüme, biz bir döneriz iki döneriz üçüncüde alıp başımızı gideriz, demiş.

Hoca demiş ya ona zor vakıta uçasın diye. Zor vakıta şimdi uçacak. Sonra böyle yapmış. Babası getirmiş kılıcı, neyi varsa çocuğa. Binmiş atın üstüne. Bir sefer dönmüş, iki sefer dönmüş, üçüncüsünde beygir uçup gitmiş. Çocuk haykırmış babasına:

—Bak baba, demiş, annemin yattığı yerde altında pazı vardır. Onda bir şeycik yok, demiş. Bak benim Kamertay'ım bana her gün söylerdi. Anam beni zehirleyecekti. O söyledi. Zehirli gömlek giydirecekti, o söyledi. O hasta falan değil.

Sonra uçup gitmiş, beygiren bir köye. Bu köyde, bir ihtiyar dedeye gitmiş. Dede bostan beklermiş. Karpuz beklermiş kırdada. Ona selam vermiş çocuk:

—Selamünaleyküm, demiş dede.

—Aleykümselâm, demiş, hoş geldin.

—Ben falan köylü, uzaktan geldim, demiş.

—E nerelere gidiyorsun?

—Benim Kamertay'ımı keseceklerdi, benim annem babam bana böyle böyle işler yaptı, demiş, her şeyi anlatmış.

—Benim çocuğum olur musun, demiş bostancı.

—Olurum, demiş çocuk. Ama, demiş, benim atıma bakacaksın karpuz kabuğuyla. Karpuz kabuğuyla bakmazsan benim atım doymaz.

—Pek islah, demiş.

Bostan bitinceye kadar karpuz verir çocuk atına. Kamertay'ına ikisine birden.

Bir kâğıt gelmiş muharebeye gidecek. Evvel muharebe vakti olurmuş ya. Sonra gelmiş gün, bu ihtiyar gidecek muharebeye. Bu çocuk Mahmut Pehlivan, demiş ki:

—Dede, demiş, ismim Mahmut Pehlivan demiş, ben senin yerine gideyim muharebeye.

—Be çocuk, sen pek küçüksün, demiş, seni kim sayabilir, demiş, on dört on beş yaşındasın, demiş.

—Yok, demiş ben onların hakkından gelirim, düşmanların hakkından.

—Pek islah, demiş dede.

Gidip çocuğu zabıtlere teslim etmiş.

—Bakın bu benim oğlum o muharebeye gidecek, demiş.

Zabıtlar bakmışlar, zayıf, küçük, on dört yaşında. At üstünde zor durmuş, demişler:

—Senin bu küçük oğlun ne yapar? Adı nedir, demiş.

—Benim adım Mahmut Pehlivan'dır, demiş.

Öteki zabıt:

—Yürüyün askerler, demiş.

On tane asker göndermiş üzerine. Yürüsünler üstüne diye, dövüşmeye. Çocuk on askerinde de alt etmiş. Bu sefer bütün askerlerini yollamış üstüne:

—Devam edin, demiş, atın üstündeki adamı bana getirin, demiş.

—Eğer, demiş vaktiniz varsa alabilirsiniz beni, demiş Mahmut Pehlivan.

Gelmiş bütün askerler. Kamertay ağızdan tutup atarmış askerleri, ensesinden tutup tutup. Bir taraftan da çocuk askerleri yakalamış. Neyse kazanmış muharebeyi. Gelmiş ihtiyara bayrak elinde:

—Dede, demiş, bu bayrak senin, bu paralar senin. Kazandım muharebede, demiş.

—Pek islah demiş, yarın da güreş var. Güreşe de gidebilir miyiz, demiş.

—Gideriz, demiş.

Gitmişiler güreşe. Toplantı varmış bir çayırda. Bu güreşte de çocuğun babasıyla annesi zevk edermiş, bu güreş maçını severlermiş. Sonra çocuğu tanımıyorlar. Çok değişmiş çocuk. Şimdi güreşte bir kız varmış. O çok güreşçiymiş. Tuttuğunu vurup atarmış. Gitmiş ona Mahmut Pehlivan tanışmış, adını söylemiş:

— Bak, demiş. Sen benden kuvvetli olamazsın. Sen yenilmeye bak. Benim annem babam gelecek, demiş. Tez vurun deyip onun boynunu isteyecek annem. Ben diyeceğim anneme babama ben vermedim onun canını, gel sen kendi elinle kes onun başını. Annem geleceği vakit ben onu yakalayacağım, demiş.

Üvey annesi nasıl çile çektirmiş ona. Bu kız:

— Ben kaybedeceğim maçı, demiş.

Bunca akçe, para orta yerde, bahse girmişler. Bu kız bırakamamış onu. Güreşçi kızın tutmuş ensesinden bir vurmuş yere. Uzatmış yere, bayılmış. Annesi haykırırımış:

— Kes çocuğum kafasını, demiş.

— Yok ben yapamam, gel sen al, ben kılıcı vereceğim.

Tam annesi kılıca uzatırken elini, çocuk yakalamış annesini.

—Ey anne demiş, şimdi kuru pazıların yerine kafan kurusun, demiş. Kırk satır mı istersin kırk katır mı?

—Kırk satırı ne yapayım, kırk katır isterim, demiş.

Üvey annesini kırk katıra bağlayıp gitmiş babasına:

—Buyur, demiş, bu güreş parasından kazandığım paralar. Al bunları, bir daha da üvey ana getirme benim avluma, demiş. Masal bitti (Fıntınamare/Başpınar/K-1).

12. Portakal

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde bir padişahın çocuğu varmış. Bu padişah çocuğu yirmi yaşına girmiş. Kendine kız aramaya başlamış. Rüyasında görmüş üç abla kardeş. Başka uzak memlekette. Bu üç abla kardeşi de devler zapt etmiş. Bu cazı karı üç abla kardeşi çevirmiş üç portakala. Portakal yapmış onları. Üç portakal dururmuş bir ağaçta. O ağacı da aslanlar beklermiş. Devler aslanları oraya koymuş. Gelenleri yerlermiş.

Sabah kalkmış bu çocuk, babasına:

—Baba, demiş, ben gidiyorum kismetimi aramaya.

—Çocuğum gideceğin yer tehlikelidir. Oraya giden gelmez, demiş.

—Yok ben gideceğim, demiş çocuk.

Anlatmış çocuk rüyasını:

—Ne olursa olsun gideceğim, demiş.

—Peki demiş, padişah.

Ekmeğini, katığını alıp düşmüş yola. Binip atına gitmiş. Az gitmiş uz gitmiş. Bir seneden fazla gitmiş. Gene de o memlekete varamamış. Sonra bir gece ormanda bir ağacın dibinde uyumuş. Ormanda yedi tane kız oynamış. Topla su içinde oynarlarmış. En küçük kız soyu topu kaçırmış elinden. Ta çocuğun yanına gelmiş. Çocuk uyanmış.

—Ey Allah'ım, diyor, bu nerden geldi. Bu top da ne? Ben rüyamda top görmedim, portakal gördüm, demiş.

Kız gelmişler topu almaya:

—Abi, diyor, topu versene.

—Yok veremem, siz kimsiniz?

—Biz peri kızlarıyız, demiş.

—Siz bana yardım ederseniz, ben de size yardım eder topunuzu veririm. Yardım etmezseniz benden topu alamazsınız, demiş.

—A, diyor, benim büyük ablam size yardım edebilir.

—Çağır büyük ablanı, demiş çocuk.

Geliyor büyük abla:

—Ne o, versene topu, demiş.

—Yardım edecek misin bana?

—Ederim, demiş, kız.

Anlatıyor rüyasını. Peri kızı:

—Senin gördüğün rüya çok güzeldir, demiş. Benden buyur bir tarak. Sonra bir bileyi taşı ile bir de ayna vermiş:

—Bunları sok cebine zor zamanda atıverirsin tarağı, sonra bileyi taşını, sonra da aynayı atarsın. O kızın memleketine varırsın, demiş.

—Tamam, demiş, binmiş atına.

Varıp gitmiş devlerin memleketine. Bir dev görmüş çocuğu. Ağzından ateş çıkarmış. Çocuğun aklına geliyor tarak. Tarağı atıyor. Bir orman oluyor. Bir kuş geçemezmiş aralarından. Az sonra bir de bakmış ki ardından ateşler saçan dev geliyor. Çocuk bakmış ki olmuyor. Bileyi taşını fırlatıp atmış. O sırada bir duvar oluşmuş. Yerden göğe kadar. Dev duvarla uğraşırken bu bayağı yol almış portakal ağacına doğru. Yakınlaşırken dev duvarı geçmiş. Gene arkasından gelmeye başlamış. Ne yapsın, ayna geliyor aklına. Çıkartıyor aynayı fırlatıyor ardından. Devin altı oluyor buz. Başlamış kaymaya. Gidememiş çocuğun ardından. Kalkıp düşmüş, kalkıp düşmüş. Çocuğun ardından yetişememiş. Varıp gidiyor aslanlara. Portakal ağacına iki aslan bağlıymış. Orada ihtiyar bir insana sormuş:

—Ey ağbi isterim şu üç portakalı satabilir misin?

Adam:

—Aman kardeşim girme oraya senin ölün çıkar, demiş.

—Ee niçin aslanlar burada?

—Buradaki iki aslan iki insandır, ama cazı karı onları böyle yaptı. Bu aslanlar insan yiyorlar. Ama sen iki koyun al kes. Gövdenin birini sırtına al, birini aslanlara ver. Aslanlar o gövdeyi yiyinceye kadar sen al üç portakalı sok koynuna. İneceğin vakit sırtındaki gövdeyi de atarsın onlara. Bir daha kurtulursun onlardan. Sonra alırsın portakalları, bak bu üç portakallar üç kızdır. Sakın susuz yerde kesme onları. Eğer kesersen üçü de ölür, demiş.

—Peki, diyor.

Çocuk dedenin dediklerini yapmış. Üç portakalı sokmuş koynuna. Düşmüş yola. Giderken kendi memleketinde bir su görüyor, bir yerde. Dayanamıyor çocuk, bari birisini keseyim, demiş kendi kendine. Kesmiş bir portakalı. İçinden bir kız çıkmış:

—Aman yandım susuzluktan, demiş.

Su yetişememiş kız ölmüş. Gene yolda gitmiş. Büyük bir su görmüş. Demiş ki:

—O küçük suydum bu büyüktür, burada keseyim.

Kesiyor o suyun içinde. Gene su yetişmemiş kıza. Kalmış elinde küçük portakal:

—Bunu da gidince köyümde keseyim, demiş.

Gidip deniz boyuna, orada kesmiş. Portakaldan çıkan kız orada yüzmüş, yüzmüş, suya doymuş.

—Ee, demiş kız, ben senin kısmetinmişim.

—Tamam, demiş, ben sana sırtımdan urbaları vereyim de sen üşüme. Gidip babamın mekânımdan gelin urbası getireyim. Sen benim kısmetimsin.

—Tamam, demiş kız.

Su kuyusunun kenarında bir kavak ağacı varmış. Kızı çıkarmış ağacın tepesine:

—Bak, demiş, biri gelirse su içmeye sakın laf atma, seni görmesinler. Ben gelinceye kadar bekle, demiş.

Çocuk gitmiş. Az sonra gelmiş su başına kara bir kız. Su alacak. Bakırcığını salmış pınara. Suyun içinde kızın aksini görmüş. Gördüğü gibi:

—A ben ne güzelmişim, ben kapkara bir kızdım, demiş.

Bu durumu gören kız başlamış gülmeye. Sonra bakmış ağaca, portakal kızı görmüş:

—Haydi oynayalım, demiş.

Oynarken düşürmüş portakal kızı su kuyusuna. Kendisi çıkmış kavak ağacına.

Bir zaman sonra gelmiş padişah çocuğu:

—E hanım sen neye karardın burada?

—E neden kararmayayım, sen daha erken gelecektin. Bekledim, bekledim sonra karardım, demiş.

—Sen nasıl güzeldin. Sana ne oldu, yine güzel ol, demiş.

—Olur ama bana iş yaptırmayacaksın, laf söylemeyeceksin, ayağıma yiyeceğimi getireceksin, demiş.

—Tamam, demiş çocuk.

Sonra saraya götürmüş. Bir odada oturtmuş. Yiyeceğini suyunu yanına götürmüşler. Padişah çocuğu çıraklara bağırdığı sırada, öfkesi gelmiş kıza da bağırmış.

—Bana bağırdın gene karardım, demiş kız.

Aradan birkaç ay geçmiş. Beklemişler bir türlü beyazlamıyormuş.

Pınarın içine düşen kız olmuş bir ördek, uçup gitmiş. Uçup gitmiş bir dağın tepesine, üç yumurta yapmış. Vakti gelince yumurtadan yavrular çıkmaya çalışmış. Ördek gagalamaya başlamış yumurtaları. İki ihtiyar su üstünde balık tutarlarmış. Birisi:

— Ey Allah'ım bu ördek çok uğraşiyor, yavrularını çıkarmak için, demiş.

İki ihtiyar yardım etmişler yumurtaları kırmaya. Yumurtalar kırılınca bakmışlar ki içinde iki çocuk var. Düşünmüşler:

— E bunları ne yapalım. Birinin adını Ali, birinin adını Veli koyalım, demişler.

Geride bir bozuk yumurta kalmış. Bu cılık yumurtaya bakan ördek:

— Ben bunu kırmam, bu bozuk soy, demiş.

Çocuklar başlamış büyümeye. Karanlık olunca giderlermiş bir eve. Oradan kendilerine elbiseler almışlar. Büyüdükten sonra annelerine:

— Anne sen bir ördeksin, biz birer insanoğlu. Sana galiba cazı karı bir şey yaptı, demişler.

— Evet çocuğum.

— Ana, sen bize bir fayda yapamayacaksın. Biz gidip çalışalım. Sen bir yere uçma biz çalışalım, seni besleyelim, demişler.

— Tamam yavrum, demiş ördek.

Gitmişler çalışmaya. Bir köye varmışlar. Birer âşık olup garip türküler çalıyorlarmış. Bozuk yumurta da ceplerindeymiş. Bu yumurta onlara yardım edecekmiş. Âşıklar garip türküler çaldıktan sonra, insanlar ağlayarak çıkmışlar sokaklara:

— Ne güzel türküler biliyorlar, insanı ağlatıyorlar, derlermiş.

İhtiyar bir insan bunları misafir kabul etmiş:

— E uşağım size şu kadar para, bana misafir olun, demiş.

— Olamayız nine, diyorlar, annemiz bize öyle vasiyet etti. Her bir insana gidip yatmayın, dedi.

— Ben fena insan değilim, geçin, buyurun, demiş nine.

Nine misafir etmiş çocukları. Çocuklar pek güzel çalıp söylemişler. İnsanlar da onlara para veriyormuş. Elllerinde paralarla ninenin evine gelmişler. Nine bir gece paraları almak için, çocukları uyutup bir tava yağ kızdırmış. Çocuklar dalmış uykuya. Cebindeki bozuk yumurta başlamış konuşmaya:

— Ağbi, ağbi kalk geliyor, cazı sizi öldürmeye, demiş.

— Kimden geliyor bu ses, demişler.

Bunlar uyanınca nine bir şey yapamamış. Sabah olunca nineye parasını ödemişler. Nineye:

— Hadi bize eyvallah.

— Aman uşağım bu gece de bende kalın, demiş nine.

— Yok, deyip gitmişler.

Gittikleri kahve padişahın çocuğunun kahvesiymiş. Padişah bu çocukların türkülerini işitmiş. Gitmiş çocukları görmüş. Birdenbire kan çekmiş, padişah bu çocuklara sarılmak istemiş. Sonra sormuş:

—Çocuğum nereden gelirsiniz?

—Bizim ne evimiz var, ne yerimiz var, demişler. Biz bir kuşun çocuklarıyız.

—Siz insan değil misiniz?

—Bizim annemiz kuş, demişler.

—Nerede yeriniz, diye sormuş padişahın oğlu.

—E çok uzak bizim yerimiz.

Padişah aklına getirememiş bu ördek onun karısıdır diye.

—Siz durun bir hafta kalın burada. İnsanlar gelsin sizi dinlesin, para kazanın, demiş.

Kahve gece gündüzden dolu olurmuş. Durmuşlar üç gün üç gece padişahın kahvesinde türkü çalmışlar. Bu çocuklar yorulmuş. Padişah evine buyur etmiş. Sarayda onlara yatak vermiş. Yatmışlar iki gün uykudan kalkamamışlar.

Kara kız da bunları duymuş. Anlamış portakal kızın çocukları olduklarını. Çocuklara zarar vermek için bir şeyler düşünmeye başlamış. Oradan ördek duymuş onları. Analarına malum olmuş:

—Ay, demiş benim uşaklarıma bir hâl oldu, gidip bakayım onlara, demiş.

Bir gece bir yağmur yağmış bir şimşek, bir tozak olmuş. Evler başlamış oynamaya. Ördek gelmiş. Padişahın da bekçisi varmış kapıda. Kapı rüzgârdan öyle açılmış ki bekçi de düşmüş. Görmüş ördeğin çocukların yerine girdiğini. Çocukların yanına geldiği an, silkinip olmuş güzel bir kadın. Sarılmış çocuklarına:

—Be çocuğum ben size demedim mi, herkese misafir olmayın. Bak bir hata yaptınız, demiş.

Sabah olmuş. Bu bekçi anlatmış:

—Padişahım bu gece geldi bir ördek. Bu sefer cıngılbaş¹ geldi, oldu bir güzel kadın. Bu uşakların annesiymiş.

Padişah:

—Sen bana yalan fiydırma², demiş, inanmam senin laflarına.

¹ Cıngılbaş: türlenme, biçim değiştirme, don değiştirme

² Söyleme, atma

—Padişahım akşam sen benim yerime dur, sen gözünle gör, demiş.

—Saat kaçta geliyor, demiş padişahın oğlu.

—Gece yarısı.

Padişah beklemiş. Ördek tekrar gelmiş, girmiş çocukların odasına. Bir cingilbaş vurmuş gene insan oluyor. Çocuklarını alıp seviyor. Bir suyla yıkıyor uşaklarını.

—Aa çok uyumuşuz, diyor çocuklar.

Padişah olanları görüyor. Bu sırada köpekler havlamaya başlamış, ördeğin kuvvetinden dolayı. Şaşmış:

—Benim hanım akça mı oldu birdenbire, diyor.

Sarılıyor kadının boynuna:

—Sen nerelisin, demiş padişahın oğlu.

Kadın:

—Aa bir de soruyorsun nerden çıktın diye, der. Sen bilir misin beni, biri ağaç tepesinden aldı. Biz üç abla kardeşтик. Ben çıktım su içine sonra. Bir ağaç tepesinde dururdum. Bir kara kız beni attı kuyuya. Ben kuyuya düştüğüm an oldum bir ördek. Gittim dağın tepesine üç yumurta yaptım, iki çocuğum çıktı, demiş.

Padişah sanki de başından ayağı kadar kaynar sular dökülmüş gibi olmuş. Gitmiş kızın yanına:

—Eee Kara Hanım, demiş, Kara Hanım ne vakit akça olacaksın?

—Ar etme canım daha çok kararırım, demiş kız.

—Sana kırk at mı lazım, kırk bıçak mı?

—Kırk bıçağı ne yaparım, kırk atla babamın tarlalarını sürerim, demiş.

Kırk at çıkarmış. Gün güneş görmemiş atlar. Bağlamış kara kızını. Bir sopa vurmuş atlara, atlar, kızını uzak diyarlara götürmüş.

Padişah ile çocukların annesi düğün yapmış, muratlarına ermişler (Fıntına Mare/Başpınar/K-1).

13. Kaplumbağa Gelin-I

Bir zamanda varmış bir zamanda yokmuş. Tanrı var, şeytan yokmuş. Bir zamanda bir bey varmış. Beyin üç oğlu varmış. Oğlanların üçünün de evlenecek vakitleri gelmiş. Üçü de yaylarını ve oklarını almışlar köyün kenarına çıkmışlar.

En büyük oğlan yayını çekmiş. Ok bir padişahın avlusuna inmiş. Oğlan, padişahın kızı ile evlenmiş. Ortanca oğlan yayını çekmiş, o başka bir padişahın avlusuna inmiş. O da o padişahın kızı ile evlenmiş. En küçük oğlan da yayını çekmiş. Bu yaydan çıkan ok bir taşa saplanmış. Oğlan gitmiş taşı kaldırmış. Bir de ne görsün? Taşın altında bir kaplumbağa:

—Ne yapayım, kısmetim buymuş, demiş.

Kaplumbağayı almış evine getirmiş. Kaplumbağa kapının ardına saklanmış. Oğlan sabah erken kalkmış ava gitmiş. Kaplumbağayı evde bırakmış. Çocuk evden gittikten sonra kaplumbağa kabuğundan çıkmış, dünya güzeli bir kız olmuş. Bütün odaları tertemiz etmiş, süpürmüş, kırmızı halılar döşemiş. Beyoğlu geleceği vakit yine kabuğuna çekilmiş, kaplumbağa olmuş. Oğlan bakmış inanılacak gibi değil! Belki yanlışlıkla başka bir eve girmişimdir diye düşünmüş, ama bakmış ki kendi eviymiş.

İkinci gün sabah yine kalkmış, ava gitmiş. Kaplumbağa kabuğundan çıkmış, bütün odalara mavi halılar döşemiş, sonra kabuğuna girmiş, kapının arkasına çekilip durmuş.

Üçüncü günün sabahında adam yine ava gitmiş. Ama biraz gittikten sonra, dönmüş saklanmış, kaplumbağa kabuğundan çıkmış, dünya dilberi olmuş. Başlamış odalara yeşil halılar döşemeye. Adam dünya güzelini görünce sevincinden ne yapacağını bilememiş, koşmuş sırtındaki kaplumbağa kabuğunu çekip ateşe atmış:

—Artık seni böyle görmek istiyorum, kabukla değil, demiş.

Kadın:

—İyi yapmadın, demiş. O kabuk bize bir gün lazım olacaktı, demiş.

Oğlan çok sevinmiş. İki de bahtiyar olmuşlar. Günlerden bir gün kaynata olan bey çocuklarının hepsini gelinleriyle birlikte sofraya çağırılmış, misafir edecekmiş. Dünya güzeli parmağındaki yüzüğü yalamış altından bir fayton gelmiş. Binmişler faytona, gitmişler misafiriğe. Büyük kardeşler gelinleriyle kaynata olan beyin evine daha önce gelmiş oturmuşlar. Kayınpeder gelinlerine:

—Şimdi kaplumbağa da gelir, kapının önüne biraz gübre seriverin, demiş.

Sermişler. Bakmışlar ki bir fayton geliyor. Ama her yeri altından. İçinden bir efendi ile hanım çıkmış. Bey:

—Kalkın, gübreleri alın oradan. Süpürün kapının önünü, rezil oluruz! Önemli bir misafir geliyor evimize, demiş.

Hemen kapının önünü süpürmüşler. Bakmışlar ki küçük oğlanla karısı. Herkes şaşırıp kalmış karısının güzelliğine. Sonra sofraya oturmuşlar. İki büyük gelin, küçük gelin ne yaparsa onlar da öyle yapıyormuş. Küçük gelin bir kaşık yemeği yemiş. İkinci kaşık yemeyi sağ omzuna, üçüncü kaşık yemeği de sol omuzuna koymuş. Yengeleri de öyle yapmış.

Yedikten içtikten sonra sıra oyuna gelmiş. Başta iki büyük gelin oynamış, o zaman omuzlarındaki yemekler yere dökülmüş. Halılar, her şey kirlenmiş, lekelenmiş. Halıları temizlemişler. Kayınpeder:

— Şimdi sıra küçük gelin de, demiş.

Küçük gelin kalkmış oynamış. Oynadıkça bir omuzundan altın, bir omzundan gümüş akıyormuş. Her yer gümüş ve altınla dolmuş. Oyun bittikten sonra kaynata olan baba:

— Topla kızım altınlarını, gümüşleri, demiş.

Gelin:

— Yok baba, onlar senin. Çünkü senin evinde, demiş.

Misafirlik bitmiş. İki büyük gelin ve oğlanlar faytonlarına binmiş, gitmiş. Kayınpeder:

— Küçük geline de çarçabuk bir fayton, demiş.

Gelin:

— Yok baba, bizim faytonumuz var, demiş.

Yüzüğünü yalamış, altın fayton gelmiş, binip gitmişler. Kaynata olan fena adammış. Bir gün adam hastalanmış, fena hasta olmuş. Doktorlar gelmiş ilaç vermişler, ama hastalığı geçmiyormuş. Oğullarını yanına çağırmış:

— Falan yerde bir bağ var. O bağın üzümünden yersem hastalığım geçer, demiş.

Ama orası çok uzakmış, orada yılanlar, kurtlar, yırtıcı kuşlar varmış. Oğlanlar ne yapsın! Gelip karılarına söylemişler. Ağabeyleri korkup gitmemiş. Küçük oğlan gelip karısına söylemiş. Karısı:

—Gördün mü? Kaplumbağa kabuğu şimdi bize çok lazımdı. Kabuğu yakmasaydın ben kendim giderdim, demiş.

Kız tekrar kocasına:

—Git deniz kenarındaki o taşı, hani okun saplandığı taşı kaldır. Taş

altında bir kapı göreceksin. O kapıyı çal. Bir kadın çıkar. O kadına beni küçük hanım yolladı bir salkım üzüm istedi söyle, demiş.

Kocası gitmiş, taşı kaldırmış, kapıyı bulup çalmış. Bir kadın çıkmış:

—Küçük hanım gönderdi beni, demiş.

Kadın:

— Canın ne istiyor, demiş.

Oğlan:

— Bir salkım üzüm, demiş.

Kadın getirmiş salkımı vermiş. Oğlan dönmüş eve. Yolda gelirken canı o kadar bir üzüm tanesi koparıp yemek istemiş ki, ama korkmuş yememiş. Eve gelmiş karısına:

—Canım bu üzümde yemeyi çok istiyor, demiş.

Karısı:

—Al ye, demiş.

Oğlan bir üzüm tanesi koparıp yemiş, yerine bin tane üzüm tanesi çıkmış. İkisi de doyuncaya kadar yemişler. Her yer üzüm dolmuş. Çocuk götürmüş salkımı babasına vermiş. Babasının inanacağı gelmemiş. Üzümü yemiş. O yedikçe taneler, salkımlar çoğalmış. Evde bulunan herkes, ırgatlar, çobanlar, hizmetkârlar bu salkımdan yemişler, hepsi doymuş ama üzümler bitmiyormuş. Babası düzelmiş.

Aradan birkaç zaman daha geçmiş. Adam yine hastalanmış. Oğlanlarını yanına çağırılmış. Bir cadıyı da çağırılmış. Cadı:

— Yeni doğan bir çocuğun konuştuğunu dinlersen, onunla konuşursan iyileşeceksin, demiş.

Yeni doğan çocuk konuşur mu hiç?

Oğlan evine dönmüş karısına söylemiş. Kadın kocasını yine o taşın bulunduğu yere göndermiş. Oğlan oraya gitmiş, taşı kaldırmış, kapıyı çalmış. Yine o kadın çıkmış:

—Beni buraya küçük hanım gönderdi, demiş.

Babasının yine hastalandığını, yeni doğan bir çocukla konuşursa iyileşeceğini anlatmış. Kadın oğlanı içeri almış. Bir yoldan gitmişler. Oğlan bakmış ki yolun bir kenarı deniz, bir kenarı yemyeşil çimen. Gittikleri yer o kadar sıcak ki bakmış bir yumurta gölgesinde bir insan yatıyor. Biraz daha ötede bir gözleme. Onun gölgesinde de biri yatıyormuş. Biri de bir çarığın gölgesinde yatıyormuş. Kadına:

—Bu insanlar niçin böyle yatıyor? Niçin onlar da diğerleri gibi ağaç

gölgesinde yatmıyor diye sormuş.

Kadın:

—Bu insanlar hayatta iken yalnız bu kadar iyilik yapmışlar. Yoksullara yalnız bir yumurta, bir gözleme, bir çarık vermişler. Başka hiçbir iyilik yapmamışlar. Ondan burada yatıyorlar, demiş.

Gitmişler, gitmişler, çok çok uzağa gitmişler. Bir yere varınca orada yeni doğmuş bir çocuk görmüşler. Kadın almış çocuğu, sarmış bir beze, vermiş oğlana:

—Al çocuğu götür, ama sonra hemen geri getir, demiş.

Oğlan almış çocuğu, getirmiş babasına. Yeni doğan çocuk yapmacık babayı görür görmez:

—Sen utanmıyor musun hasta rolü yapmaktan. Üstelik yeni doğan benim gibi bir masumu da yollara koyuyorsun, demiş.

Kaynata olan baba bu sözleri duyunca çok utanmış, yaptıklarına pişman olmuş. Hastalığı da geçmiş. Oğlanla kız ömürlerinin sonuna kadar bahtiyar yaşamışlar (Köstence/K-7).

14. Kurbağa Gelin

Bir padişahın üç tane çocuğu varmış. Babası onlara yay yapmış. Bu üç oğluna, demiş ki:

—Herkes bir tarafa ok atacak, kimin yayı ne tarafa düşerse oradan kız alacak.

Oğlanlar oku atmışlar. Büyük çocuğun oku bir zenginin avlusuna düşmüş. O evin kızını büyük oğluna almış padişah. İkincisi atmış. Onun oku da zengin birisinin evine düşmüş. O evin kızını da ortanca oğluna almış padişah. Küçük oğlunun oku bir çalının dibine düşmüş. Çocuk gitmiş çalının dibine, bakmış bir kurbağa:

—Bu da benim kısmetimmış, deyip sokuyor cebine.

Padişahın küçük oğlu evin yolunu tutmuş. Kaşıklık tabağına kurbağayı koyup işe gitmiş. Kaşıklıktan güzel bir kız çıkmış. Ortalığı bir güzel silmiş süpürmüş, yemekler yapmış. Meğer o kurbağa görünmüş çocuğu, o kurbağa bir peri kızımıymış. Evin ne işi varsa yapmış. Çocuğun geleceği vakit girermiş kaşıklığa. Çocuk eve gelmiş bakmış ki ne görsün, ev derli toplu. Kim yaptı diye bunu merak etmiş. Bir gün, üç gün, beş gün derken hep evi temiz görür, yemekleri hazır bulurmuş. Çocuk karar vermiş. Bir gün işe gider gibi yapıp evi gözlemeye başlamış. Kız çıkmış tabaklıktan. Çok güzel bir kızı, çocuk görmüş. Kız, birtakım işler yapmaya başlarken çocuk hemen girmiş içeri. Tabaklığı yere atarken kız:

—Atma tabaklığı pişman olursun, demiş.

Çocuk, kızın sözünü dinlemeyip atmış ateşe. Kız oğlanla kalmış.

Bir gün padişah, bütün çocuklarını ve gelinlerini davet etmiş. Padişah:

—Gelin kızlarımı göreyim, demiş.

İki büyük oğlunun arabaları varmış ama küçük oğlunun arabası yokmuş. Küçük oğlan düşünmeye başlamış. Neyle, nasıl giderim diye düşünürken peri kızı:

—Ne düşünüyorsun, demiş.

Çocuk:

—Nasıl düşünmem benim ağabeylerimin arabası var, ben neyle babamın yanına gideceğim, demiş.

Kız:

—Var git beni bulduğun çalılığa, benim lalam çıkar. Lalam çıktığı vakit kızınız fayton istedi, iki de güvercin de, demiş.

Çocuk varıp gitmiş çalılığa. Çıkmış lalası. Çocuk:

—KIZINIZ fayton ve iki güvercin istedi, demiş.

Lala bunları çocuğa vermiş. Çocuk oradan çıkıp eve gelmiş. Peri kızı ile faytona binip padişahın sarayına gitmişler. KIZ, iki güvercini de sokmuş koynuna. Varıyorlar padişaha. Babaları:

—Gelin geçin, gelin geçin, demiş.

Çocuklarını ve gelinlerini görmüş ama padişah en çok küçük gelinini beğenmiş. Yemeğe oturmuşlar, küçük gelini bir parça yerken bir parçasını da koynuna atıyormuş. Güvercinleri de doyuruyormuş. Büyük gelinler, küçük gelini görünce onlar da yemekleri koyunlarına doldurmaya başlamış. Yiyip sofrayı kaldırmışlar. Padişah:

—Hadi oynayın, bir göreyim gelinlerimi, demiş.

Büyük gelin kalkıp oynamaya başlamış. Koynundaki yemekler, paçalarından dökülmüş. Padişah:

—Otur gelin, otur, demiş.

Ortanca gelin kalkmış, başlamış oynamaya. Onun da paçalarından sarmalar dökülmüş. Padişah:

—Otur gelin, otur, demiş.

Sıra küçük geline gelmiş. Gelini güvercinleri çıkarmış koynundan, iki omzuna koymuş. Küçük gelin:

—Çalın güvercinlerim oynayayım, demiş.

Kumrular, gelinin omzunda çalgı gibi çalmışlar. Gelin, pek güzel oynamaya başlamış. Padişah, gelini görünce daha çok beğenmiş. O gün eğlence bitince herkes evine gitmiş. Aradan bir zaman geçmiş. Kışın ortasında padişah, oğullarını sınamaya karar vermiş. Önce küçük oğluna haber göndermiş:

—Bana bir sepet taze üzüm göndersin, bulamazsa onu zindana atacam, demiş.

Oğlan düşünmüş taşınmış. Kız oğlanın yanına gelip:

—Ne düşünüyorsun, demiş.

Oğlan:

—Babam haber yollamış, benden bir sepet üzüm istemiş, ben şimdi üzümü nereden bulayım, demiş.

Kız:

—Var git beni bulduğun yere. Orada lalam çıkar. Ona benim gönderdiğimi söyle. Bir sepet üzüm versin, demiş.

Çocuk gitmiş çalılığın altına. Bir sepet taze üzüm almış, götürmüş babasına. Babası bu kışta bu üzümleri nereden bulmuş, diye şaşırılmış. Birkaç

hafta sonra küçük oğlana bir haber daha göndermiş:

—Bana üç günlük uşak getirsin. Hem söylesin hem oynasın hem de gülsün, bulamazsa zindana atarım, demiş.

Küçük oğlan başlamış yine düşünmeye:

—Ben nereden bulacağım bu çocuğu. Hem konuşacak hem oynayacak hem de gülecek.

Hanımı yine yollamış çocuğu çalılığın dibine. Bir çocuk vermişler, doğru götürmüş babasına:

—İşte getirdim baba, demiş.

Padişah, çocuğu almış kucağına. Çocuk:

—Ha, ha, ha mı istiyorsun he, he, he mi istiyorsun, demiş. Eniştemi zindana mı atmak istiyorsun, demiş.

Meğer o çocuk, kızın kardeşiymiş. Padişah:

—Aman al git, demiş. Ben istemiyorum böyle bir çocuk, al götür, demiş.

Aradan bir vakit daha geçmiş. Padişah, küçük oğluna yine haber göndermiş:

—Bana demirden bir insan getirsin, eğer getirmezse zindana atacağım, demiş.

Çocuk yine kara kara düşünmeye başlamış. Peri kızı yine onu çalılığa göndermiş:

—Var git, benim bir ağam var, onu versinler, demiş.

Çocuk varmış gitmiş. Çalılıktan ona bir demir adam vermişler:

—Al bunu git ama ondan kırk adım uzak dur, demişler.

Çocuk, kırk metre arayla giderek adamı babasına götürmüş:

—Baba, senin istediğin adamı getirdim, demiş.

Babası, adama bakmak için yaklaşınca demir adam:

—Sen neden oğluna bunu yapıyorsun? Utanmıyor musun, demiş.

Çocuğun babası bunu duyunca yaptıklarına pişman olmuş ve oğlundan af dilemiş (Mecidiye/K-5).

15. Padişahın Çocukları

Bir varmış bir yokmuş. İki aga¹ kardeş varmış. Birisi başka, diğeri başka memlekette padişahmış. Agasının çocuğu varmış, ötekinin kızları varmış. Bir gün kardeşine haber yollamış. Benim kızım büyüdü senin üç çocuğun var. Bana birisini gönder. Ben de ihtiyarladım. Benim yerime gelsin padişah olsun, demiş.

Agası düşünmeye başlamış. Çocukları babalarına:

—Ne düşünüyorsun baba, demiş büyük çocuğu.

Babası:

—Ne düşüneyim çocuğum amcan birinizi istiyor padişah yapacak. Hanginizin cesareti var gitmeye, demiş.

Büyük:

—Ben giderim baba, demiş.

—Pek güzel çocuğum gidersin, demiş. Ha buradan ayır bir beygir al, git çocuğum demiş, padişah.

Büyük çocuk gidinceye kadar padişah büyük bir ayı postu bulmuş. O postun altına girmiş. Çocuk anasına “Allahısmarladık” demiş, yola düşmüş. Yolda giderken karşısına birden ayı çıkmış. Ayı çıkar çıkmaz, çocuk korkup ürkmüş. Dönüp eve gitmiş. Varmış babasına. Babası:

—Ne oldu oğlum, demiş.

—Baba bana zenginlik lazım değil, gitmiyorum.

Padişah:

—İyi oğlum senden padişah olmaz, bu işi yapamayacaksın, demiş.

Ortanca çocuk geliyor:

—Baba ben gideyim, diyor.

—Pek güzel, olur oğlum git, ben gidiyorum filan yere.

Padişah yine gidip yolda ortanca oğlunun karşısına çıkmış. Çocuk gelirken ayı postu giymiş olan babası onu da korkutmuş. Çocuk dönüp geri gelmiş.

Padişah:

—Ne oldu çocuğum, daha gitmedin mi, demiş.

—Baba bana da zenginlik lazım değil, demiş.

Küçük çocuk padişaha:

¹ ağabeyi

—Baba ben gideyim, demiş.

Babası:

—Olmaz oğlum, demiş.

Çocuk:

—Baba ben illa da gideceğim, bana güveylik atını verirsen, güveylik üzengini verirsen giderim.

Annesi de:

—Çocuğum ateşten bir bakır ateş al, koy ahıra hangi at gelirse o güveylik atıdır, demiş.

Çocuk almış bir bakır, ateş doldurmuş. Koymuş, beygirlerin arasına. Bir zayıf beygir gelmiş. Kısmetim, deyip almış atı. Babasının gümüş üzengisini de istemiş. Beygire üzengiye koymuş. Tam o beygire göre olmuş. Çocuk anasına:

—Allahasımarladık, demiş.

Yola koyulmuş. Yolda karşısına ayı gibi korkunç bir şey çıkmış. Gitmiş, beygirle ayının üzerine kaldırıp vururken buzluganı² babası eleman diyor:

—Dur oğlum benim.

Yüzünü açmış ki babası. Babası:

—Aferin oğlum, senden padişah olur. Sende cesaret var. Sonra da sana bir nasihatim var, dinle beni. Köselerle sakın arkadaş olma. Amcana da selam söyle, demiş.

Çocuk yola çıkmış. Giderken karşısına bir Köse çıkmış:

—Nere gidiyorsun arkadaş, demiş Köse.

Çocuk:

—Yola gidiyorum böyle böyle bir işim var, demiş.

—Beni de yol arkadaşı al yanına, demiş.

Çocuk:

—Babamın vasiyeti var, hiç almam, demiş.

Köse kendi yoluna gitmiş. Dönüp dolaşıp yine çocuğun yoluna çıkmış. Çocuk giderken bir susamış, bir susamış ki o sırada Köse:

—Ben bir pınar biliyorum, gel gidelim. Sen orada su iç.

Yola düşmüşler. Böylece Köse çocukla yola koyulmuş. Varmışlar bir su kuyusuna. Köse, çocuğa:

—Bak buradan nasıl su içilir göstereyim.

² topuz

İnmiş kuyuya, içmiş çıkmış. Sonra da:

— Ben senin atını tutayım, demiş.

Çocuk inmiş kuyudan aşağıya. Köse kuyunun kapağını kapatmış. Çocuk amana düşmüş:

— Beni buradan çıkar, demiş.

Köse:

— Ben senin yerine padişah olacağım, sen benim çırağım olacaksın demiş. Ama yemin edeceksin, demiş.

Çocuk çaresiz yemin etmiş. Kurtarmış çocuğu. Yolda giderken birisi:

— Aç ölüyorum, aç ölüyorum, aç ölüyorum, diye bağırmış.

Acımışlar almışlar yanlarına. Biraz daha gidiyorlar, bir köye varıyorlar. Orada da birisi:

— Ben donuyorum, ben donuyorum, ben donuyorum, diye bağıryormuş.

Varmışlar yanına onu da almışlar yanlarına. Yola düşmüşler. Yolda giderken karıncalar geçermiş. Karıncalar giderken çocuk durmuş, karıncaları çiğnememiş. Çiğnemediği için karıncanın büyük soyu çıkıp çocuğa iki kanadını vermiş:

— Başın sıkıştığında ben senin yanındayım, demiş.

Biraz daha gitmişler, bir rüzgâr bir rüzgâr esmeye başlamış. Arılar oğul vermeye savaşmışlar. Rüzgâr arıların kovalarını bozuyorlarmış. Çocuk arıların oğul vermesine yardım etmiş. Kovalarını düzeltmiş. Arıların beyleri de çıkarıp çocuğa iki kanat vermiş:

— Bu kanat sana bir gün lazım olur, demiş.

Çocuk bu kanadı saklamış. Sonunda amcasına varmışlar. Hoş geldin etmişler. Köse:

— Ben senin yeğeninim, çocuğu göstermiş, bu da benim çırağım, demiş.

Padişah:

— Anan baban nasıl, demiş.

Köse:

— İyidirler. Selamları var, demiş.

Köse, çocuğa seslenmiş, bir iş yaptırmak için. Çocuk duymamış. Köse, çocuğa bir şamar patlatmış. Padişah dikkatle çocuğa bakmış:

— Bu bizim cinse benziyor, demiş içinden.

Kızları da bağırmış oradan:

— Baba bu bizim kanımızdan, demişler. Bizim cinsimiz böyle fena değil, bu neden vuruyor bu insana.

Köse:

—Haçan kapıda çalışana lazım vurmak, demiş.

Çocuğu bir damda yatırmışlar. Aradan birkaç zaman geçmiş Padişah Köse'ye:

—E çocuğum seni everelim, demiş.

Köse:

—Olur amca, demiş.

Evvelden bu ışıklar yokmuş. Işık olarak elmaslar varmış. Yanarmış ışıklar gibi. İnsanlar o elmasları almaya gidemezlermiş, çünkü orada devler yaşarmış. İnsan kurtulamazmış onlardan. Köse ışık alması için çocuğu oraya göndermiş. Çocuk yola çıkmış. Yolda bir yaşlı kadına rast gelmiş:

—Sen nereye gidiyorsun çocuğum, demiş.

Çocuk anlatmış. Kadın:

—Aman oğlum sen oraya gidersen ölürsün, orada bir dev var. Ben sana buradan bir bakır bal vereyim. Koy oraya dev birkaç parça yerken sen bu arada birkaç elmas alır kaçarsın, demiş.

Çocuk kadının dediğini yapmış ve birkaç parça elmas alıp gelmiş. Saraya gelince Köse, padişaha:

—Bak amca, ben sana demedim mi, benim çocuk alabilir diye.

Padişah:

— Pek güzel, demiş.

Köseyi evlendirmek için Sarı Padişahın kızını istemeye karar vermişler. Gidiyorlar Sarı Padişah'a. Selam hoş beşten sonra, Sarı Padişah'a kız istemeye geldiklerini söylemişler. Sarı Padişah da:

—İyi güzel, ben size kız veririm ama, bir fırın ekmek alacağız biz size. O ekmekleri yerseniz vereceğim kızımızı size, demiş.

Bir fırın ekmeği bir odaya doldurmuşlar. Çocuk nasıl yeriz diye başlamış düşünmeye. O arada açlıktan ölen adam:

— Bu ekmekler bana yetmeyecek, demiş. Ben yerim o ekmekleri, siz hiç korkmayın.

Sabah gelip bakmışlar ki ekmeklerin hepsi bitmiş. Sarı Padişah:

—Bu akşam da bir şey yapacağım. Eğer onu da başarılırsanız, o zaman olur, demiş.

O gece oturdukları yerin altı fırınmış, yakmışlar, başlamış kızmaya. Çocuk:

—Biz burada pişeceğiz, demiş.

O sırada ben donuyorum diyen adam:

—Siz hiç korkmayın, demiş.

Bir buzluk soğukluk vermiş pencereler bile buz tutmuş. Yanmamışlar. Sabah bakmışlar ki bunlar hiç yanmamış.

Üçüncü gün Sarı Padişah bir şart daha koymuş. Getirmişler yarım çuval darı. Yarısı sarı yarısı siyah, darıları birbirinden ayıracaksınız. Sarı soyunu bir, kara soyunu bir yapacaksınız. Çocuk başlamış ayıklamaya.

—Olacak gibi değil, demiş.

Aklına karıncaların kanatları gelmiş. Vurmuş iki kanadı birbirine. Gelivermiş karıncalar askerleriyle sarı soyu bir, kara soyu bir yana taşımışlar, bitmiş.

Ertesi gün Sarı Padişah buna da şaşırılmış. Çocuğun karşısına getirmiş üç tane kız. Üçü de bir urbada, bir renkte, bir boyda, bir nişanda. Demişler çocuğa:

—Ayır bakalım hangisi büyük bil, kızını sana vereceğiz.

Çocuk bu arada fark ettirmeden arının kanadını usulcacık çıkarmış ovalayıvermiş. Bir arı gelmiş, büyük kızın ensesine konmuş. O ara kız huylanmış ve kıpırdanmış. Çocuk kıpırdanan kızını göstermiş:

—Budur, demiş.

—Onu da bildin, demişler. Alın gidin.

Üşüyen adam, aç adam ve çocuk kızını alıp gelmişler. Köse yine:

—Amca gördün mü benim çirak bu işin de üstesinden geldi, demiş.

Sarı Padişah'ın kızını meğer peri kızınıymış. Çocuğa:

—Ben sana vardım gitmem o Köse'ye, demiş.

Gelin kız, padişaha:

—Amca, demiş, müsaade edersen birkaç söz söyleyeceğim.

Padişah:

—Söyle kızım, demiş.

—Ben bu Köse'ye gelmedim, ben bu çocuğa geldim.

Padişah:

—Kapıları kapatın kimse dışarıya çıkmayacak, demiş.

Peri çocuğun başından geçenleri padişaha anlatmış:

—Babası ona Köse ile arkadaş olma dedi. O da çok susadığı için kuyuya inince Köse onu amana düşürdü³, yemin ettirdi. Yer değiştirdi.

³ Zor duruma düşürdü

Senin asıl kardeşinin çocuğu budur, öteki Köse'dir, demiş. Ne çileler çekti bu çocuk gelip beni alıncaya kadar. Ben bu çocuğa geldim.

Köse sararıp kalmış. Zaten padişah da Köse'ye bir türlü ısınamamış. Durumu iyice anladıktan sonra Köse'ye dönmüş:

—Söyle bakalım ne istiyorsun kırk at mı, kırk bıçak mı?

Köse:

—Ne yapayım kırk bıçağı, kırk atı isterim, demiş.

Padişah emir vermiş. Çıkarmışlar damdan kırk at. Atları kuyruk kuyruğa bağlamışlar, ardından Köse'yi bağlamışlar. Memleketten sürmüşler.

Padişah diğer iki kızını da çocuğun iki kardeşine vermişler. Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar (Tulca/K-9).

16. Yılan Kız

Bir varmış bir yokmuş. Bir hanenin bir çocuğu varmış. Bir gün babası, muhabereye gitmiş. Aradan kırk gün geçmiş, çocuk özlemiş babasını. Bir yıl geçmiş, gene gelmemiş babası. Çocuk bir rüya görmüş. Rüyasında bir ses duymuş. Biri:

—Yarın al çantanı, senin baban filan ormanda, aç deryanın ağzında, demiş. Aç deryada büyük bir yılan var. Babanın kılıcı ağaca saplı. Silahı da ağacın dibindedir, demiş.

Sabah olunca çocuk kalkıp anasına:

—Benim çantamı hazırla. Ben babamı aramaya gideceğim, demiş.

Yola düşüp gitmiş. Giderken rüyasında gördüğü yerden geçmiş. Karşısına bir yılan çıkmış:

—İns misin cins misin, demiş çocuk.

—Görmüyor musun ne olduğumu, benimle güreşe çık, demiş yılan.

Çocuk çıkıyor güreşe. Yılanı yenmiş bu çocuk. Yılan:

—Aman ne kadar insan geçti yanımdan, bu insanların hepsini yendim. Sen daha erkek soyu çıktın. Ben senin hakkından gelemedim. Madem babanı aramaya gidiyorsun, ben de seninle geleyim, demiş.

Yılan, çocukla konuşmaya devam etmiş:

—Sen beni cebine sok, ben babanı bulacağım. Ama babana benim yardım ettiğimi söylemeyeceksin. Babana diyeceksin ki ben yılanı öldürdüm.

Çocuk, yılanla birlikte ormana doğru yola koyulmuş. Ormana gittiklerinde bakmışlar ki silahlar atılmış, kılıçlar ağaçlarda saplı. Ne kadar insan geçtiyse o deryadan hepsini yutmuş. Cebindeki küçük yılan:

—Acı derya odur. Ben ondan daha büyük bir yılan olacağım, onu kavradığım zaman boynunu sıkacağım. Sen de boynunu kes, babanı o yılanın içinde bulacağız, demiş.

Yılan çocuğun cebinden atlayıp yere süzölmüş, büyük bir yılan olmuş. Sarılmış öbür yılanın boynuna. Yılanın boynunu sıkarken çocuk da yılanın başını kesmiş. Yılanı öldürdüğü an sırtından bir kapı açılmış. Bir de bakmış ki babası ve kırk arkadaşı. Çocuk:

—Baba sen ne arıyorsun burada, demiş.

—Hey çocuğum biz muhabereye geldik, bu düşman yuttu bizi. Bir seneyi geçti, bu karanlık yerde duruyoruz, demiş.

—Haydi, ben sizi kurtarmaya geldim, demiş çocuk.

—Eee nasıl gideceğiz, yılan seni de yuttu, demiş babası.

—Yuttu ama ben onun kafasını aldım, demiş.

Babası şaşkın şaşkın:

—Biz kırk kişi kırk taraftan yılanı saldırdık, başını alamadık. Sen tek başına nasıl kestin, demiş.

Çocuk:

—Ben sizden daha kuvvetliydim, demiş.

Hep beraber yılanın içinden çıkmışlar. İçlerinden biri, çocuğa inanmamış. Cebindeki yılan:

—Bak, ileride ben büyük bir yılan olacağım, sen sırtıma binip boynunu tutarsın, ama sakın vurma yoksa kaybedersin. Biz bunları inandıralım, demiş.

Az ilerlemişler, karşılıklarına kocaman bir yılan çıkmış. Babasıyla arkadaşları korkudan donup kalmış. Adamlardan biri:

—Haydi diğer yılanı sen öldürdün, göster bakalım marifetini, demiş.

Çocuk fırlayıp yılanla başlamış kavgaya. Yılanla çocuk onlardan uzaklaşmış. Yılanın boynunu tutup kılıcını yere vurmuş. Babasıyla yanındaki adamlar sanmışlar ki yılanı öldürüyor. Oysa yalandan numara yapıyormuş. Yılan, tekrar küçülüp çocuğun cebine girmiş, eve gelmişler. Evde yılan:

—Bak, beni sütle besleyeceksin. Beni sepete koyacaksın. Böyle olursa sana çok büyük yardımlar yaparım, demiş.

—Peki, demiş çocuk.

Çocuğun annesi yılanı süt vermekten korkarmış. Çocuk her gün işe gidermiş, annesi yılanı bardağı uzatırmış korkarak. Yılan sütü içince bardağı kuyruğuyla fırlatırmış. Annesi:

—Senin bana faydan yok, bardağı kırdın, demiş.

Çocuğun annesi bir gün komşusuyla gezmeye gitmiş. Kadın gider gitmez yılan, sepetten fırlayıp derisini çıkarmış. Evi bir güzel temizlemiş. Süpürmüş, yemek hazırlamış. Çocukla annesi eve gelmiş. Yemekler hazır, ev düzenli. Babası:

—Ahh çocuğum, biz ömrümüzde böyle yemek yemedik, böyle temizlik görmedik, demiş.

Kadın:

—Bütün gün uğraştım, demiş.

İkinci gün kadın yine gidip gitmiş. Gelmiş eve. Bakmış ki gene taze yemek, taze su, her taraf temizlenmiş. Gitmiş komşusuna:

— Sen mi temizledin benim evi, demiş.

— Yok ben size gelmedim, demiş.

Çocuk bilirmiş yılanın yaptığını. Bir akşam anne ve babasına:

— Komşuyla gezmeye gitsenize. Ben yılanımı seveceğim. Süt vereyim onu doyurayım, demiş.

Annesiyle babası komşuya gitmiş. Yılan inmiş sepetten.

— Vakti geldi ben kabuğundan çıkayım, demiş. Senin karın benim, ben seni düşümde gördüm. Sen de beni rüyanda gördün. Birbirimizin kısmetiyiz, demiş.

Annesi ile babası gelince görüyor ki evde iki can. Biri çocuğu biri kız. Babası:

— Kim bu kız, demiş.

— Baba ben bu akşam evlendim siz gelinceye kadar. Bunca temizliği, yemeği yapan da yilandı. Hani süt vermeye korkardınız. Evde kimse yokken bu yılan yemekleri yapardı. Bu yılanla birlikte seni kurtardık, demiş.

Babası sevinmiş, oğluna düğün yapmış.

Bir padişahın kızı evlenecek, haber vermişler herkese:

— Bütün padişah çocukları gelsin, padişahın kızı kimi beğenirse onunla evlenecek, demişler.

Çocuk fukaraymış. Yılan soyundan karısı:

— E adam sen de gitsene, demiş. Padişahın önünden geçiver, bakalım seni beğenecekler mi?

— Benim neremi beğenecek onlar? Öbürleri zengin, hepsi padişah çocuğu, herkes elinde pahalı bir şey gösterecek, ben ne götüreyim, demiş.

Kadın:

— Git ormana, benim babam var ormanda. Onu bir ağaç tepesinde bulacaksın. Soru soracak niye geldin diye. Sen ne diyeceksin ki kızın yolladı. Kızın artık benim karım oldu senden bir küçücük karpuz istedi de, demiş.

Gitmiş çocuk. Karısının babasını ağacın tepesinde görmüş. Çocuk bakmış ki orman yanmak üzere. Yılan da tepeden inemiyormuş. Çocuk gitmiş ağaçtan yılanı kurtarmış. Yılan:

— Dile benden ne dilersen, demiş.

— Sen beni tanımazsın. Ben senin kızınla evlendim. Kızın beni yolladı küçücük bir karpuz verecekmışsin dedi, demiş.

Yılan düşünmüş. Karpuzun üzerini okuyup vermiş:

— Götür bu karpuzu, kızım sana ne yapacağını anlatır, demiş.

Çocuk getirmiş karpuzu eve. Karısı çocuğa anlatmış:

—Padişahın kızına vardığın an seni beğenecek, böyle yırtık urbalarla git, sen karpuzunu göster, demiş.

Bütün padişah çocukları, zengin çocukları padişahın kızının penceresinin önünden geçmiş. Kız kimseyi beğenmemiş. Çocuk elinde karpuz ile bir avlunun boyunda duruyormuş. Padişahın kızı görmüş:

—Ben o çocuğu beğendim, getirin onu buradan geçirin, demiş.

Çocuğu geçirmişler. Çocuk:

—Al bu karpuzu padişaha götür. Bütün padişah çocuklarına kessin dilim yapsın. Karpuzun orta göbeğini kesip üç parça yapsın. Bu küçük karpuz herkese yetecek, Herkes bu karpuzdan tatsın, demiş.

Kız babasına çocuğun dediği her şeyi anlatmış. Padişah:

—Kızım senin küçücük karpuzun kırk padişah çocuğuna yeter mi? Bunca ahali var onlara yeter mi, demiş.

Kız:

—Yetecek baba demiş.

Padişah kesermiş, karpuz yeniden kendini tazelermiş. Kestikçe büyümüş karpuz, kestickçe büyümüş. Padişah küçücük karpuzu herkese üleştirmiş. Sonunda herkese yetirmiş karpuzu. Karpuzun göbeğini üçe bölmüş. Birisini atmış yere, içinden bir tavşan çıkmış. İkinci göbeği düşürünce çıkmış bir tazi. Üçüncü parçayı atınca bir avcı çıkmış. Padişah çocuklarının ellerindeki karpuz parçacıkları da toplanıp bir araya gelmiş bütün bir karpuz olmuş. Padişah çocukları başlamış parmaklarını emmeye. O kadar tatlıymış ki karpuz. Padişah korkudan bayılmış. Padişah:

—Benim güveyim sen olacaksın başkası olamaz, demiş.

—Yok benim karım evde bekliyor, ama benim bir ağabeyim var senin kızını onunla evlendirelim, demiş.

Karısının bir ağabeyi varmış ormanda. Zamanı geçmiş çocuk olmuş, yılan değilmiş. Tutup onu getirmişler padişahın karşısına. Padişahın kızı gördüğü an çocuğu beğenmiş. Çocuk padişaha:

—Üç günde düğünü yapalım, demiş.

Padişah:

—Hazırlıklar üç güne yetişmez üç günde düğün mü olur, demiş.

Yılandan kız parmağından çıkarıp yüzüğünü vermiş kocasına:

—Git padişahın yanına. Üç günde düğün yapamazsam derse, sen ben yaparım de, demiş.

Padişaha, demiş ki:

— Köylülere, herkese haber salın. Ben düğünü yapacağım.

Padişah, herkese haber salmış. İnsanlar toplanmış. Ne yemek ne sofraya ne çalgı var. Çocuk cebinden yüzüğü çıkarmış. Yüzüğü vurmuş yere bir sofraya çıkmış avluya, yemekler tütermiş. Bir daha vurmuş yüzüğü yere, çalgı çıkmış. Başlamışlar oynayıp yemek yemeye.

Beni de çağırıyorlar düğüne ama vaktim olmadı gideyim (Fıntına Mare/ Başpınar/K-1).

17. Kaybolan Kuş

Bir varmış bir yokmuş zamanında bir adam varmış. Günlerden bir gün bu adam:

—Hey ahali! Kim bir saatlik iş yaparsa kızımı ona vereceğim, diye bağırır.

Bir çocuk “vay anasını be bir saatlik işi kim yapmaz,” diye içinden geçirmiş. Çocuk varmış:

— Ben yaparım bu işi, demiş.

Bir saatlik işin yapılacağı yere giden bir daha gelmezmiş, gidenler kaybolurmuş. Bu çocuk bundan habersiz:

—Ben gideceğim, demiş.

Adam:

— Tamam, demiş.

Adam çocuğu almış yanına, gitmiş bir çayırın içine. Beygiri kesip işkembesini çıkarmış. Adam:

—Bu işkembenin içinde bir saat duracaksın. Bir saat sonra seni çıkarırsam, kızı sana vereceğim, demiş.

— Olur, demiş çocuk.

Adam çocuğu beygirin derisine sokmuş, sonra da deriyi dikmiş. Çocuk derinin içinde beklemeye başlamış. Soluk almaya yetecek kadar yer varmış. O zamanlar demek büyük doğanlar varmış. Bunlar gelmiş beygiri oradan almış, götürmüş teyyy görünmeyen bir dağın tepesine. O dağın tepesinde de cevher varmış. Şimdilik oraya vardığında kuşlar, beygirin derisini yemeye başlamış. Kuşlar deriyi parçalayınca çocuk içinden çıkmış. Çıkmış, ama dağın tepesinden inmeye yer yok, düz bir tepelik! Çocuk taa dağın tepesindeymiş. Yukarıdan aşağıya bakmış, kibrit kutusu kadar bir adam görünüyormuş. Aşağıdaki adam bağırır:

—At bir cevher, seni oradan indireceğim, demiş.

Çocuk, adama cevher atmış ama adamın onu oradan indireceği yok. Çocuk cevheri atıyor atıyor, adam çocuğu indirmemiş. Doldurmuş torbasını gitmiş. Çocuk orada bir gün durmuş, iki gün durmuş. O da başlamış beygirin etinden yemeye. Kuşlar da eti yiyince et bitmiş. Et bitince ne yiyecek var ne su. Dağın tepesinden gitmeye başlamış.

Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, sayısı bilinmez kaç gün gittikten sonra, alçak bir yer görmüş. Ağaçlık bir yere gelmiş. Ağaçları kesip kesip sepet örmeye başlamış. Sepetin içine ot koyup girmiş sepetin içine.

Yanına da çubuk almış. Çocuk sepetin önünü de örmüş, sepetle beraber yuvarlanmaya başlamış. Bir saat, iki saat, üç saat sepetin içinde tepelenmiş. Sepetin içinden çıkarken etrafına bakmış, bir ışık görmüş. Varmış ışığın oraya, bakmış ki bir dede kitap okuyormuş:

—Selamünaleyküm.

— Aleykümselam.

Çocuk, bu adam nurdan çıktı herhâlde. Ömrümde böyle adam görmedim, bu adam başka bir cins diye kendi kendine düşünmüş. Dede perilerin padişahıymış. Çocuk, dedeye yalvarmaya başlamış:

—Dede beni memleketime göndersene, senden tek isteğim beni memleketime göndermen, demiş.

—Hangi memlekettensin bilmiyorum, demiş dede.

— Sen bilirsin. Sen bilge bir ihtiyarsın, gönder beni memleketime.

—Tamam, gönderirim, demiş dede.

Dedeyle çocuk konuşa dursun, bir havuz varmış orada. Üç güvercin gelmiş havuzun başına. Sonra bu güvercinler silkelenip ayın dördü gibi güzel mi güzel üç kız olmuş. Dede:

—Bak bu güvercinler geldi, üç kız oldu. Hangisini beğenirsen onunla evlen, demiş. Git bak kızlardan hangisi kemerini çözdüyse kemerini kendi beline bağla, demiş.

Çocuk gitmiş, hemen birisinin kemerini beline bağlamış. Kemerini bağladıktan sonra öbürleri yeniden güvercin olup uçup gitmiş. Bu güvercin kız, aynı bizim gibi bir insan, ama peri kızıymış. Dede, kıza:

—Al bu çocuğu sırtında memleketine götür, sonra dön gel, demiş.

Sonra dönüp çocuğa:

—Sakin kemeri çözme, kemeri çözersen yarı yolda kalırsın. Kemer hep sende bağlı dursun, demiş.

Çocuk, güvercin kızın sırtına binip doğru memleketine gitmiş. Gel zaman git zaman çocuk, kızla evlenmek istemiş ve kızın kemerini çözmüş. Kız da hemen kemerini alıp geri memleketine dönmüş.

Çocuk, güvercin kızını bulmak için yine bir saatlik iş için bağırın adamın köyüne gitmiş. Köye varmış, o adam yine bağırıyormuş:

—Bir saatlik işim var, kim yapacak?

Çocuk:

—Ben yaparım, demiş.

Çocuk yine adamla çayıra gitmiş, adam beygiri kesmiş. Beygirin de-

risinin içine çocuğu koymuş. Kuş yine gelip beygirin derisini aynı yere götürmüş. Adam bağırması aşağıdan:

—Cevher atsana indireceğim seni, demiş.

Çocuk:

—Geçen sefer indirdin ya beni. Sen bekle, ben sana atarım, demiş. Ben buraya bir sefer daha geldim, bu sefer kanmam sana, demiş.

Çocuk yoluna devam etmiş. Eski ağaçlık alana gelmiş, orada yine bir sepet yapmış, sepetle beraber aşağıya inmiş. Çocuk varmış yine dedenin yanına:

— Salamünaleyküm.

— Aleykümselam.

— Dede o güvercin kızı elimden kaçırdım, ben ona sevdalıyım, demiş.

— Ee ben sana söyledim kemeri çözmeyecektin, demiş.

Çocuk, güvercin kızlar gelinceye kadar beklemiş. Beklemiş, beklemiş, beklemiş... Sonunda havuzun başına üç güvercin gelmiş. Güvercinler yine silkelenip dillere destan güzellikte kızlar olmuş. Sevdalandığı kız, kemerini çözünce hemen kemerini alıp kendine bağlamış. Çocuk, güvercin kızın sırtına binip memleketine gitmiş.

Çocuk ile güvercin kız, kırk gün kırk gece düğün yapmış. Birlikte mutlu bir yaşam sürmüşler (Fıntına Mare/Başpınar/K-2).

18. Ayşe ile Fatma

Zamanın birinde bir kadının iki kızı varmış. Biri öz diğeri üvey kızıymış. Kendi kızının adı Fatma, üvey kızının adı Ayşe imiş. Fatma'nın bir ineği varmış. Ayşe bu ineği çok sevdiği hâlde anası bu ineği kesmiş. Ayşe annesine darıldığı için etinden hiç yememiş. Kemiklerini bir kuyuya gömmüş. Kadın Fatma'yı gezmeye götürürmüş, Ayşe'yi de evde bırakmış, evi temizletirmiş. Ayşe'nin bir ninesi varmış. Herkes gittikten sonra bahçe içine gömdüğü kemiklerin üstünü açıp başlarmış ağlamaya:

— Benim tek dostum, benim kimsem kalmadı, demiş.

Bu sırada kemiklerden ses gelmiş:

— Hiç korkma kızım, ben yardım ederim sana, demiş. Annenin dediklerini yap merak etme, demiş.

Ayşe tekrar eve gitmiş. İşleri yapmış. Derken günler böyle geçerken bir gün annesi kızı Fatma'yı almış, kasabada düğüne gitmiş. Ayşe de işini bitirip kuyuya varmış. Durumu anlatmış. Az sonra kemikler bir fayton olmuş. Terlik, elbise her şey çıkmış kuyudan. Bir cebine incir doldurmuş, bir cebine eşek pisliği doldurmuş.

Varmış arabayla düğüne. Bir beyin kızı gelmiş diye düğün sahipleri çıkmış karşılamaya. Ayşe'de cebinden çıkarmış herkese incir dağıtmış. Sıra annesi ile Fatma'ya gelince onlara da eşek pisliğini vermiş. Oyunlar oynanmış. Düğün bitmeye doğru binip faytona eve geri gelmiş. Urbalarını çıkarıp kuyuya gömmüş. Fatma ile annesi gelip bakmışlar, bütün işler olmuş. Kız bir kenarda duruyor. Fatma:

— Ayşecik bak düğüne kim geldi. Bir hanım geldi, faytonuyla geldi bize incir verdi, demiş.

Ayşe:

— Bana niye getirmediğiniz, demiş.

Aradan bir hafta geçmiş. Annesi ile Fatma başka bir düğüne giderken:

— Ayşe sen de bu işleri bitireceksin biz gelene kadar, demiş.

Ayşe hemen kuyuya gitmiş. Kuyudan elbiselerini, arabasını alıp varmış düğüne. Bir cebine üzüm, bir cebine keçi pisliği koymuş. Düğün sahipleri karşılamaya çıkmışlar. Yine cebinden çıkarıp herkese kuru üzüm dağıtmış. Sıra annesiyle, kardeşine gelince keçi pisliğini vermiş. Oynamışlar, eğlenmişler. Gece yarısı tekrar eve dönmüş. Kuyuya her şeyi gömmüş. Gömünce hepsi kemik oluyormuş. Az sonra Fatma ile annesi gelmiş. Her iş yapılmış. Ayşe bir köşede oturmuş. Ayşe'ye karşı Fatma seslenir:

—Ayşecik bir hanım geldi, bize kuru üzüm verdi, demiş.

Başka bir zaman yine düğüne varıp gitmişler. Ayşe'de kuyudan arabasını, elbiselerini almış, gitmiş. O düğüne bir de bey oğlu gelmiş. Orada Ayşe'yi görmüş. Oyunlar oynanmış, sonra gece yarısı olmuş. Ayşe geri dönmek ister. Bey oğlu istemezmiş. Kız giderken ayakkabısının birini düşürmüş. Ayşe eve gelip her şeyini kuyuya gömmüş. Kız, ayakkabısını düşürdüğünün farkında değilmiş.

Sabahleyin bey, oğlunu evlendirmek istemiş. Çocuk:

—Bu ayakkabı kimin ayağına uyarsa onu alacağım, demiş.

Bütün etraftan gelenler olmuş ama ayakkabı kimsenin ayağına olmamış. Sonunda bey oğlu, kızın olduğu köye varmış. Annesi işitmiş durumu. Hemen kendi öz kızını çıkarmış. Ayşe'yi de bir teknenin altına kapatmış. Bey oğlu gelmiş Ayşe'nin evine:

—Biz bu ayakkabının sahibini arıyoruz, demişler.

—İşte benim kızım, bakın, der annesi.

Avluda bir horozları varmış, ötmüş:

—Gug guli guuu, ciciş abla tekne altında kapalı, diye bağırılmış.

Bey oğlu, anneye:

—Kaç oradan bakayım, ne yalan söylersin, demiş.

Horoz tekrar bağırılmış:

—Gug guli guuu, ciciş abla tekne altında kapalı!

Başlamışlar evi araştırmaya. Kızı, annesinin sakladığı yerden bulmuşlar. Ayağını ayakkabıyı geçirmişler. Bey oğlu:

—Aradığım kız budur, demiş.

Ayşe ile bey oğlu düğün yapıp muratlarına ermişler (Mecidiye/K-6).

19. Ayı

Bir ihtiyar, bir de kızı varmış. İhtiyar bir dul kadınla evleniyor. Onun da bir kızı varmış. İhtiyarın kızı çok çalışkan, birçok işi yapıyor ev içinde. İnekleri sağıyor, koyunları sağıyor, temizlik yapıyor, su taşıyor. Her iş yapıyor. Hanımının kızı hanımlık satıyor. Tırnak yapıyor, dudak boyuyor, kına yakıyor. İhtiyarın kızı her işi yapıyor, ama kadını kızı hanımlık satıyor.

Bununla beraber kadın çok fena. Kadın çok çektiriyor kıza. Şunu yapmamışsın, bunu yapmamışsın, şunu yapmamışsın, dermiş. Bir gün ihtiyara söylüyor.

—Bu kız evden atacağım, yetti canıma! Onu çekemiyorum ben! Götür, ormana götür, kasabaya götür, nereye götürürsen götür! Ala benim başımdan, diyor.

İhtiyar düşünmeye başlıyor. Canı acıyor. Bir dayanamıyor, iki dayanamıyor. Üç dayanamıyor. En sonunda kadının baskısından öyle bir bıkkınlık geliyor ki, “ben bu kızı bir yere götüreyim. Ona bir kısmet arayayım.” Kızına:

—Haydi kızım yarın seni ormana götüreyim. Ben de bir araba odun getireyim. Sen de gel bana yardım edersin.

Ekmek peynir koyuyorlar arabaya gidiyorlar. Ormana gidince kız başlıyor çiçek toplamaya. Kız çiçek toplarken biraz uzaklaşıyor. İhtiyar biniyor arabaya veriyor atlara kamçıyı, kaçıyor. Bırakıyor kızı ormanda. Kız bakıyor akşam olacak. Babasını bulamıyor. “Acaba ne oldu, diyor bunu cinler mi çarptı, şeytanlar mı aldı? Benim babam kayboldu. Yolu da bulamıyorum ben ne yapacağım şimdi,” diyor. Arıyor arıyor orada, bir taş arasında kovuk buluyor. Oraya giriyor. Yosunlar bitmiş. Otları, yosunları yoluyor, yerleşiyor orada. Başka çare yok, bir gece burada kalayım diyor. Kapıya da bir iki şey dikiyor, yabani hayvan girmesin diye.

Ormanda ikinci günü sabah güneş doğmuş. Güzelce orman aydınlanmış. Kız da uyanmış uykusundan. Bir de ne görsün, yanında bir geyik. Geyik geliyor, kıza sığınıyor. Kız da acıyor geyiğe. Hemen arkasına alıyor. Biraz saman koyuyor üzerine. O sırada atlılar geliyor. Sekiz on atlı geliyor. Kız kapıya çıkıyor. Güzel mi güzel ayın on dördü gibi. Atlıların en genci padişahın çocuğuymuş. Geyik avına çıkmış. Bu geyiği kovalayarak gelmiş. Geyik bu arada kaybolmuş. Geyiği kızdan sormuş:

—Sen burada geyik gördün mü?

—Görmedim, görsem de sana vermem, yazıktır. O da Allah'ın bir mahluku. O san ne fenalık etti. Acımıyor musun?

Kızı gözlüyor çocuk:

—Galiba geyik sendin, diyor.

Masallarda oluyor ya kız geyik oluyor, geyik de kız. Oğlan:

—Ben seni alacağım. Senin güzelliğine yandım. Sana aşık oldum. Haydi alacağım seni.

Kız da görüyor genci, yakışıklı, atı güzel. Zaten kendisi ormanda kaybolmuş. Kimsesiz.

—Öyleyse geleyim, ama geyik de benimle gelecek ve geyiği üzme-yeceksin.

—Evet, diye söz veriyor şehzade.

Alıyor, kız da geyiği de şehzade. Kırk gün kırk gece düğün yapıyorlar. Kız padişah oğlunun karısı oluyor.

Aradan bir kaç ay geçiyor. Kız ağlamaya başlıyor. Kızın ağladığını gören çocuk soruyor:

—Niye ağlıyorsun?

—Babamı özledim, diyor.

—Buna ağlamak olur mu?

Emir veriyor. Kırk fayton hazırlansın, seksen asker. Haydi gidelim babanın evine. Kaynatamın evine. Paldır küldür geliyorlar kızın evine geliyorlar. İhtiyar şaşırıyor:

—Acaba, diyor, ne oluyor. Padişah başımızı kesecek, ne yapacak?

Neyse kızının geldiğine seviniyor. Neler olduğunu soruyor. Kız da başından geçenleri anlatıyor. Şimdi padişah geliniyim, diyor. Sevinip oturuyor. Az çok tavuk kesmiş, koyun kesmiş. Askerlere diyor, size yetecek yiyeceğim, kudretim yok.

—Yok, diyor şehzade, onların yiyeceği var.

İki gün burada kalıyorlar. Sonra dönelim diyorlar. Şehzade:

—Baba seni saraya alacağız? Olur mu böyle, diyor.

—İleride geliriz, diyor babası.

Bunlara torba altın bırakıp dönüyorlar.

Başlıyor şimdi karısı:

—Bak, diyor, senin kızın gitti padişah gelini oldu. Benim kızını da götür ormana, onu da alsın başka bir padişahın çocuğu.

—Olur mu hanım, onun kısmeti öyleymiş. Allah öyle emretmiş. Senin kızını götürmeyeyim. Olur mu? Başına bir bela gelirse benim halim nice olur?

—Ben laftan anlamam, diyor, sen götür kızını ormana. Onun da nasibi varsa, onu da alan olur.

Kadının kızı çok çirkinmiş. İhtiyar aynı şeyi yapıyor. Bindiriyor arabaya. Torbaya koyuyor yiyeceğini, götürüyor kızını ormana. Kız öteye beriye bakarken alıp başını geliyor. Kız kalıyor ormanda. Ama kız şimdi ne yapsın? Öteye bakıyor, beriye bakıyor. Gelen yok giden yok. Araya araya bir kovuk buluyor. Gidiyor kovuğun içine. Giriyor ki orada bir ayı varmış. Ayıların güzeli bir ayı:

—Bak, diyor, Allah seni bana kısmet olarak gönderdi. Seni karım edeceğim. Seni alacağım, diyor kıza. Kız:

—Oldu mu hiç, ben padişah çocuğu bekliyordum.

—Bırak sen padişah çocuğunu, beni al, beni görmüyor musun? Ben de ayıların padişahının çocuğuyum. Artık seni bırakmam.

Olur olmaz mı derken, kız kalıyor, ayıların gelini oluyor.

Aradan haftalar aylar geçiyor. Kız ağlamaya başlıyor. Ayı kocası:

—Neden ağlıyorsun, diye soruyor.

—Annemi özledim.

—Ne ağlıyorsun, olur mu öyle. Haydi gidelim babanın evine.

Alıyor yanına beş altı ayıyı. Haydi çıkalım. Arabaya biniyorlar ayılar. Haydi bakalım.

Geliyorlar ihtiyar kadının evine.

Çıkıyorlar evdekiler. Ayılardan korkuyorlar, geri dönüp saklanıyorlar. Kız gelip pencereden annesine bakıyor. Kız:

—Anne benim korkma, benim. Ayılar benim ayılarımdır. Ben ayıların gelini oldum (!). Güzel bir güveyin var: ayı. Gel seni tanıştırayım.

Orada sarmaşıyorlar, öpüşüyorlar. Ayılar içeri geliyorlar.

Kadın küskün. Öteki padişah çocuğu almış gelmiş, bu gelmiş ayıyla. Konu komşu hep uzaktan bakıyor. Hepsi kaçıyor. Yakın yerlerde bir komşu kalmıyor.

Şimdi ayılar iki gün kalıp gidecekler. Ayı oğlan kızın annesine:

—İsterseniz buyurun ormana. Ayıların inine.

—Olamaz, hayır, gelmem ormana. Hem kızımı da vermem size. Kız diyor, burada kalacak. Siz gidin nereye isterseniz gidin. Benim aylara verecek kızım yok.

Olur mu olmaz mı, bununla baş edilemezmiş. Bakmışlar ayılar kadın kızın vermiyor. Ayıların kaynanası, kaynatası olmuş ya, zarar vermek

olmaz. Zorlamıyorlar.

—İyi yapmıyorsun sen bu işi. Bizim gelinimiz. Bizim de bir hayatımız var ormanda. Etme eyleme, diyorlar.

Ama kadın hiç yanaşmıyor. Gidiyor ayılar.

Aradan birkaç gün geçiyor. Kız başlıyor ağlamaya. Anası Soruyor:

—Niye ağlıyorsun kızım?

—Niye ağlamayayım, diyor. Ayı idi uyı idi, kocam idi ya; çalı idi çırpı idi, evim idi ya.

Diye ağlıyor kızı. Bugün ağlıyor, yarın ağlıyor, ama kadın razı olmuyor. Ayılar duyuyorlar bu durumu. Kızın ağladığını. Kızın ayı da olsa kocasını özlediğini öğreniyorlar. Bir çaresine bakıyorlar ayılar. Ayılar bir tavşanla haber gönderiyorlar. Falan yerde bir kız var. Bak o bizim gelinimiz. Sen de oraya git çıtırdat kulağına. Cuma günü akşam oraya geleceğiz. Hazır olsun. Kavrayacağız onu götürüleceğiz.

Tavşan geliyor, kıza durumu söylüyor. Kız ağlamaya başlıyor.

— Ayı idi uyı idi, kocam idi ya; çalı idi çırpı idi, evim idi ya.

Kızdan artık çıt çıkmıyor, cuma akşamı ayılar gelecek diye. Cuma akşamı oluyor. Ayılar gelip bir tekme vuruyorlar kapıya. Beş altı ayı giriyor içeriye. Kız ayı kocasının görür görmez boynuna sarılıyor. Haydi bakalım, koyuyorlar arabaya. Al sana kız, götürüyorlar ormana.

Herkes muradına eriyor (Mangalya/K-3).

4. MIZAHİ MASALLAR

4.1. KAHRAMANI İNSAN OLAN MİZAHİ MASALLAR

20. Puppuklar¹ Ötünce-I

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde bir fukaranın üç çocuğu varmış. Fakirlikle fukaralıkla uğraşmış. Sonra büyük çocuğu:

— Baba ben bu köyden çıkıp çalışmaya gideceğim, demiş.

Babası:

— Olur gidebilirsin çocuğum, demiş.

Gitmiş. Bir köye varmış. Bir köse adam kendisine çırak ararmış. Büyük oğlanla pazarlık yapmaya başlamışlar. Çocuk sormuş:

— Ne zamana kadar çalışacağım, demiş.

— Puppuklar ötünceye kadar, demiş.

— Ne iş yapacağım, demiş.

Köse adam:

— Sana bir çift öküz vereceğim, pulluk vereceğim gidip kırdı süreceksin. Bir de tazı vereceğim, o tazı ne kadar otlarsa o kadar süreceksin, demiş.

Köse adam çocuğun torbasına bir ekmek koymuş.

— Bu ekmeği bütün getireceksin, akşamleyin de öküzleri güldürüp getireceksin, demiş.

Çocuk kabul etmiş başlamış tarlaları sürmeye. Aşağı yukarı gidip gelmiş. Yorulup ekmeği yemeye başlamış. Tazı da üç hektar birden otlarmış. O kadar yeri nasıl sürsün sürememiş. Akşamleyin gelmiş, köse çıkıp karşıdan bakmış öküzler gülmezmiş. Bakmış tazı da geliyormuş. Ekmeğe bakmış ekmek yarım kalmış. Köse:

— Be çocuğum! Ben seninle nasıl pazarlık yaptım, ekmeği yemişsin, tazının otladığı kadar sürmemişsin, öküzleri de güldürmemişsin, ne yapmak lazım sana, demiş.

Kalkıp oğlanı işten kovmuş. Aradan birkaç vakit geçmiş çocuğun ortanca kardeşi:

— Abim gelmedi. Ben gidip bir bakayım, demiş.

Varıp abisinin çalıştığı köye gitmiş. Biri:

— Senin abin Köse'nin yanında çalışıyordu, demiş.

Gitmiş Köse'nin yanına:

— Ben geldim senin yanında çalışmaya, demiş.

¹ ibibik

—Benim öküzlerim var, bu öküzleri tarlaya götüreceksin. Tazının otladığı yere kadar tarlayı süreceksin, ekmeği de bütün getireceksin. Akşam öküzler de gülererek gelecek, demiş.

O gün gitmiş tarlayı sürmüş, tazının ortalığı kadar yer sürememiş. Yorulmuş ekmekten yemiş. Abisi gibi Köse'nin yanına gelmiş. Köse:

—Abinin yaptığını sen de yaptın, demiş.

Bu çocuğu da işten kovmuş. Diğer küçük kardeşleri düşmüş yola. Yolda bir adam abilerinin kösenin yanında çalıştığını ona da söylemiş. Köse ona da aynı şeyleri söylemiş. Küçük kardeş almış öküzleri gitmiş tarlayı biraz sürmüş. Sürdükten sonra tazıyı çağırmış, tutup tazıyı sallayıp savurup bir kenara atmış. Ekmeğin içini yiyip yiyip ekmeği kapatmış. Ekmeği bütün sokmuş çantasına. Sonra akşama doğru tutup öküzlerin üst dudaklarını kesmiş. Dişleri görünüyormuş, öküzler gülermiş.

Köse yola çıkmış bakmış. Bakmış ki uzaktan öküzlerin dişleri görünüyor gülerlermiş. Kendi kendine:

—Bu çocuk benden kurnaz çıktı, demiş.

Çocuk gelmiş, Köse önce torbaya bakmış. Bakmış ki ekmek bütün. Köse:

—Tazı nerede, demiş.

—Tazı otlarken düştü, çok otladı, demiş.

—E peki bu öküzlerin dudakların niçin böyle, demiş.

—Güldür dedin ya dudaklarını kestim, onlar da gülüyorlar, demiş.

—Vay çocuğum ben senin paranı vereyim sen sabahleyin git, demiş.

—Olmaz ben gitmem, seninle nasıl konuştuk, puppuklar ötünceye kadar kalacağım, demiş.

Köse'nin bir ihtiyar annesi varmış. Evin önünde de kocaman bir ağaç varmış. O gece çocuk yatınca Köse annesini çıkarmış bir ağacın tepesine. Köse, annesine:

—Sabahleyin çocuk kalkınca oradan öt “puppuk puppuk” diye, bu çocuğu buradan gönderelim, demiş.

Annesi ağacın tepesindeyken çocuğa köz biber vermiş. Çocuk ağacın dibinde yermiş. Az sonra ağacın tepesinden ses gelmiş:

—Puppuk puppuk puppuk.

Çocuk:

—Bu vakitte puppuk öter mi, daha vakti değil demiş.

Annesi yine oradan:

— Puppuk puppuk puppuk, demiş.

Çocuk:

— Puppuk sen bu vakit ötme, demiş.

Eline bir parça demir almış kuş diye anneyi yere düşürmüş. Köse oradan:

— Vay sen ne yaptın annemi yere düşürdün, demiş.

— Ee ben puppuk sandım, puppuk deyip ötüyordu, demiş.

Köse, karısına:

— Hanım sen çabuk annemi al, hazırlık yap, biz kaçalım bu çocuğun elinden, demiş.

Kadın hamur yapıyormuş. Akşam olmuş Köse ile karısı bir sandığa hazırladıkları yağlı çörek, gözleme ne varsa koymuşlar. Gece olunca hep beraber kaçacaklarmış. Çocuk da sandığım içine saklanmış. Sandığı alıp gitmişler, gidip bir suyun başına oturmuşlar, karınları acıkmış:

— Çocuk bizi burada bulamaz, demiş Köse.

Sandığı açıyorlar ki çocuk çıkıvermiş içinden. Köse:

— Biz senden kaçtık. Sen ne arıyorsun burada, demiş.

— Yok ben de sizinle beraber geleceğim, demiş çocuk.

Birlikte oturup yemek yemişler. Yemekten sonra karısı:

— A çocuğum, kocam bu suyun başında yatmaktan korkar. Sen yat suyun başına amcan da sağda yatsın, demiş.

— Peki, demiş çocuk.

Çocuk suyun başına yatmış. Köse ile karısı anlaşmış çocuk uyur uyumaz Köse çocuğu suya itecekmiş. Çocuk hiç uyumamış. Onlar sandığı taşıyıp yoruldukları için uyumuşlar, çocuk geçmiş öte tarafa. Köse uyku hâliyle dönerken suya düşmüş. Kötülük eden cezasını bulmuş (Mecidiye/K-11).

21. Puppuklar Ötünce-II

Bir varmış bir yokmuş. Bir ağa, seneye yaza kadar puppuklar ötünceye kadar, senelik bir çırak tutarmış. Şimdıcik ağa, çıraklarla öyle bir bahis yapıyor ki hiç darılmadan bir senelik çıraklık yapılmasını istemiş. Ne adam çırağa darılacak ne de çırak ağaya darılacak. Şimdıcik bir adam, ağanın yanına çırak olmuş. Bu çırak işleri yapmaya başlamış. Kıra, dağa gidermiş. Bu ağa ona ekmek götürürmüş öğlenden. Bir de köpeği varmış ağanın. Ekmek götürürken ağayla birlikte kıra gidermiş. Ağa, çırak ile arasında 25-30 metre kaldığında ekmeği atarmış çırağa. Çırak ekmeği alıncaya kadar köpek ekmeği alıp gidermiş. Çırak aç kalırmış. Sonra ağa, çırağa sorarmış:

—Darıldın mı, demiş. Ekmeği sana verdim ama köpek aldı gitti. Darıldın mı, demiş.

Çırak:

—Darılmadım, demiş.

Çünkü ağayla pazarlığı öyle yapmış. Darılmak yok! Çırak darılırsa işsiz kalacak, ağa darılırsa çırağa altın verecekmış. Şimdıcik ertesi gün çırak yine iş yapmaya başlamış. Ağa öğlen gelince gene ekmeği atmış, köpek gene yemiş. Çırak, yine darılmamış. Çırak:

—Bu böyle olmayacak. Madem öyle ben ona bir oyun yapayım, demiş.

Görmüş ağayı, öküzün zeylesini¹ almış eline, saklamış arkasına. Öküz koşuyor gibi duruyormuş. Ağa ekmeği atınca çırak, köpeğe bir tane vurup ekmeği almış. Çırak:

—Darıldın mı ağam, demiş.

—Darılmadım, demiş ağa.

—Peki.

—Yarın öküzlerin ayaklarını dama çamurlu sokmayacaksın. Temizleyip de sokacaksın, demiş ağa.

Evin önünden su geçermiş. Evin önünden o suyu geçince mutlak öküzlerin ayakları çamurlanacak. Bir de yağmur yağıyormuş. Öküzlerin ayakları çamur içinde köye gelmiş. Köyün kenarına geldikten sonra tutmuş öküzlerin ayaklarını kesmiş. Öküzlerin ayaklarını güzelce yıkayıp paklayıp dama koymuş. Ağa gelmiş:

—Darıldın mı bana ağam, demiş.

—Darılmadım, demiş ağa.

¹ zeyle: Öküzü koşarken yanına sokulan demir.

— Peki, demiş.

Ağanın üç yüz tane koyunu varmış. O gün de yağmur yağmış. Demiş ki:

— Koyunları güdeceksin ama tarlaya koyunların ayağının bir tanesi bile değmeyecek, ayakları çamurlu olmayacak

O kadar koyunu kesemez, koyunların ayakları çamur olur diye içinden geçirmiş. Çıracak koyunların bacaklarını kesmiş. Akşam gelmiş ağaya:

— Ağa, hepsini temizledim, yıkadım, pakladım. Koyunlar eve gelmek istemiyor, demiş.

— Hiçbiri mi, demiş ağa.

— Hiçbiri gelmek istemiyor, demiş.

Ağa tarlaya gelse baksa ki koyunların hepsi pastırma olmuş. Ağa:

— Çattık belaya, demiş.

Ağa karısıyla anlaşmış:

— Biz bundan kurtulamayacağız, ben anamı ormana götüreyim. Orada bir ağacın üstüne bindireyim. Anam puppuk puppuk puppuk diye ötsün. Ben çırağa ekmek götürürken puppuklar geldi, gayrı git diyeyim, demiş. Savuşturalım başımızdan.

Karısı:

— Tamam, anlaştık, demiş.

Ağa, anasını götürmüş ormana. Çırağı da başka tarlayı sürmeye göndermiş. Öğlen yanına varmış. Anası da ağaçta, orman içinde. Şimdilik saat geldiğinde:

— Çıracak, gel ekmek ye, demiş ağa.

Çıracak ekmeğini yemiş. Karnını doyurmuş. Doyurduktan sonra anası:

— Puppuk puppuk puppuk, diye ötmeye başlamış.

— İşte bak puppuklar geldi, ötmeye başladı, demiş ağa.

— O yanlış puppuktur gayrı. Puppuk bu vakit ötmez, demiş çıracak.

— Bak öten puppuk puppuk öter. Ben senin paranı vereyim, sen al paranı git, sene geldi, demiş. Sen al paranı, öküzleri ben eve götürürüm, demiş.

— Ben senin haram paranı ne yapayım, senemi doldurduktan sonra paramı alırım, demiş. Gidip bakayım nedir bu puppuk, demiş.

Gene zeyleyi çıkarmış. Gitmiş, puppuka bakmaya. Ağaçta ağanın anası puppuk puppuk puppuk diye bağırırmış. Çıracak, ötenin ağanın annesi olduğunu anlamış. Beraber köye gelmişler. Ağa:

— Ben bu çırağın hakkından nasıl geleceğim diye düşünmeye başlamış.

Akşamleyin karısıyla:

— Ne yapalım, demişler.

— Kaçalım buradan, demiş ağa. Sen bu akşam bir çuval gözleme yap,

bir çuval da kitap koyarız. Hem okuruz hem de yeriz. Gider ormana saklanırsınız, demiş.

Bunlar, o gece türkü söyleye söyleye hiç uyumuyorlar, sabaha karşı gidecekler. Çıracak da uyumuyor hiç. Onlar kaçarken çıracak, kitap çuvalını boşaltıp çuvalın içine girmiş. Koymuş başına da birkaç tane kitap, oturmuş. Şimdi bunlar almış kitap çuvalını, nine de almış gözleme çuvalını, kaçmaya başlamışlar. Az gitmişler çok gitmişler. Giderken giderken bunlar bir sudan geçerlermiş. Dizlerine kadar su. Şimdi çuvalın dibi de suya değermiş. Çıracak:

—Hey hey ağabeyim, ıslanıyor kitaplar kaldır çuvalı azcık daha, demiş.

Ağa da kaldırırmış. O sanırmış başkası bağırıyor bir yerden. Geçmişler suyun öte yanına:

—Burada dinlenelim, çok yoruldum, demiş ağa.

Oturmuşlar, yemişler. Çıracak da acıkmış, çıkmış çuvalın içinden:

—Ben de buradayım, bana da gözleme verin ben de yiyeyim, demiş.

—Biz de gezmeye geldik, buyur sen de ye, demiş ağa.

—Darıldın mı benim çuvalın içine girmeme, demiş.

—Yok darılmadım, demiş ağa.

Yemişler içmişler. O akşam orada yatacaklar:

—Bu akşam burada yatalım, yarın devam ederiz, demişler.

Devam edecekler yola ama ağanın aklına bir fikir gelmiş. Karısına:

—Suyun yanında çıracak yatsın, ben onun yanına yatayım. Sen beni dürtüverdin mi ben onu suyun içine atayım, demiş.

—Tamam, demiş karısı.

Çıracak yatmış suyun kenarına. Ağa da yanına yatmış. Karısı uyumayacak, çıracak uyuduğu zaman kocasını dürtecekmış. Çıracak da uyumamış. Ağa ile karısı uyuduğu zaman suyun kenarından kalkmış. Ağa uyku hâliyle dönerken suya düşmüş. Ağa ettiğini bulmuş. Ondan sonra ağanın bir de kızı varmış. Kızı almış bir düğün yapmış. Bunlar orada yaşamışlar. Ben de oradan geçerdim. Köpek hav hav dedi (Fırtına Mare/Başpınar/K-2).

22. Korkak Köse

Günün birinde zaman zamandayken bir Korkak Köse varmış. Bu Korkak Köse artık sineklerden de korkuyor, sıçanlardan da korkuyor. Hiç evinden dışarı çıkmaz korkuyor. Hanımı diyor:

—Bak ben gidecem iki bakır su getirecem. Bak, diyor, piliçler var, sakın doğan gelip de piliçleri kapmasın. Sonra işin fırtına olur!

Adam şimdi ne yapsın? Kadını görünce korkarmış Köse. Korkak Köse'nin eline tesadüfen lahana fiçısının tıpası geçiyor. Çekiyor eliyle, lahananın suyu şapur, şapur akıyor. Ne yapsın şimdi Korkak Köse? Çuvalın dibinde mala unu varmış. Onu da üstüne döküyor. Temizlik yapacak şimdi, su yükselsin diye. O sırada öyle uğraşırken sıçanlar, sinekler düşmüş. Korkak Köse bir şamar vurmuş, şimdi yüz tane sinekle yedi tane fareyi öldürmüş, bir şamarda. Kadını geliyor:

—Ne yaptın sen?

—Doğan geldi, hemen un geçirdim.

—Te şöyle oldu, böyle oldu diyor.

Karısı bakıyor yedi fare, yüz sinek öldürmüş bu adam. Hemen ona bir kemer yaptırıyor. Bakın diyor, bu adam yüz uçan, yedi kaçan öldürüyor bir şamarda. Kuşağına yazıyor.

—Haydi var git, kulaklarım da esen olsun, diyor.

Gitmekte olsun. Az gidiyor, çok gidiyor, bir çeşmenin başına varıyor adam. Yorulmuş. O çeşmeyi de devler zapt etmiş vaktiyle. Devler de işte Hazreti Ali'nin zamanında Müslümanlara azap ederlermiş. Bir takım vahşi şeyler işte.

Şimdi o çeşmeden de haftada bir su alınırmış. Mutlaka bir adam ya da kız getireceksin deve ikram edeceksin. Dev de onu yiyince insanlar suyu dolduruyor. Ne kadar su alırlarsa onu bir hafta yetiriyorlar. Bir daha izin yok.

Korkak Köse o deve verilen taşın üstünde titrer. Kılıcı elinde daha çok korkudan titrerken dev geldiğinde hoppadan kılıcı devin üstüne düşürüyor. Allah tarafından nasıl rast geldiyse dev ölüyor. Devi öldürünce şimdi bizi azaptan kurtardı diyen halk buna bahşiş verecekler ama Korkak Köse kaçıyor. Kaçınca daha başka devler arkasından geliyor. Bu adam bize daha başka azap yapmasın diye. Yakalıyorlar:

—Gel sen amca bizde dur, diyorlar. Şöyle de olacak, böylede olacak diyorlar.

Korkak Köse:

—Ey siz beni çok tutmayın, gideyim benim çoluk çocuğum var, diyor.

—Yok biz sadece bir deneme yapalım, demiş devler.

—Ne denemesi yapacağız.

—Kim daha güçlü onu deneyeceğiz, demişler.

Dev alıyor eline taşı sıkıyor un gibi yapıyor. Korkak Köse eline bir yumurta alıyor:

—Ben bu taştan su çıkaracağım, diyor.

Sıkıveriyor yumurtayı devler yumurtanın ne olduğunu bilmiyorlar. Devler, Korkak Köse'nin taşı sıkıp su çıkardığını düşünmüşler. Dev:

—Hadi, diyorlar, sen git su getir bize.

Devlerin de kendilerine göre su tulumları var. Korkak Köse o tulumu götüremez. Şimdi ne yapacak. Almış eline bir çakı, tulumun dibini kazı-maya başlamış.

—Ne yapıyorsun be canım, demişler.

—Bütün hepinize su getirmeye uğraşmayacağım ya. Bir tas yapıp birinize su getireceğim, demiş.

Devler:

—Yapma bu bizim atamızdan kalmadır. Bırak olmaz böyle iş, demiş.

—O zaman siz götürün, demiş.

Korkak Köse devlerden kurtuluyor. Ormana yolluyorlar. Ormanda ağaçtan ağaca çatıyı¹ bağlamış. Devler:

—E ne yapıyorsun?

—Bütün ormanı getireceğim, demiş.

—Yapma, diyor, devler.

Hey nasıl kurtulacağız bundan. Attıralım bir süngü, kuvvetini görelim. Kuvveti ne olacak. Kaldırıyor dev bir atıyor topuzu, iki günden sonra düşüyor yere. O kadar kuvvetli. Korkak Köse:

—Bismillahirrahmanirrahim, görüyor musun? Şu aya babam bir zaman bir topuz attı da gitti yapıştı. Karalıklar oradadır. Ben de atayım da bari bu ayı düşüreyim.

—Aman yapma dünya kapkara kalacak, diyorlar.

En sonunda devler, bunu öldürelim diye karar alıyorlar. Korkak Köse duyuyor bunu. Yatağına hemen saman dolduruyor. Kendisi çıkı-

¹ ipi

yor kirişin² üstüne. Devler kızdırıp kızdırıp demirleri sokarlarmış yatağa. Bir iki sokuyor, bir iki topuz vuruyorlar:

—Eh öldü artık, sabahleyin alır atarız, diyorlar.

Korkak Köse sabahleyin çıkmış. Hey bunlar şaşırıp kalıyorlar:

—Ne yaptın, nasıl uyudun?

—Beni pire mire daladı. Geldiler ama iyi uyudum.

Kendileri hey diyorlar biz buna şiş saktuk, kızgın topuz vurduk pire gibi gelmiş buna. Nasıl kurtulalım biz bundan. Sekiz on çuval altın dolduruyorlar bir devin sırtına. Korkak Köse de üstüne oturuyor. Suyun kenarına gelince:

—Hey sen dur burada haber edeyim, demiş dev.

Korkak Köse varmış eve gitmiş. Yolda çocukları tembihlemiş:

—Ben devle geleceğim, siz alın elinize birer çakı, bir de taş. Sürtün birbirine. Babam bize çoktan beri dev eti getirmedi deyin. Dev eti yiyeceğiz deyin, demiş.

Gene devin sırtına biniyor. Gelirken çocuklar, sekiz on çocuk:

—Babam bize çoktan beri dev eti getirmedi, deyip çakıllara sürüyorlar bıçağı.

Dev böyle görünce Köse'yi çuvaları bir yana koyuyorlar. İndiriyor sırtından Köse'yi. Kaçıveriyor.

Korkak Köse zavallı öylelikle mal mülk sahibi oluyor, fakirlikten kurtarıyor kendini (Köstence/K-8).

² Odunluk

23. Padişah Çocuğu ile Köse

Bir varmış bir yokmuş zamanın birinde bir padişah varmış. Padişahın bir çocuğu varmış, o çocuk günden güne büyümüş, delikanlı bir çocuk olmuş. Babası ona:

—Çocuğum, demiş. Bir çuval buğdayı al, götür değirmene öğüttür de gel, demiş.

Padişah, oğlunu bir iş yapabilecek mi diye denemek istemiş. Padişahın oğlu:

—Giderim, demiş.

Padişah:

—Bak oğlum, demiş. Köselele sakın arkadaş olma, köse insanları aldatır!

—Peki, demiş çocuk.

Padişahın çocuğu, çuvalla varmış değirmene. Gittiği değirmenci de köse imiş. Babasının sözü aklına gelmiş. Başka bir değirmene gitmiş, o değirmenci de köse imiş. Üçüncü değirmenciye varmış, o da köse imiş. Padişahın oğlu:

—Başka değirmen kalmadı, burada öğüteyim buğdayı, demiş.

Köse:

—Hey arkadaş! Kimlerdensin, demiş.

Çocuk:

—Ben padişahın oğluyum, demiş.

—Eee bak, demiş Köse. İkimizde birer yalan söyleyeceğiz, senin yalanın kuvvetli gelirse bu torbayı dolu unla alacaksın, yalanın eğer kuvvetsiz olursa da bu torbayı kaybedeceksin.

—Tamam, sen başla, demiş çocuk.

Köse başlamış anlatmaya:

—Benim babamın kırk tane atı vardı. Yolladı kıra otlatmaya. Ben kırdan uyuyakalmışım bir ağaç altında. Bir de kalktım baktım ki atlar yok! Ben eve ağlaya ağlaya geldim. Babam beni azarladı adam akıllı. Gittim geri tarlaya, atlara bakmaya. Bir de ne göreyim! Bir kavak kökü buldum. O kavak köküyle gittim gittim... İstanbul'un orta yerinde büyük bir kavak yapmış. Kırk at, bu kavağın içinde otlayıp durmuş. Sonra aldım atları, getirdim babama. Babam sevindi.

Sıra gelmiş padişahın oğluna. O da başlamış anlatmaya:

—Beni de babam yolladı arıları gütmeye. Gittim aldım arıları. Vardım kıra. Akşam oldu geldik. Saydım arıları iki tanesi eksik. Babam yolladı kıra, git arıları bul getir diye. Gittim tekrar kıra. Aradan bir gün geçti, iki gün geçti... Bir öğlen sıcağında bir adam, benim arıları koşturmuş pulluğa tarla sürdürüyor. Ey arkadaş, sen bu arıları nereden buldun, dedim. Gelmişler dün bahçeye. Tuttum, koştum bunları pulluğa. Onlar benim, dedim. Senin mi bu arılar, al da git, dedi. Bir arının burnu yara olmuş. Ceviz yağı ile merhem yaptım. Sürüp arının burnuna, attım gerisini. Attığım ceviz yağı da ceviz tohumuyla karışmış. Düştüğü tarlada bir ağaç büyüdü. Sonra bu ağaç ceviz yaptı. Çocuklar ceviz düşürmek için taş, topaç atıyorlar. Ağacın altı doldu büyük bir taşla. Güz vakti geldi o tarlaya buğday ekim. Buğdaylar büyüdü. Nasıl biçsem, dedim. Babam bana bir orak verdi. Vurdum omzuma orağı. Gittim buğday biçmeye. Bu sefer biçtim, kalktım. Bir de baktım bir yaban domuzu. Domuz, bana doğru gelmeye başladı. Orağı bir fırlattım, orağın sapı domuzun ayağına girdi. Domuz kaçtı orak biçti, domuz kaçtı orak biçti, domuz kaçtı orak biçti. Sonunda buğdayı topladım, aldım sonra götürdüm.

Köse:

—Al, buyur gardaşım bir torba ununu, al da git, demiş (Fıntına Mare/ Başpınar/ K-1).

4.2. KAHRAMANI HAYVAN OLAN MIZAHİ MASALLAR

Ayı:

—Ben bir fiçı su getireceğim, demiş.

Domuz:

—Ben de bir peçka² yapacağım.

Burnuyla kazıp kuyu yapacak. Sonra tavşana soruyorlar:

—Sen ne yapacaksın?

Tavşan:

—Ben bir şey yapmayı bilmiyorum.

—E, diyorlar, o zaman sen var git Mırmır Pehlivan'ın peşine.

Topal tavşan gitmiş tilkinin yanına:

—Hey tilki arkadaş Mırmır Pehlivan burada mı?

Tilki:

—İşşşt sus uykuda, kalkarsa fena yapar. Ben onu uyutuncaya kadar nenni nenni türküsü çaldım.

Mırmır Pehlivan'nın kendi küçük bir şeymiş, adı büyükmüş. Az ses olunca “mırrr” diye kalkmış:

—Ne oldu, diye sormuş.

—Yok bir şey, demiş tilki.

Kalktıktan sonra tilki kocasına:

—Hadi seninle gezmeye gidelim, demiş.

—Peki, demiş pisi.

Bir kertenkele taş üzerinde güneşlenirmiş. Bunu gören Mırmır Pehlivan tepişirken bir dalıvermiş, yakalayıp tutmuş. Acıkmış ya. Tavşan kırk adımdan gözetirmiş. Baksın ne yapacak Mırmır. İlerlemiş az daha, ağaçta bir ağaçkakan kuşu görmüş. Fırlamış Mırmır Pehlivan tüyünden ayaklarına kadar takımıyla yemiş. Tavşan dönüp gelmiş. Domuza, kurda, ayıya durumu anlatmış:

—Gayet fena, demiş.

—Ee nasıl fenadır?

—O kadar fena ki bir hoca yeşil kuşağıyla, takımıyla namaz kılıyordu, onları takımıyla yuttu.

Ağaçkakan için de diyor:

—Bir usta da ev yapardı, keseriyle beraber onu da yedi.

² Romence: ocak

Ötekiler:

— Vay be, o kadar fena ha!

Tavşan uydurmuş. Kaçıyorlar bir bayıra. Bayırda da ekili üzüm bağı varmış. Domuz sokmuş kafasını, kocaman bir yaprak altına. Ayı çıkmış ağacın tepesine. Gözetecekler. Tavşan pişirmiş, bir kocaman koyun. Mırmır Pehlivan davetli imiş. Pisi olduğu için, yaprağın kıpırdadığını görünce fırlamış koparıvermiş domuzun burnunu. Domuz oradan firt deyip kaçmış. Gelip korkusundan ağacın tepesine çıkmış.

Ayı sanmış ki domuzu bırakmış, pisi kendine geliyor. Ağaçtan kendini bir atmış, bir sürü dalla yere düşmüş. Pisi korkusundan kaçmış kurda doğru. Kurt onu görünce bir çubuğa ilişmiş. Bir bağ çubuğuna. Pisi de korkarmış. Kösteklenmiş kurt. Kurt oradan zor kurtulmuş. Toplaşmışlar bir bayıra üçü de. Domuz, kurt bir de ayı. Başlamışlar domuzla gülmeye burnu yok diye:

— Ne oldu arkadaş senin burnuna?

— Mırmır Pehlivan yaptı.

Ayı dermiş:

— Of ayaklarım acıyor.

— Ne oldu, demişler.

— Ne olsun düşürdüğü yetmiyormuş gibi bir de sırtıma da odunla vurdu.

Kurt:

— Sen de bir şey yok, bana bir çatı fiydirdi³, köstek vurdu ama kösteği kopardım kaçtım, gene kurtuldum Mırmır Pehlivan'dan. Gayet fena.

Yiyecek yok kurt et yiyememiş, açılmış:

— Ben alıp başımı gideyim, demiş.

Kurt gitmiş bayır tepesine. Ayı alıp başını gitmiş bir ninenin evine. Köy içine gitmiş. Kurt bayır tepesinde aç susuz kalmış.:

— Ay ardımdan bir avcı gelse, ben burada avcıya yalvarırım, demiş.

Tam o sırada bir avcı gelmiş, kurdu öldürmüştü. Ayı ninenin mısırını yermiş. Nine alıp sopalamış ayıyı. Nineye:

— Of nine, bu kadar vurma. Gel seninle güreş turalım. Hangimiz devrilip yere düşürürsek mısır onun olacak. Sen eğer beni yenersen, ben sana bir o kadar daha mısır getireceğim, demiş.

Nine çetinmiş ama ayı onu bir bacakta devirmiş. Nine yatmış ölü gibi. Ninenin başına sıcaktan sinekler böcekler üşüşmüş. Ayı topal tavşanla buluşmuş:

— Gel burada bana yardım et. Sen git doktora ben ninenin başında bekleyeceğim, demiş.

³ Sopa fırlattı

Tavşan:

—Olmaz, demiş. Gidemem ben bekleyeyim de sen var git doktora. Sen irisin benden, doktor beni dinlemez.

—Al sen şu peşgiri⁴ de nenenin sineklerini kovala.

Ayı doktorun koluna girmiş getirirken nine bağırıvermiş. Tavşan korkup kaçmış. Fırlatıp peşgiri, alıp başını gitmiş. Ayı bağırmış:

—Ne kaçyorsun?

Tavşan:

—Aman, demiş. Senin nine dirildi, ben canımı teslim etmem, kaçıyorum, demiş.

Ayı gelmiş ninenin ölmediğini görünce nineden mısırı almış, gitmiş (Fıntına Mare/Başpınar/K-5).

⁴ havlu

25. Beş Kafadar

Bir varmış, bir yokmuş. Bir zamanın birinde bir düğün varmış. Düğün sahibinin de ineği, atı, horozu, kazı ve kedisi varmış. Kaz horoza:

— Alıp başımızı gidelim, yoksa bunlar bizim başımızı keserler, misafirlerle yedirirler, demiş.

Horoz:

— Haydi, demiş.

O da alıp başını gitmiş, Öküzü denk gelmişler:

— Sen ne diyorsun? Sen de kaç, yoksa seninle de su taşırlar, demiş.

Öküz de alıp başını düşmüş yola. Sonra ata sıra gelmiş, Ona da:

— Sen de al başını git, seni de gelin almaya koşarlar, demişler.

At da alıp başını yola düşmüş.

Bunlar hepsi birden varıp gitmişler bir kıra. Kırdaki kaz, horoz, öküz hep birlikte giderlerken ileride bir ışığın parladığını görmüşler. Meğer parlayan pisin gözleri imiş. Pisiyi de almışlar yanlarına yola düzölmüşler. Pisi, demiş ki:

— Işık yanan yere mi gidelim, köpek salan yere mi gidelim?

— Köpek salan yere varsak yine köy içine varacağız.

— Düğün üstü olursa, keserler bizi. Ta ışık yanan yere gidelim, demişler.

Gitmişler ışık yanan yere.

Pisi gitmiş camdan bakmış. Kırk harami¹ sofraya oturmuş ekmek yiyecekler. Pisi arkadaşlarına:

— Haydi bunları korkutup da kaçıralım buradan, biz de yiyecekleri yiyelim, demiş.

Kapının dibine yatmış öküz. Öküzün üstüne at yatmış, atın üstüne kaz, kazın üstüne horoz, horozun üstüne pisi yatmış. Hepsi birden bağırılmışlar. Bu kırk harami:

— Bizden daha fena soyluları geldi, demiş korkup kaçmışlar.

Beş kafadar girmişler içeriye yemişler içmişler. Sıra gelmiş yatmaya. Yer aramışlar. Öküz:

— Ben dışarda ot tepesinin yanında yatarım, demiş.

At:

— Ben kapının arkasında.

¹ hırsız

Kaz:

—Ben bacalık altında yatarım, demiş.

Horoz da binmiş dolabın tepesine. Kedi de bacanın üstünde yatmış. Akşam olduğu için, kaçan kırk harami oraya gitmeye korkarmış.

—Ne yapalım, demişler birbirlerine.

Birisi:

—Sen git demiş.

Öteki:

—Yok gidemem beni keserler, demiş.

Yoldan geçen bir Roman'a:

—Hey arkadaş, git bizim evimize kadar, demişler.

Roman:

—Giderim ama, ne silah var ne bıçak, demiş. Korkuyorum.

—Al sana bir parça altın, gözet bakalım, bunlar ne çeşit insan, demişler.

Roman:

—Gözeteyim, demiş.

Görmüş ya altını sevinmiş.

—Bir sigara yakayım, demiş Roman.

Bakmış cebinde çakmağı yok. Girmiş kapıdan içeriye pisinin gözleri parlıyormuş. Roman sanmış ki sobanın içinde kor var. Sigarayı değdirmiş pisinin gözlerine kor diye. Pisi Roman'ın üstüne bir atlamış, suratını dağıtmış. Roman korkudan kaçayım derken atın yanına doğru gitmiş. At ona bir tekme vurmuş, bacalık altına düşmüş. Orada kaz “ııııı” yapmış. Roman daha çok korkmuş, yüklük tepesinden horoz bağırması: “Gugguriii gu,” diye. Roman iyice korkmuş. Sonunda kapıyı bulmuş. Öküz kapı dibinde Roman'a bir kafa vurmuş, ta atmış haramilerin yanına. Haramiler Roman'ı tutmuş:

—Ne oldu arkadaş?

Roman:

—Aman sizden daha hırsız soylarıymış onlar.

— Niçin?

— Bir ahçı sobada yemek yapardı, sobanın üstünde kaynardı yemek. Kızgın kepçeyle bir patlattı boynuma, ben orda ağlarken davulcu oradan yetişti tokmağıyla patlattı bana. Biri de bana sus diye bağırды. Oradan biri de ben para kutusunu çalmayayım diye bağırды. Neyse oradan kurtuldum. Dışarıda bir insan vardı. Ot yerleştirirdi hayvanların içine, bir patlattı bana işte buradayım. Alın sizin ne paranız ne lazım turanız. Alın paranızı onlar sizden daha fanaymış (Fıntına Mare/Başpınar/ K-5).

KAYNAKÇA

Alı, Ahmet-Nagı G ve Memet Ablalı, Nuri Vuap (1980). *Bozorgay Foklor Toplami*, Bucureşti: Kriterion Yayınları.

Bakırcı, Nedim, (2010), *Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Elazığ: Manas Yayınları.

Baubec, Aciemın ve Altay Kerim, Tahsin Cemil, Enver Mahmut, Yaşar Memedemin, Nevzat M. Sarıgöl (1992). *Renkler*, Bükreş: Kriterion Yayınları.

Bedir, Ömer (2018). Romanya’da Türkçe Matbuat: Türk Birliği Gazetesi: (1930-1939), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacette Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ve Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı, Ankara.

Boratav, Pertev Naili (2000), *Tekerleme Türk Halk Masallarının Tipolojik ve Stilistik İncelemesine Katkı*, (çev. İsmail Yerguz; haz. M. Sabri Koz), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

Dursun, Aysun (2008). Keloğlan Masallarının Tespiti ve Tasnifi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Ekrem, Mehmet Ali (1981). *Bülbül Sesi Dobruca Türkleri Folklorundan Seçmeler*, Bükreş: Kriterion Yayınları.

Ekrem, Mehmet Ali ve Mehmet Ali Hilmiye (1985). *Tepegöz Dobruca Masalları*, Bükreş: Kriterion Yayınları.

Eren, Halid (1993). *Balkanlardaki Türk ve Diğer Müslüman Toplamları ve Göç Olgusu*, Balkanlar, İstanbul: Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı (OBİV) Yayınları.

Mahmut, Nedret ve Enver Mahmut (1988). *Bozciğit Dobruca Tatar Masalları Birinci Kitap*, Bucureşti: Kriterion Yayınları.

Mahmut, Nedret ve Enver Mahmut (1991). *Ayuw Kulak Batır Dobruca Tatar Masalları İkinci Kitap*, Bucureşti: Kriterion Yayınları.

Mahmut, Nedret ve Enver Mahmut (1997). *Dobruca Türk Halk Edebiyatı Metinleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Menabit, Ciden Sena (2006). Yazılı ve Sözlü Kaynaklara Dayalı Romanya Türklerinin Dili ve Söz Varlığı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Molali, Neriman (2005). Romanya Türk Toplulukları Örneğinde İki Dillilik, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Murtazayeva, Nazmiye (2010). Kırım Türkleri Romanya Köstence

Ağzı - Ses Bilgisi Metin, Sözlük, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Nemeth, J. Gyula (2014). *Folklorik ve Dini Metinler Üzerinde Vidin Türkleri Ağız Araştırmaları*, Çev. Abdurrahman Güzel, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ömer, Metin (2018). Romanya'daki Türk-Tatar Toplumunu ve Türkiye'ye Göçleri (1918-1941), Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Önal, Mehmet Naci (1995). Dobruca Türk Müslüman Topluluğunun Medeniyeti Üzerine Sözlü Kaynaklar: Tarihi Mukayeseleriyle Doğum, Evlenme ve Ölüm Âdetleri, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Bükreş Üniversitesi Tarih Fakültesi.

Önal, Mehmet Naci (1997). *Din Folklorul Turcilor Dobrogeni*, Bucureşti: Editura Kriterion.

Önal, Mehmet Naci (1998). *Romanya Dobruca Türkleri ve Mukayeseleriyle Doğum Evlenme ve Ölüm Âdetleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Önal, Mehmet Naci (2011). *Plevne Türküleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Önal, Mehmet Naci (2021). *Kim Uyur Kim Uyanık? Türk Masal İncelemeleri*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Önal, Mehmet Naci (2022). "Kültürün İdeolojik Kullanımı: Dobruca'da İlk Masal Yayınları". *Prof. Dr. Mehmet Özçelik Armağanı*, Konya: Palet Yayınları.

Önal, Mehmet Naci (2024), "Romanya Dobrucası Derlemeleri ve Ben," *Saha ve Ben Türk Halk Bilimi Derleme Çalışmalarında Araştırmacının Hikâyesi*, Editörler: Nükte Sevim Derdiyok ve Esra Çam, İstanbul: İhlamur Akademi Yayınları, s.383-408.

Önal, Mehmet Naci (2024). "Mizahi Masalların Sorunları ve Çözüm Önerileri," *Türk Mizah Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Ankara: AKMB Yayınları, s.177-200.

Özkan, İbrahim (2008). Bulgaristan Türkleri Halk Edebiyatı Üzerinde Bir Araştırma, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Sakaoğlu, Saim (2002). "Masallar", *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyat Tarihi II*. Cilt, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s. 131-312.

Şimşek, Esmâ (2022), *Türk Masalları (Kaf Dağı'nın Ardına Yolculuk)*, İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayınları.

Şimşek, Esmâ, (2024), “Türk Masallarından Hareketle “Köse” Tipi Üzerine Değerlendirmeler,” Prof.Dr. Mehmet Naci Önal Armağanı, (editörler. Aysun Dursun, Mehmet Surur Çelepi, Sibel Turhan Tuna, Mustafa Sargın), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi E yayınları, Muğla.

Ulutaş, Selcen Özyurt (2014). “XIV-XVI. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Alevi-Bektaşî Toplulukların Oluşumu ve Merkezi Yönetim ile İlişkileri (Sivas-Dobruca Örneğinde Karşılaştırmalı İncelemesi)”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Ünlü, Gülden (2016). «Emel Mecmuası'nda Halk Kültürü Unsurları», Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

KAYNAK KİŞİLER

SIRA NO.	AD SOYADI KISALTMASI	KADIN (K) ERKEK (E) / KADIN (K)	DOĞUM YILI	DOĞUM YERİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ UĞRAŞI
1	M.S.	E	1943	Başpınar Köyü	Okur-yazar değil	Çoban
2	O.D.	E	1942	Başpınar Köyü	Okur-yazar değil	Çoban
3	M.A.	E	1913	Mangalya Kasabası	Okur-yazar	Emekli
4	K.R.	K	1915	Maçın Kasabası	Okur-yazar	Ev hanımı
5	N.A.	K	1919	Mecidiye İli	Okur-yazar	Ev hanımı
6	M.B.	E	1961	Mecidiye İli	Lisans	Mühendis
7	E.İ.	E	1931	Köstence İli	Ortaokul	Çiftçi
8	M.Ş.	E	1920	Köstence İli	Lisans	Emekli
9	H.F.	K	1897	Tulca	Okur-yazar değil	Ev hanımı
10	H.Z.	E	1935	Başpınar köyü	Ortaokul	Emekli
11	Ş.K.	K	1946	Mecidiye İli	İlkokul	Ev hanımı
12	Z.H.	K	1945	Başpınar	Okur-yazar	Ev hanımı

Saha çalışmasında Dobruca Türkleri bizlere kapılarını ve sofralarını açtılar. Dağarcıklarındaki bilgileri paylaştılar, sözlü kültüre ait her şeyi anlattılar. Masallar, bilmeceler, türküler, doğum, evlenme, ölüm âdetlerinden bayramlarına dek kültür dokularının her bir ayrıntısını misafirperverlikle birlikte ikram edercesine paylaştılar. 30 yıl sonra bile onlara olan minnet borcumuz bitmemiştir, ezelidir.

Romanya Dobrucası masallarının 2000'lerden önce derlenmiş olması, kendi içinde bir şans da barındırmaktadır. İnternet ortamının çok yaygın olmadığı, daha birkaç TV kanalının yayın yaptığı zamanlarda sözlü kültür ürünleri canlılığını ve güncelliğini korumaktaydı. Bu yüzden doğal ortamlardan gelen masalları derleme şansına sahip olduğumuzu, yıllar sonra daha iyi anlıyoruz. Masal anlatıcılarının emanetleri, değerli sözlü ürünleri yaşamaya devam edecektir. I. Kunos'un dediği gibi, sokaklardan derlediğimiz cevherleri, gelecek kuşaklara emanet ediyoruz.

www.akmb.gov.tr

